

VILNIAUS UNIVERSITETAS
TEISĖS FAKULTETAS
Konstitucinės ir administracinės teisės katedra

Magistro darbas

**TEISĖ KREIPTIS TEISMINĖS GYNYBOS
Į ADMINISTRACINĮ TEISMĄ**

Darbo vadovas:
asist. Kęstutis Virketis

Darbo recenzentas:
doc. dr. Liudvika Meškauskaitė

Darbą atliko:
neakivaizdinio skyriaus (4 m.)
IV kurso 4 grupės
studentė Jurga Traknytė

Vilnius, 2008

TURINYS

ĮVADAS	3
1. ADMINISTRACINIŲ TEISMŲ STEIGIMO PRIELAIDOS, HIERARCHIJA IR KOMPETENCIJA	5
1.1. Lietuvos administracinės justicijos ištakos	5
1.2. Lietuvos specializuotos administracinės justicijos teisminis institucinis modelis	9
1.3. Administracinių teismų kompetencijos pagrindiniai aspektai.....	13
2. TEISĖS Į TEISMINĘ GYNYBĄ ĮGYVENDINIMO PROBLEMATIKA ADMINISTRACINIUOSE TEISMUOSE	18
2.1. Teisės kreiptis į teismą teisminės gynybos konstitucinės prielaidos.....	18
2.2. Teisė kreiptis į teismą procesine teisine prasme	20
2.2.1. Asmens arba jo atstovo galimybės kreiptis į administracinį teismą siekiant apginti jo teisę arba įstatymų saugomą interesą	21
2.2.2. Įstatymų nustatytų institucijų, įstaigų ar jų tarnautojų kreipimosi dėl kitų asmenų teisių gynimo probleminiai aspektai.....	26
2.2.3. Viešojo intereso gynimo pagrindiniai aspektai	34
2.3. Teisės kreiptis į teismą įgyvendinimo procesinė tvarka.....	49
2.3.1. Kreipimosi į administracinį teismą forma.....	49
2.3.2. Pagrindinės skundų (prašymų) padavimo administraciniam teismui taisyklės	50
ĮŠVADOS IR PASIŪLYMAI	53
SANTRAUKA	56
SUMMARY	57
LITERATŪROS SĄRAŠAS	58

IVADAS

Magistro darbo temos aktualumas. Lietuvos Respublikos Konstitucijos¹ (toliau darbe – Konstitucija) preambulėje įtvirtintas demokratinės ir teisinės valstybės siekis, ir konstitucinė teisė į efektyvią teisminę gynybą sunkiai įsivaizduojamas be veiksmingos teisminės gynybos kilus žmogaus ir valstybės tarpusavio ginčams. Teisė kreiptis į teismą teisminės gynybos yra fundamentali asmens teisė, pripažįstama tiek nacionalinių (pvz., Konstitucijos 30 str. 1 d., Lietuvos Respublikos teismų įstatymo² 4 str. 1 d., Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo³ (toliau darbe – ABTĮ) 5 str. 1 d.), tiek tarptautinių teisės aktų (pvz., Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių paktų⁴ 2 str. 3 d., Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos⁵ 6 str. 1 d., 13 str.).

Šio magistro darbo temos aktualumas yra siejamas su teise į teisminę gynybą administracinės justicijos kontekste. Ji sietina su bendruoju konstituciniu teisės į teisminę gynybą principu, įtvirtintu Konstitucijos 30 str. 1 d. Tačiau egzistuojant bendrosios kompetencijos ir specializuotiems teismams bei skiriantis jų funkcijoms, skiriasi ir teisės kreiptis teisminės gynybos instituto samprata kiekvienoje justicijoje.

ABTĮ 5 str. 1 d. formuluotė, kad „kiekvienas suinteresuotas subjektas turi teisę įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą, kad būtų apginta pažeista ar ginčijama jo teisė arba įstatymų saugomas interesas“ detalizuoja specialiąsias sąlygas, kurioms esant galima teisminė gynyba administraciniame teisme. Taigi, galima išskirti dvi prielaidas: 1) besikreipiančio asmens suinteresuotumas ir 2) jo teisės ar įstatymų saugomo intereso pažeidimas⁶. Kai kurių kategorijų bylose asmens suinteresuotumo reikalavimas nevienodai reglamentuojamas, todėl kyla problemų, kai besikreipiantys asmenys nėra tiesiogiai suinteresuoti, ir diskutuotina, ar pateisinamas tokių asmenų kreipimasis kitų asmenų prašymu teisminės gynybos. Čia kyla natūralus klausimas – kas ir kokiais atvejais turi teisę kreiptis teisminės gynybos į administracinį teismą? Be to, šio darbo aktualumas sietinas ir su praktinėmis teisinio gyvenimo realijomis, kurios liečia skundų priėmimo klausimo svarstymą sietiną su asmens teisės kreiptis teisminės gynybos neturėjimu.

Šiuolaikinės visuomenės gyvenimas yra tiesiog neįsivaizduojamas be asmens sąlyčio su valdžios institucijomis. Todėl itin svarbu, kad jos veiktų pagal įstatymus. Kasmėt augantis administracinių bylų skaičius rodo ne tik valdžios institucijų klaidas, bet ir asmenų aktyvumą ginant savo teises administraciniuose teismuose bei veiksmingą naudojimąsi teisinės valstybės galimybėmis. Kadangi nacionaliniu lygiu analizuojama tema – teisė kreiptis teisminės gynybos į administracinį teismą – nėra labai išplėtotą, laikytina, jog ji yra aktuali ir verta studijos.

¹ Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*, 1992, Nr. 31-953.

² Lietuvos Respublikos teismų įstatymas. *Valstybės žinios*, 1992, Nr. 8-208.

³ Lietuvos Respublikos Administracinių bylų teisenos įstatymas. *Valstybės žinios*, 1999, Nr. 13-308; 2000, Nr. 85-2566.

⁴ Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas. *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 77-3288.

⁵ Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 40-987.

⁶ Paužaitė-Kulvinskienė, J. *Administracinė justicija: teorija ir praktika*. Vilnius: Justitia, 2005. p. 163.

Magistro darbo objektas – fizinių ir juridinių asmenų kreipimosi teisė į administracinius teismus teisminės gynybos kilus žmogaus ir valstybės tarpusavio ginčams.

Magistro darbo tikslas – kompleksiskai teoriniu ir praktiniu aspektais nustatyti administracinių teismų būtinybės tendencijas ir išanalizuoti subjektų, turinčių teisę kreiptis į administracinę teisimą, įvairovę bei pasiūlyti galimą aiškesnį reglamentavimą asmens suinteresuotumo reikalavimui, kaip vienai iš specialių prielaidų kreipiantis teisminės gynybos į administracinę teisimą.

Siekiant įgyvendinti magistro darbui suformuluotą tikslą, keliami šie **uždaviniai**: įrodyti, kad administracinių, kaip specializuotų, teismų steigimo būtinybė sietina su vis didėjančių ginčų tarp žmogaus ir valstybės skaičiumi, analizuojant teismų praktiką bei mokslinę literatūrą loginiu sisteminiu požiūriu atskleisti subjektų galimybes ginti savo, kitų asmenų arba viešąjį interesą administraciniuose teismuose, panagrinėti kreipimosi į teisimą procesinės tvarkos ypatumus.

Magistro darbo struktūra. Magistro darbą sudaro dvi dalys. Pirmojoje darbo dalyje administraciniai teismai apžvelgiami steigimo būtinybės, hierarchijos bei kompetencijos kontekste. Teisės kreiptis teisminės gynybos į administracinę teisimą neįmanoma iki galo suvokti neišryškintus specializuoto teismo išskirtinumo ir atskirumo, juolab, kad temos pavadinimas ir nurodo, jog analizuojamoji teisė realizuojama administracinės justicijos kontekste, o ne pavyzdžiui bendrosios kompetencijos teismuose ar Konstitucijos 30 str. 1 d. požiūriu.

Antrojoje darbo dalyje siekiama atskleisti teisės kreiptis teisminės gynybos į administracinius teismus probleminius aspektus atskiriant procesinę tvarką nuo pačios procesinės teisės. Šioje darbo dalyje taip pat yra aprašomos konstitucinės teisminės gynybos prielaidos.

Magistro darbe naudojami bendrieji mokslinių tyrimų **metodai**: empirinis ir statistikos dokumentų analizės – siekiant gauti informaciją; loginis – padedantis formuluoti, sisteminti, konkretinti abstrakčias sąvokas pagal konkrečią situaciją, atrasti ir šalinti loginius prieštaravimus; teleologinis – padedantis suvokti įstatymų leidėjo ketinimus (kokią prasmę siekė suteikti teisės normai jos kūrėjas); sisteminis – leidžiantis nustatyti analizuojamų normų tarpusavio ryšius, struktūrizuoti dėstomą medžiagą; istorinis – siekiant adekvačiai suvokti analizuojamų teisės normų prasmę būtina turėti omeny jų sukūrimo aplinkybes (istorinį kontekstą), suvokti koku tikslu jos buvo priimtos; lyginamasis – padedantis atskleisti analizuojamų normų prasmę, ypatumus.

Rengiant magistro darbą buvo naudotasi Lietuvos Respublikos Konstitucija bei įstatymais, kitais teisės aktais, buvo apžvelgta Lietuvos teismų praktika. Statistinės informacijos gavimui apie skundų gavimą ir nagrinėjimą apygardų administraciniuose teismuose naudotasi teismų informacine sistema „Liteko“. Siekiant užsibrėžto tikslo įgyvendinimo taip pat pasitelkta teisės mokslininkų bei specialistų, kaip prof. M. Römerio, dr. J. Paužaitės-Kulvinskienės, dr. S. Šedbaro, doc. A. Andriuškevičiaus, dr. B. Pranevičienės, doc. dr. V. Valančiaus ir kitų autorių, darbai.

1. ADMINISTRACINIŲ TEISMŲ STEIGIMO PRIELAIDOS, HIERARCHIJA IR KOMPETENCIJA

1.1. Lietuvos administracinės justicijos ištakos

Administracinės justicijos doktrina istorinės raidos procese išgyveno visą spektrą traktuočių: nuo absoliutaus neigimo iki griežto reikalavimo ją pripažinti. Administracinės justicijos doktrinos raidą lėmusiu esminiu faktu laikytina teisinės valstybės doktrina.

1918 m. vasario 16 d. paskelbus Lietuvos Respublikos Nepriklausomybę, tarpukariu formavosi nacionalinė Lietuvos administracinės justicijos doktrina, pagrįsta pažangiomis Vokietijos, Prancūzijos, Austrijos administracinių justicijų idėjomis.⁷

Bene didžiausias indėlis, formuojant Lietuvos administracinės justicijos sampratą ir doktriną, priklauso profesoriui M. Römeriui. Jis buvo itin didelis administracinio teismo šalininkas. Savo idėjas M. Römeris dėstė įvairiuose darbuose⁸; viena iš žymiausių jo monografijų, skirtų administraciniam teismui, taip ir vadinama - „Administracinis teismas“ (1928). Anot profesoriaus, kiekvienai europinei valstybei būtini trys teismai: konstitucinis, administracinis ir kasacinis. Jis buvo karštai įsitikinęs, kad tik administracinis teismas galės vykdyti tinkamą administracinės valdžios aktų teisėtumo kontrolę.

Pirmą kartą konstituciniu lygiu buvo įteisinta administracinio teismo funkcija 1922 m. Lietuvos Valstybės Konstitucijos 68 str.: „Teismas sprendžia administracijos įsakymų teisėtumą“⁹. Šios Konstitucijos skyriaus „Lietuvos piliečiai ir jų teisės“ 18 str. buvo nurodyta, kad einančio savo pareigas valdininko nuskriaustas pilietis turi teisę „įstatyme nurodyta tvarka“ skųsti jį teismui ir reikalauti atlyginti nuostolius. Deja, tokių įstatymų nebuvo priimta.

Galiojant 1922 m. Konstitucijai, pasitaikydavo pavienių piliečių ir jiems atstovaujančių advokatų bandymų kreiptis į įvairias teismo institucijas su skundais dėl administracijos aktų, pažeidusių jų teisėtus interesus. Tačiau nė vienas teismas nepripažino savęs kompetentingu spręsti šį klausimą. Vyriausiasis tribunolas, į kurį taip pat buvo kreiptasi, tokią žemesniųjų teismų nuostatą sankcionavo, motyvuodamas tai Konstitucijos 66 straipsniu, pasak kurio „teismų organizacija, kompetenciją ir jurisdikciją nustato įstatymas“, tuo tarpu galiojantys įstatymai niekam nebuvo pavedę spręsti bylų dėl administracinių aktų teisėtumo.

Vėliau, 1928 m. Konstitucijoje, nuostatos dėl administracinio teismo apskritai neliko. Ji nebuvo atkurta ir 1938 m. Konstitucijoje.

⁷ Paužaitė-Kulvinskienė, J. *Administracinė justicija: teorija ir praktika*. Vilnius: Justitia, 2005. p. 25.

⁸ Žr. Römeris, M. *Administracinis teismas*. Kaunas: Lietuvos universitetas, Teisų fakultetas, 1928; Römeris, M. *Konstitucinės ir teismo teisės pasieniuose*. Vilnius: Pozicija, 1994.

⁹ Valančius, K. L. *Lietuvos valstybės konstitucijos*. Vilnius: Ekonomikos mokymo centras, 2001. p. 35.

M. Römerio siūlymu, administracinio teismo problemą buvo mėginta išspręsti Valstybės Taryboje rengiamame Teismų santvarkos įstatymo projekte, bet Ministrų Kabinetas 1931 m. gruodžio 9 d. nutarė su šiuo klausimu susijusias nuostatas iš įstatymo projekto išbraukti ir gražinti Valstybės Tarybai toliau tirti problemą bei parengti atskirą įstatymo projektą. Ministrų Kabineto nutarimo pagrindu buvo sudaryta speciali Administracinio teismo komisija, kuri 1932 m. parengė Administracinio teismo įstatymo projektą. Projektas numatė, kad „Administraciniam teismui skūstis gali tas, kurio tiesioginis asmens reikalas yra skundžiamuoju administracijos aktu užgautas; nėra reikalaujama, kad skundžiamuoju aktu būtų įžeista kuri skundėjo subjektyvinė teisė“. Tačiau šis projektas įstatymų leidėjų nebuvo priimtas.¹⁰

1936 m. Seime administracinio teismo klausimas vėl buvo iškeltas, kurio iniciatyva priklausė tuometiniam Seimo nariui, Kauno miesto burmistrui, ministrui pirmininkui A. Merkiui. Įstatymo projektui rengti Seime buvo sudaryta Administracinio teismo komisija. Deja, kuriamąjį administracinio teismo darbą (1940 m. balandžio 12 d. buvo parengtas vienuoliktas įstatymo projektas) nutraukė prasidėjusi sovietinė okupacija. Administracinių teismų neįsteigimui turbūt nemažai įtakos turėjo ir pačios valdžios nenoras steigti administracinius teismus, kurie kėlė grėsmę nedemokratiniam to meto valstybės režimui. Tačiau nors tarpukario Lietuvoje administracijos institucijų ir valdininkų veiklos teisėtumo problema valstybės lygiu nebuvo iki galo išspręsta, teisinė visuomenė neliko nuošalyje, dėję daug konstruktyvių pastangų ieškodama efektyvaus jos sprendimo.

Kitaip nei Vakarų Europos valstybėse, Lietuvoje sovietinės okupacijos laikotarpiu administracinės justicijos raida buvo užblokuota. Vyraujanti tarybinė ideologija teigė, kad administracinės justicijos egzistavimas galimas tik buržuazinėje kapitalistinėje visuomenėje, kur vyrauja policiniai valstybės ir žmogaus santykiai. Viena iš svarbiausių priežasčių, kodėl nebuvo įgyvendinta administracinių teismų sukūrimo idėja, tarybinės administracinės teisės autorių darbuose nurodomas specifinis tarybinio teismo vaidmuo. Teismas buvo traktuojamas kaip organas, saugantis valstybę nuo kėsinių į tarybų valdžią, todėl ginčus su valstybinio valdymo organais geriausiai galėjo spręsti pati administracija ir tik dalis ginčų buvo perduota bendrosios kompetencijos teismams.

Taigi, nauji šiuolaikinių valstybės institucijų, skirtų vykdyti administracijos veiksmų teisėtumo kontrolę, atsiradimas Lietuvoje yra paremtas vertingu prieškarinio Lietuvos teisės specialistų, mokslininkų palikimu bei demokratinių Vakarų valstybių patirtimi. Be to, administracinės justicijos atsiradimas grindžiamas ir solidžiu teisiniu pagrindu – konstitucinėmis normomis.

---

¹⁰ Pranevičienė, B. *Kvaziteismai administracijos kontrolės sistemoje*. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2003. p. 126-130.

Nuo 1990 m. požiūris į administracinę justiciją Lietuvoje iš esmės pakito. Priėmus 1992 m. Konstituciją, buvo sudarytos teisinės prielaidos kalbėti apie savarankiškos specializuotos administracinės justicijos modelį. Konstitucijos 111 str. skelbia, kad administracinių, darbo, šeimos ir kitų kategorijų byloms nagrinėti gali būti įsteigti specializuoti teismai. Loginiu sisteminiu požiūriu galima teigti, kad savarankiškų administracinių teismų sistemos steigimas galimas, tačiau ne privalomas problemos sprendimo būdas. Galbūt svarbesnis motyvas buvo užtikrinti išsamesnę ir nuolatinę teisėjų specializaciją nagrinėti administracines bylas. Manoma, kad nuolatinis teisėjų specializavimas šioje srityje neabejotinai turės pakelti administracinės justicijos lygį. Rasti svaresnių argumentų būtų sudėtinga. Ar nebuvo galima tų pačių tikslų įgyvendinti nusteigiant savarankiškų administracinių teismų, o nustatyti specializavimosi būtinumą bendrųjų teismų sistemoje (pavyzdžiui, apygardos teismuose šalia civilinių ir baudžiamųjų papildomai įsteigti ir administracinių bylų skyrius)? Įstatymų leidėjas, matyt, nebuvo visiškai apsisprendęs, kuris variantas yra geresnis, ir galutinį sprendimą pasiliko ateičiai¹¹.

Nuo pat Lietuvos nepriklausomos valstybės atkūrimo pradžios buvo jaučiamas administracijos veiksmų teisėtumo kontrolės poreikis. 1996 m. rugsėjo 19 d. vykusioje konferencijoje, skirtoje teismų reformos Lietuvoje įgyvendinimo analizei, tuometinis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkas prof. hab. dr. P. Kūris pareiškė, kad „per metus administracine tvarka nubaudžiama šimtai tūkstančių žmonių. Visais administracinės atsakomybės atvejais kyla teisminės žmogaus teisių apsaugos problema. Bendrieji teismai, ypač aukštesnės pakopos, to padaryti iš tikrųjų nepajėgia“¹². Administracinio teismo poreikis Lietuvoje tapo dar didesnis siekiant garantuoti visuotinai pripažintų pagrindinių žmogaus laisvių ir teisių apsaugą integruojantis į pasaulinę visuomenę.

1998 m. birželio 25 d. Lietuvos Vyriausybė pateikė Seimui Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos, administracinių teismų įsteigimo, administracinių ginčų komisijų įstatymo projektus, o 1999 m. sausio 14 d. šie įstatymai buvo priimti.

Tenka pripažinti, kad priėmus šiuos įstatymus, buvo užpildyta nemenka Lietuvos teismų sistemos spraga, į kurią ne kartą buvo atkreiptą dėmesį Europos Sąjungos ekspertai. Taip pat gerokai sustiprintos žmogaus teisių ir laisvių teismo gynimo garantijos ir sudaryta galimybė įgyvendinti konstitucinę nuostatą: asmeniui, kurio teisės ar laisvės yra pažeidžiamos, suteikiama teisė kreiptis į teismą.¹³

Taigi, 1999 metų gegužės 1 d. įvyko esminis lūžis Lietuvos teisinėje sistemoje, kuomet pradėjo veikti specializuoti administraciniai teismai. Administracinių teismų steigimas yra viešojo

¹¹ Petkevičius, P. Administracinė atsakomybė. Vilnius: Justitia, 1996. p. 15-25.

¹² Kūris, P. *Teismų reformos eiga Lietuvoje*. Teisminės valdžios problemos Lietuvoje. Konferencija, skirta teismų reformos Lietuvoje įgyvendinimo analizei. Vilnius, 1996. p. 12.

¹³ Pranevičienė, B. *Kvaziteismai administracijos kontrolės sistemoje*. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2003. p. 131.

administravimo ir teismų reformų dalis. Sukūrus administracinius teismus, vykdomosios valdžios veiklos teisėtumo kontrolė tiek struktūriškai, tiek procesiniu požiūriu atsiskyrė nuo administracinės kontrolės ir civilinio proceso. Apibūdinant šiuolaikinę Lietuvos administracinės justicijos sampratą galima nurodyti du svarbius dalykus: pirma, įtvirtinti svarbiausi administracinės justicijos tikslai – žmogaus subjektinių teisių gynimas ir objektyvioji viešosios administracijos veiksmų teisėtumo kontrolė; antra, įtvirtintas administracinės justicijos nepriklausomumas tiek nuo vykdomosios valdžios, tiek nuo bendrosios kompetencijos teismų.¹⁴

Nors administraciniai teismai Lietuvos teisinėje sistemoje veikia jau devintus metus, o Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas – nuo 2001 m. sausio 1 d., kuomet buvo užbaigta administracinės justicijos institucinė reforma, iš esmės esamas administracinės justicijos modelis yra gana „jaunas“¹⁵, tačiau užsienio ekspertų vertinimu, tai viena iš esminių ir pažangiausių reformų visoje Rytų Europoje¹⁶.

Nepriklausoma Lietuva pasiryžo kurti demokratinę, įstatymus gerbiančią visuomenę, suformuoti institucinį mechanizmą, įgalinantį ginti neteisėtais administracijos veiksmais pažeistas asmens teises.

Įkūrusi administracinių teismų sistemą, Lietuva pademonstravo siekį stiprinti viešosios administracijos kontrolę, įgyvendinti konstitucinę nuostatą, kad valdžios įstaigos turi tarnauti žmonėms. Administraciniams teismams tenka aiškinti ir taikyti nacionalinę, tarptautinę ir Europos Sąjungos teisę taip, kad viešosios valdžios institucijos priimtų teisėtus ir pagrįstus sprendimus, sudarančius sąlygas plėtotis sąžiningai konkurencijai, asmens iniciatyvai, kitoms laisvosios rinkos vertybėms.

Paties administracinio teismo vietos, jo statuso Lietuvos teismų sistemoje klausimas per ganėtinai trumpą specializuotų teismų veiklos laikotarpį ne kartą buvo tapęs diskusijų objektu. Teismo kompetencijos klausimas taip pat tam tikrais aspektais yra vertinamas nevienareikšmiškai. Todėl, siekiant atskleisti magistro darbo temą, išanalizuoti subjektų, turinčių teisę kreiptis į specializuotą – administracinį – teismą, įvairovę, būtina šiuos klausimus aptarti atskirai.

¹⁴ Paužaitė-Kulvinskienė, J. *Administracinė justicija: teorija ir praktika*. Vilnius: Justitia, 2005. p. 29.

¹⁵ Pvz., Prancūzijoje (laikoma administracinės teisės tėvyne) administracinės justicijos ištakos siekia 1799 m., kuomet kaip pirmosios ir paskutinės instancijos teismas veikė Valstybės Taryba, o nuo 1953 m. pradėjo veikti administraciniai tribunolai. [Žr. Pranevičienė, B. *Kvaziteismai administracijos kontrolės sistemoje*. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2003. p. 52-57.] Vokietijos Federacijos Administracinis Teismas (vok. *Bundesverwaltungsgericht, BVerwG*) – aukščiausios instancijos administracinių bylų teismas Vokietijoje įsteigtas pagal Vokietijos Konstitucijos 95 str. 1 d. 1952 m. rugsėjo 23 d. įstatymu. [Žr.: prieiga per internetą: http://www.bundesverwaltungsgericht.de/enid/d466b0bc5f4435232762c2ef94c0a4b1_51519f6d6f6465092d09/BESONDERE_SEITEN/Startseite_2.html]

¹⁶ Bilak, A. D. *Administrative Justice in Lithuania*. Vilnius: UNDP, 2003. p. 4.

1.2. Lietuvos specializuotos administracinės justicijos teisminis institucinis modelis

Analizuojant dabartinio Lietuvos administracinės justicijos modelio formavimosi eigą, jos pradžia sietina su 1992 m. Konstitucijos 111 str. 2 d. nuostata. Ji yra vertintina, kaip institucinės Lietuvos administracinės justicijos branduolys bendroje mūsų valstybės teisinėje sistemoje. Specializuota justicija gali būti kuriama tiek viešiesiems, tiek privatiems ginčams spręsti. Nepaisant to, tai turi visiškai užtikrinti teisminės valdžios esmę – konstitucinės teisės kreiptis į teismą įgyvendinimas gali būti grindžiamas tik įstatymų nustatyta teismine ginčų nagrinėjimo tvarka ir tik remiantis įstatymais įsteigtuose teismuose. Specializuotų teismų sistema valstybėje suprantama kaip atskiros ir savarankiškos kompetencijos teismų sistema, kuri apima instituciškai specializuotus teismus nuo pirmosios iki aukščiausios instancijos. Be to, specializuotais teismais pripažįstama ir kai teismas nagrinėja rūšiniu požymiu vienodos kategorijos bylas, neatsižvelgiant į tai, ar teismas yra institucionalizuotas ar inkorporuotas bendrosios kompetencijos teismų sistemoje, ar sudaryti specializuoti bendrosios kompetencijos teismų skyriai.

Konstitucijos 5 str. 1 d. įtvirtintas valstybės valdžių padalijimo principas suponuoja nuostatą, kad valstybės teismų sistemą sudaro visi valstybėje veikiantys teismai, legitimuoti Konstitucijos normomis, t.y. Konstitucinis Teismas – Konstitucijos 8 skirsnis, kiti teismai – Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, Lietuvos apeliacinis teismas, apygardų ir apylinkių teismai – Konstitucijos 111 str. 1 d., specializuoti teismai – Konstitucijos 111 str. 2 d.. Jų sudarymą ir kompetenciją pagal Konstitucijos 111 str. 4 d. blanketinę normą nustato Lietuvos Respublikos teismų įstatymas, o Lietuvos Konstitucinio Teismo statusą pagal Konstitucijos 102 str. 2 d. blanketinę normą nustato Konstitucinio Teismo įstatymas. Konstitucijos 111 str. 1 d. gana detaliai įvardyta valstybėje veikiančių bendrosios kompetencijos teismų rūšis, nors specializuotų teismų sistema, reglamentuojama minimo straipsnio 2 dalyje, apibrėžiama nustatant ne teismų rūšis, bet specializuotos kompetencijos rūšis. Manytina, tokiu reglamentavimu neužkertamas kelias egzistuoti teisminei valdžiai su savarankiškais ir lygiavertėmis atskirų kompetencijų institucinėmis teismų (konstitucinės, administracinės ir kt.) sistemomis, kadangi Konstitucijos 5 str. 1 d. nuostata neįtvirtina „vientisos teismų sistemos“ principo. Ja remiantis Konstitucijos 111 str. 1 d. ir 2 d. nuostatos interpretuotinos kaip nedraudžiančios savarankiškų teismų sistemų. Tačiau Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 12 str. 2 d. įtvirtinta, kad „vientisą teismų sistemą sudaro bendrosios kompetencijos ir specializuoti teismai“. Ar tai nereikštų Teismų įstatymo 12 str. 2 d. prieštaros komentuotoms Konstitucijos nuostatomis, kurios nedraudžia įvairovės pačios teismų sistemos viduje? Tokią poziciją pagrįstų argumentas, kad Konstitucijoje nustatomi tik pamatiniai teismų sistemos organizavimo principai. Klausimai, susiję su specializuotų teismų atskirumo „laipsniu“,

nėra teismų sistemos pagrindiniai klausimai. Tie patys specializuoti teismai, nesvarbu, kokia organizacine tvarka jie įtvirtinti, taip pat yra teismų sistemos dalis ir sudaro bendrą teismų sistemą.¹⁷

1999 m. Lietuvoje įsteigus administracinius teismus, buvo pasirinktas ne visiškai grynas specialiosios administracinės justicijos modelis: 1) buvo įsteigti savarankiški pirmosios instancijos teismai – apygardų administraciniai teismai ir Aukštesnysis administracinis teismas; 2) aukščiausia administracinių teismų grandis buvo įtraukta į bendrosios kompetencijos teismų sistemą – Lietuvos apeliaciniame teisme buvo įsteigtas Administracinių bylų skyrius.

Pažymėtina, kad apygardos administraciniai teismai yra tik pirmosios instancijos teismai. Aukštesnysis administracinis teismas veikė kaip pirmoji instancija ir kaip apeliacinė instancija toms byloms, kurias pirmąją instanciją išnagrinėjo apygardos administraciniai teismai. Lietuvos apeliacinio teismo Administracinių bylų skyrius buvo tik apeliacinė instancija byloms, kurias pirmąją instanciją išnagrinėjo Aukštesnysis administracinis teismas. Be to, pagal ABTĮ (1999 m. redakcija) 8 str. 2 d., Lietuvos apeliacinio teismo Administracinių bylų skyrius formavo vienodą administracinių teismų praktiką taikant įstatymus. Įvardyta administracinių teismų sistema ir atskirų jos grandžių kompetencija kėlė keletą klausimų: pirma, kodėl pirmosios instancijos teismai yra tik apygardos teismai, kurie nutolę nuo bylininkų teritoriniu požiūriu, ir antra, kodėl įstatyme numatyta, kad teismo sprendimas gali būti skundžiamas tik apeliacine tvarka, ir nesudaroma kasacinio apskundimo galimybė. Įstatymų leidėjas apygardos administracinius teismus paversdamas tik pirmosios instancijos teismais ir atsisakydamas apylinkės teismų paslaugų, matyt tikėjosi dvejopo rezultato: pirma, manyta, kad tokiu būdu jau pirmojoje teismineje instancijoje bus užtikrinta pakankamai aukšta bylų nagrinėjančio teismo kompetencija (atkreiptinas dėmesys, kad daugiausia bylų pirmąją instanciją nagrinėjo trijų teisėjų kolegija, o sudėtingoms byloms nagrinėti galėjo būti sudaroma ir penkių teisėjų kolegija) ir, antra, nedidelis skaičius pirmosios instancijos specializuotų teismų turėjo padėti lengviau užtikrinti vienodos teisminės praktikos formavimą. Kasacinės instancijos atsisakyta ko gero ir dėl to, kad jau pirmojoje instancijoje byla nagrinėjama kaip antrosios grandies teisme. Todėl manyta, kad užtenka pakankamai kvalifikuotų dviejų teisminių instancijų.

Aptarta administracinių teismų sistema kėlė tam tikrų problemų:

a) Aukštesnysis administracinis teismas ir jo kompetencija reiškė, kad dalis bylų yra baigiama nagrinėti būtent jame ir nepatenka į Apeliacinio teismo Administracinių bylų skyriaus kompetenciją. Tuo būdu iš dalies apribojama šio teismo galimybė užtikrinti vienodą teisminę praktiką administraciniuose teismuose;

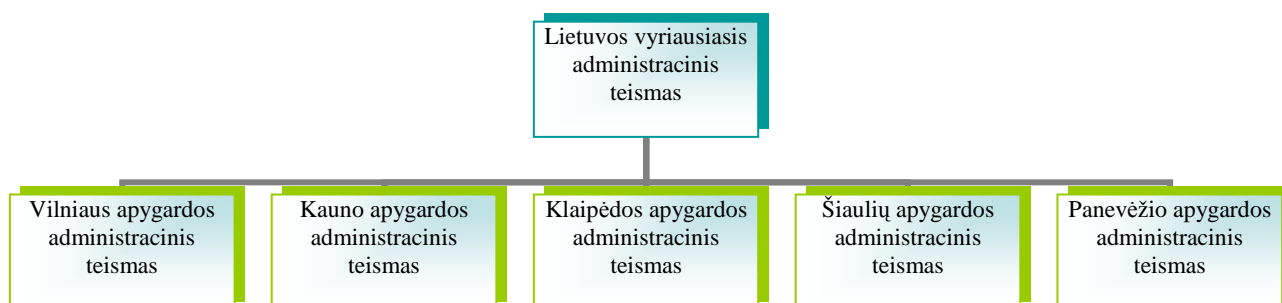
¹⁷ Paužaitė-Kulvinskienė, J. *Administracinė justicija: teorija ir praktika*. Vilnius: Justitia, 2005. p. 60-62.

b) Aukštesnysis administracinis teismas buvo tik Vilniuje, o atsižvelgiant į tai, kad jo kompetencija nagrinėjant bylas pirmąją instanciją buvo gana plati, daugeliui bylininkų, kurie nebuvo vilniečiai, bylinėjimasis taip pat reiškė „nesibaigiančias keliones į sostinę“ bei nemažas išlaidas.

c) Apeliacinio teismo Administracinių bylų skyrius reiškė buvus tam tikrą savarankiškų teismų sistemos elementų susipynimą ir tuo pačiu tam tikrą pačios specializuotų administracinių teismų sistemos neaiškumą: viena jos dalis buvo lyg ir savarankiška, o kita – lyg ir priklausė bendrosios kompetencijos teismų sistemai.

Šis modelis buvo laikinas, pasirinktas motyvuojant ekonominiais argumentais ir tinkamas pereinamuoju laikotarpiu.

Vėliau Aukštesnysis administracinis teismas ir Lietuvos apeliacinio teismo Administracinių bylų skyrius buvo reorganizuoti ir 2000 m. rugsėjo 19 d. įstatymu Nr. VIII-1928 įsteigtas bei savo veiklą pradėjo 2001 m. sausio 1 d. Vyriausiasis administracinis teismas. Taip buvo užbaigta specializuotos administracinių teismų sistemos reforma ir sukurta dviejų grandžių administracinės justicijos sistema: penki apygardų administraciniai teismai (Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių ir Panevėžio), kaip pirmosios instancijos teismai, ir Vyriausiasis administracinis teismas, kaip vienintelė ir galutinė instancija byloms, įstatymų priskirtoms jo kompetencijai bei apeliacinė instancija. Administracinės justicijos reforma buvo grindžiama siekiu užpildyti egzistuojančias teismų sistemos, kartu ir administracinės justicijos, spragas, nes prieš įsteigiant administracinius teismus ir jų veiklą teisiškai reglamentuojant specialiu įstatymu teismuose galėjo būti nagrinėjami tik tam tikros kategorijos ginčai, kylantys iš administracinių teisinių santykių (numatytų Civilinio proceso kodekso¹⁸ 257 str.), ir dėl tam tikrų administracinių ginčų ypatumų bei nereglamentuotos jų teisenos dauguma jų apskritai likdavo nenagrinėti. Tokia padėtis, nors ir netiesiogiai, skatino biurokratizmą ir valdininkų savivalę bei piktnaudžiavimą.

1 pav. Lietuvos Respublikos administracinių teismų sistema.

¹⁸ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas. *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 36-1340.

Dvipakopė Lietuvos administracinių teismų sistema yra teigiamai vertinama užsienio ekspertų pabrėžiant, kad ji geba užtikrinti operatyvų ir teisingą administracinių ginčų išsprendimą¹⁹. Tačiau dar ir šiomis dienomis Lietuvoje gana plačiai diskutuojama dėl kasacijos įvedimo į administracinių teismų sistemą svarstant Teismų įstatymo pataisais. Štai 2008 m. balandžio 22 d. Seimas apsvaustė naujos redakcijos Teismų įstatymą ir netikėtai pritarė nuostatai, kad administracinių teismų sprendimai kasacine tvarka galėtų būti skundžiami Aukščiausiajam Teismui²⁰. Pritarus parlamentarų siūlomai pataisai, kad Aukščiausiasis Teismas yra vienintelė kasacinė instancija visų tipų teismų bylose, šis taptų ir bendrosios kompetencijos, ir specializuotas bylas nagrinėjančiu teismu. Tokia pataisa pasiūlyta siekiant paspartinti administracinių teismų darbą, nes esą juose bylos užsiguli, be to, jie galbūt piknaudžiauja suteiktomis galiomis. Seimo narių grupė atkreipė dėmesį dar ir į tai, jog bendrosios kompetencijos ir administracinių teismų veiklos sritys įstatymais sąlygiškai nors ir atskirtos, neretai ir vieniems, ir kitiems teismams nagrinėjant bylas tenka spręsti tų pačių teisės normų taikymo problemas. Pavyzdžiui, tarnybinių ginčą nagrinėjančiam administraciniam teismui gali tekti taikyti atitinkamas darbo santykius reglamentuojančias teisės normas. Be to, būna atveju, kai tarp šalių kilęs ginčas nėra grynai civilinis ar administracinis. Šiuo metu galiojančiuose įstatymuose įtvirtinti vienodos teismų praktikos formavimo mechanizmai negali visiškai užtikrinti, kad bendrosios kompetencijos ir administracinių teismų praktika dėl tų pačių teisės normų taikymo nesiskirs.

Nesant kasacijos tam tikros kategorijos bylose, pažeidžiamas ir asmenų lygiateisiškumo principas. Juolab, kad administraciniams teismams teisingos bylos, kai ginčijami valdžios institucijų veiksmai arba neveikimas. Taigi, įvedus kasaciją administracinių teismų sistemoje, galbūt būtų išspręsta keletas aktualių problemų, kaip pavyzdžiui, bendros teismų praktikos formavimo galimybė viename teisme, piliečių galimybė kur kas geriau ginti savo interesus, nes kaip tik Vyriausiajame administraciniame teisme vyksta teisminiai ginčai su valstybinėmis institucijomis. Galutinai pritarus pataisoms įvyktų reali teisminės sistemos pertvarka, liautųsi uždaras interesų tenkinimas.

---

¹⁹ Pavyzdžiui, Jungtinių Tautų ekspertas Daniel Bilak, yra pažymėjęs, kad administracinių teismų reforma Lietuvoje gali būti pavyzdys kitoms šalims kandidatėms į Europos Sąjungą. Jo teigimu, „tai viena radikaliausių ir progresyviausių reformų visoje rytų Europoje, negaliu kalbėti apie viso viešojo administravimo reformą, tačiau pasikeitimai teisinėje sistemoje yra esminiai ir labai gerai apgalvoti, turiu omenyje kontrolierių, institucijų, specialių komisijų sukūrimą, apygardų administracinių teismų sistemą ir visa tai prižiūrintį Vyriausiąjį administracinį teismą“. [Žr.: *Administracinė justicija Lietuvoje*. Parengė Bilak, D., A. Jungtinių Tautų vystymo programa, 2003 m. lapkritis. p. 5, 11-12.; Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. *Administracinių teismų praktika*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004. Nr. 4. p. 9.]

²⁰ Suformuluota pataisa: „Aukščiausiasis Teismas – vienintelis kasacinis teismas, nagrinėjantis administracines, civilines, baudžiamąsias ir kitas bylas“. [Žr.: 2008-04-22 Seimo posėdžių darbotvarkė [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. balandžio 23 d.] Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_sale.darbotvarke?p_data=20080422.

1.3. Administracinių teismų kompetencijos pagrindiniai aspektai

Teisinis reguliavimas, įtvirtinantis asmens teisės į savo teisių ir laisvių teisminę gynybą įgyvendinimo tvarką, turi atitikti iš konstitucinio teisinės valstybės principo kylantį teisinio aiškumo reikalavimą. Kad asmuo iš tikrųjų galėtų įgyvendinti savo teisę kreiptis į teismą dėl savo teisių ir laisvių pažeidimo, įstatymų leidėjas privalo įstatymuose aiškiai nustatyti, kaip ir į kokį teismą asmuo gali kreiptis²¹.

Materialinis administracinės justicijos aspektas apibrėžia administracinių teismų kompetenciją, t.y. kokius specifinius ginčus nagrinėja administraciniai teismai. Galioja principinė nuostata²², kad administracinės justicijos terminas nurodo, jog teismo nagrinėjimo dalykas yra ne iš privatinės teisės reguliuojamų santykių kilęs ginčas, o viešasis ginčas, t.y. ginčas, kilęs iš viešosios teisės reguliuojamų santykių – administracinių, finansinių, konstitucinių ir kt.

Administraciniai teismai yra specializuoti ir veikia šalia bendrosios kompetencijos teismų. Steigiant specializuotus teismus, dažnai iškyla bendrųjų ir specializuotų teismų kompetencijos atribojimo problema. Labai svarbu apibūdinti administracinių teismų kompetenciją. Bendriausiais bruožais ši kompetencija apibūdinama ABTĮ 1 str. Pagal šį straipsnį administraciniai teismai steigiami skundams (prašymams) dėl viešojo ir vidinio administravimo subjektų priimtų administracinių aktų bei veiksmų ar neveikimo (t.y. pareigų nevykdymo) nagrinėti. Tačiau pagrindine administracinių teismų kompetencijos ribas apibrėžiančia norma vis dėl to reikėtų laikyti ABTĮ 3 str. 1 d. Remiantis lingvistiniu šios normos aiškinimu, kad „administracinis teismas sprendžia ginčus dėl teisės viešojo ir vidaus administravimo srityje“, galima, teigti, jog apibrėžiamas ne visų viešųjų ginčų, o tik ginčų viešojo ir vidaus administravimo srityje žinybingumas administraciniam teismui. Vadinasi, administracinis teismas nenagrinėja konstitucinių ginčų, kaip vienos iš viešųjų ginčų rūšių, tačiau kartu apsiribojama tais viešaisiais ginčais, kurie kyla viešojo ar vidaus administravimo srityje.²³

Kitaip administracinio teismo kompetenciją apibrėžia Teismų įstatymo 12 str. 4 d., t.y. sieja ją ne su viešuoju ir vidaus administravimu, bet su „ginčiais, kylančiais iš administracinių teisinių santykių“. Administraciniai teisiniai santykiai pagal ABTĮ 2 str. 16 p. yra „įstatymais ir kitais teisės norminiais aktais reglamentuoti visuomeniniai santykiai, atsirandantys vykdant viešąjį administravimą, taip pat vidaus administravimą“. Vadinasi, Teismų įstatymo 12 str. 4 d. samprata dėl ginčo, kylancio iš administracinių teisinių santykių, atitinka ABTĮ 3 str. 1 d. įtvirtintą ginčo dėl viešojo ar vidaus administravimo sampratą.

²¹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 29 d. nutarimas „Dėl organizuoto nusikalstamumo užkardymo“. *Valstybės žinios*, 2005, Nr. 1-7; 2006 m. lapkričio 27 d. nutarimas „Dėl teisėjų teisės kreiptis į teismą“. *Valstybės žinios*, 2006, Nr. 130-4910.

²² Mikelėnas, V. *Civilinis procesas, II dalis*. Vilnius: Justitia, 1995. p. 121.

²³ Paužaitė-Kulvinskienė, J. *Administracinė justicija: teorija ir praktika*. Vilnius: Justitia, 2005. p. 69.

Tačiau Teismų įstatymo 12 str. 4 d. ir ABTĮ 3 str. 1 d. nėra aiškiai įtvirtintas visuotinis viešųjų ginčų (išskyrus konstitucinius) žinybingumo administraciniams teismams principas, nors tokia įstatymų leidėjo pareiga kiltų iš Konstitucijos 30 str. 1 d. ir 33 str. 2 d. Reikėtų sutikti su dr. J. Paužaitės-Kulvinskienės²⁴ nuomone, jog ABTĮ 3 str. 1 d. formuluotė būtina tikslinti nustatant, kad administracinis teismas nagrinėja visus iš viešųjų teisinių santykių kylančius ginčus dėl teisės. Tokiu atveju būtų įtvirtinta bendroji norma dėl visų viešųjų ginčų visuotinio žinybingumo administraciniams teismams, paliekant galioti *lex specialis* ABTĮ 16 str. 1 d., jog „administraciniai teismai nesprendžia bylų, kurios yra priskirtos Konstitucinio Teismo kompetencijai, taip pat bylų, priskirtų bendrosios kompetencijos arba kitiems specializuotiems teismams“, ir *lex specialis* 16 str. 2 d. dėl suprajudicinių aktų²⁵.

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 26 str. 2 d. įtvirtinta nuostata, kad bendrosios kompetencijos teismų kompetencija yra platesnė už administracinių teismų kompetenciją ir apima atvejus, kai vienas iš byloje pareikštų reikalavimų yra susijęs su individualaus pobūdžio administraciniu teisės aktu, kurio teisėtumas ginčijamas civilinėje byloje. Tokiais atvejais bendrosios kompetencijos teismas, nagrinėdamas bylą civilinio proceso tvarka, išsprendžia ir administracinio akto teisėtumo klausimą. Remiantis civilinio proceso kodekso 26 str. 2 d., jeigu valstybės ar savivaldybės aktas tėra vienas iš kelių juridinių faktų, kurių pagrindu atsiranda, pasikeičia ar baigiasi civilinis teisinis santykis, ginčas sprendžiamas kartu su civiliniu ginču bendrosios kompetencijos teisme²⁶. Pažymėtina, jog šis principas leidžia visą ginčą iš karto (jo neskaidant ir nenagrinėjant atskirų reikalavimų) išspręsti bendrosios kompetencijos teisme.²⁷

ABTĮ 15 str. 2 d. norma numato, kad „įstatymu administracinių teismų kompetencijai gali būti priskiriamos ir kitokios bylos“. Taigi bylų sąrašas nėra baigtinis ir visiškai tikėtina, kad vystantis visuomeniniams santykiams nauji įstatymai suformuos daug platesnį administracinių teismų kompetencijos ratą. Loginiu požiūriu ši norma galėtų būti vertintina kaip padedanti išvengti ginčų dėl teisingumo tarp bendrosios kompetencijos ir administracinių teismų. ABTĮ 21 str. kaip tik ir reglamentuoja ginčų dėl teisingumo sprendimą. Šio straipsnio 1 dalis numato, jog „bendrosios kompetencijos teismo ir administracinio teismo ginčus dėl teisingumo rašytinio proceso tvarka sprendžia speciali teisėjų kolegija, į kurią įeina Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininkas, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo pirmininko pavaduotojas ir po vieną šių teismų pirmininkų paskirtą teisėją“.

²⁴ Paužaitė-Kulvinskienė, J. Išnaša 23, p. 73.

²⁵ Administracinių teismų kompetencijai nepriskiriama tirti Respublikos Prezidento, Seimo, Seimo narių, Ministro Pirmininko, Vyriausybės (kaip kolegialios institucijos), Konstitucinio Teismo, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo ir Lietuvos apeliacinio teismo teisėjų veiklos, kitų teismų teisėjų, taip pat prokurorų, ikiteisminio tyrimo pareigūnų ir antstolių procesinių veiksmų, susijusių su teisingumo vykdymu ar bylos tyrimu, taip pat su sprendimų vykdymu, ir Seimo kontrolieriaus sprendimų (rekomendacijų).

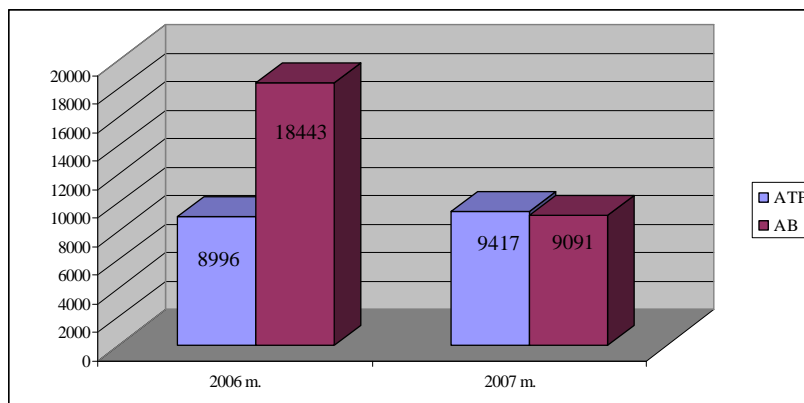
²⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2000 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-989/2000.

²⁷ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. sausio 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-415-38-07.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas ne kartą yra išaiškinęs, kad administraciniai teismai nesprendžia ginčų dėl viešojo administravimo subjektų informacinio pobūdžio dokumentų; teismas imasi nagrinėti tik tokį reikalavimą dėl teisės akto panaikinimo, kuriame aiškiai bei imperatyviai suformuluotos visuomeninio santykio dalyviams privalomos elgesio taisyklės, jų teisės ir pareigos; ginčo administraciniame teisme objektu turi būti teisines pasekmes suinteresuotam asmeniui sukeliantis administracinis aktas (pvz., adm. bylos Nr.A¹⁷-966/2006; A²-218/2007; A¹⁶-794/2007; A¹⁷-1007/2007; A¹⁴-1111/2007; A⁵⁵⁶-151/2008; A²⁴⁸-255/2008;)²⁸.

Viena aktualiausių problemų yra administracinių teisės pažeidimų bylų priskyrimas administracinių teismų kompetencijai. Šios kategorijos bylų priskirtinumas teismams yra gana dviprasmiškas: administracinių teisės pažeidimų bylas pirmąją instanciją nagrinėja tiek bendrosios kompetencijos (Administracinių teisės pažeidimų kodekso²⁹ 217 str., ABTĮ 16 str. 3 d.), tiek administraciniai teismai (ABTĮ 18 str. 2 d. 7 p.). Abiem atvejais šių teismų sprendimai gali būti skundžiami tik Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui apeliacine tvarka (ABTĮ 20 str. 1 d. 1 p. ir 2. p.).

Problemos aktualumą pagrindžia ir tai, kad administracinių teisės pažeidimų bylos sudaro gana nemažą dalį visų apygardos administracinių teismų gaunamų skundų (prašymų). Štai pavyzdžiui, 2007 m. apygardų administraciniuose teismuose buvo gauta 50,88 proc. skundų (prašymų) dėl administracinių teisės pažeidimų. Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme tuo tarpu 2006 m. gauta ir išnagrinėta, įskaitant praėjusių metų likutį, 5851 administracinė byla (beveik 48 proc. daugiau nei 2005 m.), o 2007 m. – 4690 administracinių bylų; iš jų administracinių teisės pažeidimų bylos sudarė atitinkamai 37,04 proc. ir 37,42 proc.³⁰

2 pav. Apygardų administraciniuose teismuose 2006-2007 m. gautų skundų (prašymų) skaičius dėl ginčų viešojo ir vidaus administravimo srityje (AB) bei dėl administracinių teisės pažeidimų (ATP).

²⁸ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. kovo 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-146-244-08.

²⁹ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas. *Valstybės žinios*, 1985, Nr. 1-1.

³⁰ Žr.: Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. *Metinis pranešimas 2006*. Vilnius, 2007; Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. *Metinis pranešimas 2007*. Vilnius, 2008; Teismų informacinė sistema "Liteko" [duomenys viešai neprieinami].

Tačiau jeigu administracinio teisės pažeidimo bylos nėra ginčai dėl teisės viešojo ar vidaus administravimo srityje pagal ABTĮ 3 str. 1 d., tai kokie argumentai lemia, kad jiems nagrinėti būtų naudojamas administracinės justicijos institutas ir ar administracinė justicija yra pati veiksmingiausia tokių ginčų nagrinėjimo forma.

2006 m. gruodžio mėn. lankydamasis Lietuvoje, Ukrainos Aukštojo administracinio teismo pirmininkas Oleksandras Paseniukas pažymėjo, kad Ukrainoje tokio pobūdžio bylos siejamos su baudžiamąja jurisdikcija ir jas nagrinėja bendrosios kompetencijos teismai. Taip „išgryninama“ administracinių teismų kompetencija nagrinėti tik tas bylas, kuriose siekiama apginti asmenų teises nuo valstybės viešojo administravimo srityje.³¹

Panašaus pobūdžio bylų administraciniai teismai nenagrinėja ir Vakarų Europos šalyse, kaip Prancūzijoje, Vokietijoje, Italijoje, Austrijoje. Tai yra bendrosios kompetencijos teismo, kuris vadovaujasi specialiaisiais įstatymais ir baudžiamojo proceso įstatymais, dalykas. Bendrosios taisyklės, kad tai turi būti administracinio teismo kompetencija, neįtvirtina ir 1991 m. Europos Tarybos rekomendacija³² dėl administracinių sankcijų.

Apibendrinant galima būtų teigti, jog administracinės atsakomybės taikymas turėtų būti bendrosios kompetencijos teismų veikla, remiantis ikiteismine tvarka surinkta viešojo administravimo subjekto medžiaga dėl administracinio teisės pažeidimo. Bendrosios kompetencijos teismuose rekomenduotina teisėjų specializacija ir minėtose bylose. Toks siūlymas grindžiamas pagrindiniu argumentu – administracinės atsakomybės teisinio reguliavimo giminingumas su baudžiamąja atsakomybe, t.y. baudžiamaisiais nusižengimais, o ne viešuoju administravimu.³³ Anot P. Petkevičiaus³⁴, kartais nelengva atskirti nusikaltimo ir administracinio teisės pažeidimo objektyviosios pusės požymius. Neretai administracinės teisės pažeidimai turi savybę virsti nusikaltimais. <...> Pasitaiko ir kitokių atvejų, kai tam tikrą veiką, kaip administracinį teisės pažeidimą, atriboti nuo nusikaltimo gana sudėtinga. Konstitucinis Teismas³⁵ taip pat yra konstatavęs šių institutų panašumą: „...sprendžiant veikų kriminalizavimo klausimus ypač atkreiptinas dėmesys į baudžiamosios ir administracinės atsakomybės tarpusavio ryšį“.

---

³¹ Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. *Ukrainos teisėjus domina Lietuvos administracinių teismų patirtis* [interaktyvus]. Vilnius, 2006. [žiūrėta 2008 m. balandžio 2 d.] Prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/portal/start.asp?act=news&Tema=49&str=17493>

³² Recommendation No. (91)1 of the Committee of Ministers to Member States on Administrative Sanctions, adopted by the Committee of Ministers on 13 February 1991, at the 452nd meeting of the Ministers Deputies.

³³ Paužaitė-Kulvinskienė, J. *Administracinė justicija: teorija ir praktika*. Vilnius: Justitia, 2005. p. 97-98.

³⁴ Petkevičius, P. *Administracinė atsakomybė*. Vilnius: Justitia, 1996. p. 66.

³⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. lapkričio 13 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 50 straipsnio atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai. *Valstybės žinios*, 1997, Nr. 104-2644.

Praktika parodys, ar pateisins administraciniai teismai jų šalininkų lūkesčius³⁶. Bet kuriuo atveju ginti žmonių teises nuo viešojo administravimo subjektų neteisėtų veiksmų, ginti valstybės tarnautojų teises nuo administracijos savivalės, tikrinti norminių valdymo aktų teisėtumą – kilnūs administracinių teismų uždaviniai, kurių sėkmingo įgyvendinimo teisėjams palinkėtų kiekvienas.

---

³⁶ Anot administracinių teismų steigimo šalininko Vilniaus universiteto Teisės fakulteto doc. K. Lapinsko, specializuoti teismai galės kvalifikuočiau spręsti administracinius ginčus, kadangi teisėjai specializuosis administracinių teisinių santykių srityje. Kadangi bendrieji teismai yra orientuoti į privatinės teisės problemas, jie nepakankamai pasirengę spręsti viešosios teisės plotmėje kylančių ginčų (administracinių ginčų). Šios nuomonės oponentas prof. V. Mikelėnas atremia šiuos argumentus teigdamas, kad daugelis administraciniams teismams priskirtų ginčų yra ne vien administracinio pobūdžio, todėl teigti, jog teisėjai specializuosis – nepagrįsta. Prof. V. Mikelėno nuomone, negalima kategoriškai teigti, kad administraciniai teismai kvalifikuočiau spręš bylas negu bendrosios kompetencijos teismai. Lietuvos Respublikos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko Č.Jokūbausko manymu, bendrieji teismai gali patekti į tam tikrą administracinių teismų priklausomybę, jeigu jie turės kreiptis į administracinius teismus dėl vykdomosios valdžios teisės aktų teisėtumo patikrinimo.

2. TEISĖS Į TEISMINĘ GYNYBĄ ĮGYVENDINIMO PROBLEMATIKA ADMINISTRACINIUOSE TEISMUOSE

2.1. Teisės kreiptis į teismą teisminės gynybos konstitucinės prielaidos

Pagal Lietuvos Respublikos Konstituciją įgaliojimus oficialiai aiškinti Konstituciją turi Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. Būtent šis teismas formuoja oficialią konstitucinę doktriną, kuria saistomi visi Lietuvos Respublikos teismai. Todėl atskleidžiant konstitucinę teisės į teisminę gynybą sampratą, konstitucinius jos organizavimo principus, remiamasi Konstitucinio Teismo nutarimais. Šie principai yra svarbūs ir į juos turi būti atsižvelgiama administraciniam teismams nagrinėjant bylas, kylančias iš administracinių teisinių santykių.³⁷

Konstitucijos 30 str. 1 d. nustatyta, kad asmuo, kurio konstitucinės teisės ar laisvės yra pažeidžiamos, turi teisę kreiptis į teismą. Demokratinėje valstybėje teismas yra pagrindinė institucinė žmogaus teisių ir laisvių garantija, o konstitucinis teisminės gynybos principas yra universalus³⁸. Teisinėje valstybėje kiekvienam užtikrinama galimybė savo teises ginti teisme tiek nuo kitų asmenų, tiek nuo neteisėtų valstybės institucijų ar pareigūnų veiksmų³⁹. Pagal Konstitucijos 30 str. 1 d. asmeniui turi būti garantuojama teisė turėti nepriklausomą ir nešališką ginčo arbitražą, kuris pagal Konstituciją ir įstatymus iš esmės išspręstų kilusį teisinį ginčą; šią teisę turi kiekvienas asmuo; asmeniui jo pažeistų teisių gynyba teisme garantuojama nepriklausomai nuo jo teisinio statuso; asmenų pažeistos teisės ir teisėti interesai teisme turi būti ginami nepriklausomai nuo to, ar jie yra tiesiogiai įtvirtinti Konstitucijoje, ar ne; asmens teisės turi būti ginamos ne formaliai, o realiai ir veiksmingai tiek nuo privačių asmenų, tiek nuo valdžios institucijų ar pareigūnų neteisėtų veiksmų⁴⁰. Asmens teisių ir laisvių teismo gynimo garantija – tai procesinio pobūdžio garantija, esminis asmens teisių ir laisvių konstitucinio instituto elementas⁴¹, būtina teisingumo įgyvendinimo sąlyga, neatskiriamas konstitucinio teisminės valstybės principo turinio elementas.

³⁷ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. liepos 3 d. administracinių bylų dėl tarnybinių ginčų nagrinėjimo teismuose praktikos apibendrinimas. *Administracinių teismų praktika*, 2007, Nr. 9.

³⁸ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1996 m. balandžio 18 d. nutarimas „Dėl Komercinių bankų įstatymo”. *Valstybės žinios*, 1996, Nr. 36-915.

³⁹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. spalio 1 d. nutarimas „Dėl teisės kreiptis į teismą”. *Valstybės žinios*, 1997, Nr. 91-2289.

⁴⁰ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. spalio 1 d. nutarimas „Dėl teisės kreiptis į teismą”. *Valstybės žinios*, 1997, Nr. 91-2289; 2000 m. gegužės 8 d. nutarimas “Dėl operatyvinės veiklos”. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 39-1105; 2001 m. liepos 12 d. nutarimas “Dėl teisėjų darbo apmokėjimo įstatymo normų”. *Valstybės žinios*, 2001, Nr. 62-2276; atitaisyimas – 2001-10-10, Nr. 86.

⁴¹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. birželio 30 d. nutarimas “Dėl teisės į žalos, padarytos neteisėtais kvotos, tardymo, prokuratūros ir teismo veiksmais, atlyginimą”. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 54-1588.

Teisė kreiptis į teismą yra absoliuti⁴². Šios teisės negalima apriboti ar paneigti. Pagal Konstituciją įstatymų leidėjas turi pareigą nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kad visus ginčus dėl asmenų teisių ir laisvių pažeidimo būtų galima spręsti teisme. Teisės aktais gali būti nustatyta ir ikiteisminė ginčų sprendimo tvarka. Tačiau negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuriuo būtų paneigta asmens, manančio, kad jo teisės ar laisvės pažeistos, teisė ginti savo teises ar laisves teisme.⁴³

Siekiant nustatyti, ar įstatymuose yra nustatyta ikiteisminė administracinių ginčų sprendimo tvarka ir ar ši tvarka yra privaloma pareiškėjui, svarbu atsižvelgti į ABTĮ 17 straipsnio 2 dalį, pagal kurią esant abejonei ar galiojančių įstatymų kolizijai dėl konkretaus ginčo priskyrimo, ginčas nagrinėjamas teisme. Tuo išreiškiamas teisminės gynybos prioriteto principas, kuris reiškia, kad ginčas gali būti priskiriamas spręsti kitų institucijų, o ne teismo kompetencijai tik tais atvejais, kai tai aiškiai ir nedviprasmiškai nustatyta įstatymuose. Be to, kiekviena ikiteisminė ginčo sprendimo tvarka neturi būti pernelyg biurokratiška, o ja sukurtas asmens teisių gynimo mechanizmas turi būti efektyvus. Tik tokiu atveju ikiteisminė ginčo sprendimo tvarka yra privaloma. Teisės į teisminę gynybą ribojimai, kurie sukuria neproporcingas ir biurokratinės kliūtis kreiptis į teismą, kurie negali padėti realiai ir efektyviai išspręsti ginčo, yra neleistini. Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija yra konstatavusi, kad įstatymų nuostatos, nustatančios privalomą ikiteisminę ginčo sprendimo tvarką, negali būti aiškinamos plečiamai. Ikiteisminė ginčo sprendimo tvarka tampa privaloma tik kai ji yra aiškiai ir nedviprasmiškai nustatyta įstatyme⁴⁴.

Konstitucijos 33 str. 2 d. įtvirtinta Lietuvos Respublikos piliečių teisė kritikuoti valstybės įstaigų ir pareigūnų darbą bei teisė apskusti jų sprendimus gali būti įgyvendinama keliais būdais: asmenų skundų (prašymų) priėmimas ir atsakymas į juos viešojo administravimo ir kitose institucijose; asmenų skundų nagrinėjimas Seimo kontrolierių įstaigoje; asmenų skundų (prašymų) nagrinėjimas administracinių ginčų komisijoje ir administraciniame teisme⁴⁵.

Taigi, vienas iš Konstitucijoje įtvirtintų būdų spręsti žmogaus ir valstybės tarpusavio ginčus – teisė kreiptis teisminės gynybos į administracinį teismą. ABTĮ 5 str. 3 dalyje yra nurodyti subjektai, kurių skundai (prašymai) yra teisingi administraciniam teismui. Tai ne tik asmenys, kurie kreipiasi dėl savo teisių ar interesų pažeidimo, bet ir kiti subjektai: įstatymų nustatytos

⁴² Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. birželio 30 d. nutarimas „Dėl teisės į žalos, padarytos neteisėtais kvotos, tardymo, prokuratūros ir teismo veiksmais, atlyginimą“. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 54-1588.

⁴³ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. liepos 2 d. nutarimas „Dėl karių galimybės kreiptis į teismą“. *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 69-2832.; 2003 kovo 4 d. nutarimas „Dėl nuosavybės teisių atkūrimo“. *Valstybės žinios*, 2003, Nr. 24-1004.; 2004 m. rugpjūčio 17 d. nutarimas „Dėl teisės kreiptis į teismą“. *Valstybės žinios*, 2004, Nr. 146-5311.

⁴⁴ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. spalio 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS¹¹ – 296/2007.

⁴⁵ Andriuškevičius, A. *Administracinės teisės principai ir normų ribos*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004. p. 90.

institucijos, įstaigos ar tarnautojai dėl kitų asmenų teisių gynimo; prokuroras, administravimo subjektai, valstybės kontrolės pareigūnai, kitos valstybės institucijos, įstaigos, organizacijos, tarnybos ar fiziniai asmenys dėl valstybės ar kitų viešųjų interesų gynimo; vietos savivaldos institucijos, įstaigos, tarnybos dėl savivaldybių teisių viešojo administravimo srityje gynimo; įstatymų nustatytais atvejais viešojo administravimo subjektai dėl administracinių ginčų sprendimo. Todėl reikalavimo teisės neturėjimas yra pagrindas pripažinti skundą (prašymą) nepagrįstu ne tik tuo atveju, kai į teismą kreipėsi asmuo dėl savo pažeistų teisių gynimo, jeigu nustatoma, kad jo teisės nebuvo pažeistos, bet ir tada, kai į teismą su skundu (prašymu) kreipėsi ABTĮ 5 str. 3 d. 2-5 p. nurodyti subjektai, kai nustatoma, kad asmens ar organizacijos, dėl kurių teisių gynimo buvo kreiptasi į teismą, teisės nebuvo pažeistos arba nebuvo pažeisti valstybės ar kiti viešieji interesai.⁴⁶ Vadinasi, jeigu su skundu (prašymu) į administracinį teismą kreipėsi subjektas, ABTĮ 5 str. 3 d. požiūriu neturintis teisės kreiptis, toks skundas atsisakytinas priimti vadovaujantis ABTĮ 37 str. 2 d., o jeigu skundas jau yra priimtas, toks skundas – atmetinas vadovaujantis ABTĮ 88 str. 1 p. Taigi, toliau paanalizuokime labai svarbų, kaip matyti iš aukščiau pateiktų normų, klausimą – kas, kokiais atvejais turi teisę kreiptis į administracinius teismus ir kaip ši teisė yra įgyvendinama.

2.2. Teisė kreiptis į teismą procesine teisine prasme

Teisės doktrinoje pripažįstama, kad materialioji teisė (materialinės teisės normos) nustato teisinių santykių subjektų teises ir pareigas, t. y. galimo ir leistino elgesio ribas ir atsakomybę už pareigų nevykdymą ar teisių pažeidimą. Taigi materialioji teisė yra reguliuojamoji teisė, kuri nustato asmens statinės būsenos teisinį statusą. Materialioji teisė nustato asmens teisinį statusą tik iki ginčo dėl teisės kilimo. Materialioji teisė nenurodo, kur, kada ir kaip reikia kreiptis dėl teisės gynimo, nes nuo to momento, kai kyla ginčas dėl teisės, ji šių klausimų nereguliuoja. Šiuos dalykus reguliuoja proceso teisė (proceso teisės normos), nustatydamą kreipimosi į teismą tvarką, ginčo dėl teisės nagrinėjimo procedūrą, materialinės subjektinės teisės gynimo ir jos įgyvendinimo užtikrinimo mechanizmą. Bendruoju požiūriu administracinės justicijos proceso teisės normos yra šiai dienai įtvirtintos ABTĮ, t.y. įstatymu, nors civilinėje ir baudžiamojoje teisėje šios normos yra kodifikuotos. Anot Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo pirmininko V. Valančiaus, „šiuo metu tai vienintelis kodeksas, kurių dar trūksta sklandžiam administracinių teismų bei neteisminių ginčų sprendimo institucijų darbui. Administracinio proceso kodekso iki šiol Lietuva apskritai neturėjo. Tikimasi, kad Administracinio proceso kodekso projektas bus baigtas rengti dar šiais

---

⁴⁶ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2001 m. liepos 3 d. administracinė konsultacija Nr. 93. Administracinių teismų praktika, 2002, Nr. 2.

metais (*aut. pastaba – 2005 m.*).⁴⁷ Tačiau šis kodeksas iki šiol yra rengiamas, o pagal patvirtintos Vyriausybės 2006–2008 m. programos įgyvendinimo priemonės, viena iš jų – 2007–2008 metais parengti Lietuvos Respublikos administracinio proceso kodekso projektą, parengti Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso ir Lietuvos Respublikos administracinio proceso kodekso įgyvendinimo įstatymų projektus.

Kai kurių kategorijų bylose asmens suinteresuotumo, kaip vienos iš sąlygų įgyvendinant teisę kreiptis teisminės gynybos, reikalavimas nevienodai reglamentuojamas, tad kyla problemų, kai besikreipiantys asmenys nėra tiesiogiai suinteresuoti, ir diskutuotina, ar pateisinamas tokių asmenų kreipimasis kitų asmenų prašymu teisminės gynybos. Nagrinėjant bylas administracinių teisės pažeidimų teiseną ABTĮ 122 str. 1 d. ir Administracinių teisės pažeidimų kodekso 291 str. nurodomas asmenų, galinčių apskusti nutarimą, sąrašas: asmuo, dėl kurio jis priimtas; institucija, kurios pareigūnas surašė administracinio teisės pažeidimo protokolą; taip pat nukentėjusysis asmuo. Nagrinėjant administracines bylas bendrąja teiseną ypatingų problemų kelia pareiškimai viešajam, valstybės ar savivaldybės ir kitų asmenų interesams bei teisėms apginti.

ABTĮ 5 str. 1 d. įtvirtina kiekvieno suinteresuoto asmens teisę įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą, kad būtų apginta pažeista ar ginčijama jo teisė arba įstatymų saugomas interesas, o to pačio straipsnio 3 dalis taip pat įtvirtina viešojo intereso gynimą. Iš šių nuostatų seka, kad įstatymų leidėjas yra atribojęs bylas, kuriose yra ginami asmens subjektinė teisė ar įstatymų saugomas interesas nuo bylų, kuriose yra ginami viešieji interesai. Konkrečios teisės į teisminę gynybą įgyvendinimo formos – asmens subjektinės teisės ir įstatymų saugomo intereso bei viešojo intereso – atspindi specifinę kiekvienos formos paskirtį, nevienodą jų teisinę reikšmę bei įgyvendinimo galimybes. Todėl šie klausimai bus nagrinėjami atskirai analizuojant subjektų teisės ginti savo, įstatymų saugomo intereso bei viešojo intereso įgyvendinimo ypatumus.

2.2.1. Asmens arba jo atstovo galimybės kreiptis į administracinį teismą siekiant apginti jo teisę arba įstatymų saugomą interesą

Kaip jau ne kartą minėta, ABTĮ 5 str. nustato, jog kiekvienas suinteresuotas subjektas turi teisę įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą, kad būtų apginta pažeista ar ginčijama jo teisė arba įstatymų saugomas interesas, o teismas imasi tokią bylą nagrinėti. Tačiau teisės kreiptis į teismą užtikrinimas netenka prasmės, jei asmeniu, kuris kreipiasi teisminės gynybos, nėra sudaromos sąlygos kvalifikuotai atstovauti savo interesams. Pagal lygiateisiškumo principą reikalaujama, kad teismo proceso metu būtų užtikrinta ir nevaržoma galimybė proceso šalims išdėstyti savo

---

⁴⁷ Teisingumo ministerija. Teisingumo ministras su teisėjais ieško būdų teismams atsiverti visuomenei [interaktyvus], 2005. [žiūrėta 2008 m. balandžio 10 d.] Prieiga per internetą: <http://www.tm.lt/default.aspx?item=prsp&id=10048>.

poziciją, teisinius ir kitus argumentus, kitaip tariant – privalo būti išklausytos abi šalys (*audiatur et altera pars*). Viešojo administravimo subjektai teismo procese dalyvauja per įgaliotus atstovus, paprastai teisininkus, todėl siekiant tinkamai išdėstyti visus argumentus kitam proceso dalyviui dažnai prireikia atstovo.⁴⁸

ABTĮ 49 str. numato, kad proceso šalys savo interesus teisme gali ginti pačios arba per atstovus. Pačios šalies dalyvavimas byloje neatima iš jos teisės turėti šioje byloje atstovų. Valstybės institucijos, įstaigos, tarnybos turi teisę pasitelkti suinteresuotų aukštesnių valstybės institucijų atstovų. Atstovais pagal įstatymą laikomi atitinkamų institucijų, įstaigų, tarnybų, įmonių, organizacijų vadovai, o įstatymų ar kitų teisės aktų numatytais atvejais – ir kiti darbuotojai, veikiantys neviršydami įgaliojimų, suteiktų remiantis įstatymu ar kitais teisės aktais. Įgaliotais atstovais (pagal pavedimą) teisme paprastai būna advokatai. Advokato arba advokato padėjėjo įgaliojimai patvirtinami advokato arba advokato padėjėjo orderiu arba su klientu pasirašyta sutartimi. Kitų atstovų įgaliojimai turi būti nurodyti įgaliojime, išduotame ir įformintame Civilinio kodekso ir Civilinio proceso kodekso nustatyta tvarka. Jeigu proceso šalis yra nepilnametis ar neįgalus asmuo, jų interesams turi teisę atstovauti jų atstovai pagal įstatymą (tėvai, tėčiai, globėjai, rūpintojai).

Taigi, ABTĮ tiesiogiai nukreipia į Civilinio proceso kodeksą tik dėl kitų atstovų įgaliojimo išdavimo ir įforminimo tvarkos. Tiesioginės nuorodos į šį teisės aktą sprendžiant, kas yra kiti atstovai pagal pavedimą administracinėse bylose, ABTĮ nėra. Pastarasis įstatymas nenumato jokių ribojimų atstovui pagal pavedimą, todėl kitais atstovais, be advokatų ar advokatų padėjėjų, administracinėse bylose gali būti visi asmenys, kurių įgaliojimai nurodyti įgaliojime, išduotame ir įformintame Civilinio kodekso ir Civilinio proceso kodekso nustatyta tvarka. Civilinio proceso kodekso normos, reglamentuojančios atstovavimą pagal pavedimą, administraciniame procese netaikytinos.⁴⁹

Reikėtų akcentuoti, jog Administracinių teisės pažeidimų kodekso 275 str. numato, jog įgaliotu atstovu nagrinėjant administracinio teisės pažeidimo bylą gali būti tik advokatas ar asmuo, turintis aukštąjį teisinį universitetinį arba jam prilyginamą išsilavinimą. Advokato įgaliojimai patvirtinami advokatų kontoros išduodamu orderiu, o kito įgalioto atstovo, turinčio aukštąjį teisinį universitetinį arba jam prilyginamą išsilavinimą, – notaro patvirtintu įgaliojimu arba pavedimo sutartimi.

Darbo autorės nuomone, šis reikalavimas yra ganėtinai pagrįstas ir logiškas, kadangi praktikoje pasitaiko, jog subjektas, būdamas nekompetentingas ir neturintis jokių teisinių žinių,

---

⁴⁸ Poška, D. Administracinių bylų šalių atstovavimo išlaidų atlyginimo probleminiai aspektai. *Teisė*, 2006, Nr. 60. p. 101.

⁴⁹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2003 m. gegužės 15 d. konsultacija Nr. 02-04-10. Teismų praktikos biuletenis Nr. 4, p. 437.

atstovauja administracinėje byloje kitą asmenį (kuris, kadangi samdo atstovą, loginiu sisteminiu požiūriu taip pat yra nekompetentingas šioje srityje). Taip yra apsunkinama galimybė bylą išnagrinėti kuo visapusiškiau, objektyviau ir operatyviau. Manytina, jog atstovų administracinėse bylose ribojimas, t.y., kad atstovais turėtų teisę būti tik advokatas ar asmuo, turintis aukštąjį teisinį universitetinį arba jam prilyginamą išsilavinimą, galėtų būti viena iš priemonių, skatinančių proceso operatyvumą. Atkreiptinas dėmesys, jog dar neįsigaliojus ABTĮ, 1999 m. balandžio 13 d. buvo padarytas pakeitimas, kuriuo panaikinta pareiškėjo pareiga apeliacinių skundų surašymui samdytis advokatą (t. y. apeliaciniai skundai turėjo būti pasirašyti *tik* advokato). Šiuo metu ant skundų (prašymų) pakanka pareiškėjo parašo (jeigu jis sugeba kvalifikuotai surašyti skundą ir advokato pagalba jam nereikalinga).

ABTĮ 22 str. 1 d. numatyta, jog skundą (prašymą) dėl viešojo administravimo subjekto priimto administracinio akto ar veiksmo (neveikimo) turi teisę paduoti asmenys, taip pat kiti viešojo administravimo subjektai, įskaitant valstybės ir savivaldybės viešojo administravimo tarnautojus, pareigūnus ir įstaigų vadovus, kai jie mano, kad jų teisės ar įstatymų saugomi interesai yra pažeisti. Šios nuostatos patvirtina teiginį, kad kreipimuisi į teismą teisminės gynybos pakanka asmens manymo, jo subjektyvaus suvokimo, jog jo teisės ar įstatymų saugomi interesai yra pažeisti. Tačiau to nepakanka teisei į reikalavimo patenkinimą realizuoti. Nustatyta tvarka pareikštą reikalavimą teismas priima ir, užvedęs bylą, ją nagrinėja, tirdamas faktines aplinkybes, vertindamas jas, aiškindamas ir taikydamas teisės normas, patvirtindamas arba paneigdamas reikalavimo teisę – teisę į pareikšto reikalavimo patenkinimą. Reikalavimo teisė pripažįstama tik nustačius, jog pažeista ar ginčijama pareiškėjo teisė arba įstatymų saugomas interesas, kitaip tariant, jog pareiškėjas turi materialinį teisinį suinteresuotumą bylos baigtimi.⁵⁰ Taigi, viena iš ABTĮ 5 str. 1 d. sąlygų, su kuria siejamas kreipimasis į administracinį teismą, yra galimas tik s a v o teisių ar įstatymų saugomų interesų pažeidimas ar ginčijimas. Kitaip tariant, turi būti ne bet koks, bet suinteresuotas asmuo. Suinteresuotas asmuo gali būti tiek privatus, tiek administravimo subjektas pagal ABTĮ 2 str. 3 p., t.y. atliekantis viešojo ar vidaus administravimo funkcijas.⁵¹

Vadinasi, vadovaujantis ABTĮ 22 str. 1 d., ginčo objektu administraciniame teisme gali būti viešojo ar vidaus administravimo subjekto aktai ar veiksmai (neveikimas), kurie suinteresuotiems asmenims objektyviai sukelia atitinkamas teises pasekmes (pažeidžia jų teises ar įstatymų saugomus interesus). Todėl teismas, nagrinėdamas skundą dėl sukeltų teisinių pasekmių priimtais valstybinio administravimo subjektų sprendimais, privalo apginti pažeistas asmens teises. Todėl jei skundo priėmimo nagrinėti stadijoje akivaizdu, kad skundžiamas aktas ar veiksmas jokių teisinių pasekmių nesukelia, kad jis negali būti ginčo administraciniame teisme objektu, skundą

⁵⁰ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. vasario 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-502-235-08.

⁵¹ Paužaitė-Kulvinskienė, J. *Administracinė justicija: teorija ir praktika*. Vilnius: Justitia, 2005. p. 167.

galima atsisakyti priimti nagrinėti, kaip nepriskirtiną administraciniams teismams. Nagrinėdamas skundus dėl teisinių pasekmių negalinčių sukelti ir nesukeliančių aktų ar veiksmų, teismas asmens teisių apginti negalėtų, nes, net ir skundo tenkinimo atveju, asmens teisių ir pareigų apimtis nepasikeistų, o pats procesas būtų iš esmės beprasmiškas.⁵²

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas administracinėje byloje Nr. A²-1372/2005, nagrinėdamas statybos leidimo panaikinimo klausimą pagal *inter alia* ir privačių asmenų skundus, konstatavo, kad „apelianto Klaipėdos rajono savivaldybės administracijos argumentas, kad pareiškėjai <...> neturėjo teisės kreiptis į teismą, nes pagal Statybos įstatymo 20 str. 10 d., 23 str. 18 d. 2 p. ir 19 d. tik apskrities viršininko administracija, Vyriausybės atstovas, arba Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija gali kreiptis į teismą dėl statybos leidimo panaikinimo, nepagrįstas. Kaip teisingai nurodė pirmosios instancijos teismas, asmuo, manydamas, kad jo teisės ar teisėti interesai pažeisti, turi teisę juos ginti teisme. Šios teisės absoliutumą ir svarbą ne kartą savo nutarimuose pabrėžė Konstitucinis Teismas. Pavyzdžiui, 2000 m. birželio 30 d. nutarime pažymėta, kad „asmens teisių ir laisvių teismo gynimo garantija – esminis asmens teisių ir laisvių konstitucinio instituto elementas.“ Šios piliečių teisės negali eliminuoti viešojo administravimo institucijai suteikta teisė kreiptis į teismą dėl pažeidimų, nustatytų atliekant kontrolės ar priežiūros funkcijas“. Be to, teisėjų kolegija nurodė, kad „kadangi statyba vyksta žemės sklype, besiribojančiame su pareiškėjų sklypais, vadinasi, pastatyti objektai turės įtakos pareiškėjų teisėms ir teisėtiems interesams“.⁵³

O štai administracinėje byloje Nr. A¹¹-792/2006 teismas iš esmės konstatavo, kad pareiškėjų nurodomos teisės ir interesai paliečia viešąjį interesą, šias teises ir interesus akumuliuoja (apima) viešasis interesas, todėl jie turėtų būti ginami (ir atitinkami viešojo administravimo institucijų sprendimai turėtų būti ginčijami) teisme viešajam interesui ginti nustatyta tvarka. Tačiau kitose administracinėse bylose (Nr. A¹⁴-54/2005, Nr. A¹⁰-260/2005, Nr. A¹¹-212/2005) Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas sprendė dėl pareiškėjų nurodytų panašių (analogiškų) teisių ir interesų pažeidimų, nagrinėjo atitinkamų viešojo administravimo institucijų sprendimo teisėtumo klausimą, vertino šių sprendimų įtaką privačių asmenų, kurių gyvenamoji ar komercinės veiklos vieta yra tiesiogiai susijusi su ginčijamuose aktuose suplanuotomis teritorijomis ir suprojektuotais statiniais, teisėtiems interesams nereikalaudamas, kad šios teisės ir interesai būtų ginami bei sprendimai būtų ginčijami tik viešajam interesui ginti nustatyta tvarka specialiai tam įgaliotų asmenų.⁵⁴

---

⁵² Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. rugsėjo 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-556-399-07.

⁵³ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. birželio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr.: P-403-289-06.

⁵⁴ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. birželio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr.: P-403-289-06.

Administracinėje byloje⁵⁵ pagal A. J. G., G. J., V. J., Z. P. K. ir J. V. įgalioto atstovo advokato Kęstučio Čilinsko skundą atsakovui Lietuvos Respublikos Vyriausybei dėl Vyriausybės nutarimų, kuriais pareiškėjai buvo atleisti iš Vyriausybės atstovų apskrityse pareigų, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas konstatavo, jog pareiškėjai, remiantis Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymu⁵⁶ ir Lietuvos Respublikos savivaldybių administracinės priežiūros įstatymu⁵⁷, yra valstybės tarnautojai, turintys viešojo administravimo įgaliojimus, todėl jų keliamas ginčas dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimų, kuriais jie buvo atleisti iš Vyriausybės atstovų apskrityse pareigų, panaikinimo, vadovaujantis ABTĮ 2 str. 19 p., kur tarnybiniai ginčai apibrėžti kaip valstybės tarnautojų, turinčių viešojo administravimo įgaliojimus, ginčai su administracija, susiję su tarnautojo statuso įgijimu, pasikeitimu ar praradimu ir drausminio poveikio priemonių taikymu, laikytinas tarnybiniu ginču, patenkančiu į administracinių teismų kompetenciją. Nors ABTĮ 16 str. 2 d. nustatyta, kad administracinių teismų kompetencijai nepriskiriama tirti Lietuvos Respublikos Vyriausybės (kaip kolegialios institucijos) veiklos, tačiau, vertinant Konstitucijos ir ABTĮ normas sisteminiu aspektu, konstatuotina, kad ABTĮ 16 str. 2 d. nuostata tik atiboja administracinio teismo kompetenciją nuo Konstitucinio Teismo kompetencijos, tačiau nesuvaržo teisės į teisminę gynybą kilus ginčui dėl Vyriausybės veiksmų viešojo administravimo srityje. Tokiu būdu, darytina išvada, kad Vyriausybės nutarimų, kuriais A. J. G., G. J., V. J., Z. P. K. ir J. V. buvo atleisti iš Vyriausybės atstovų apskrityse pareigų, panaikinimo klausimas nagrinėtinas administraciniame teisme kaip tarnybinis ginčas.

Administracinėje justicijoje pastaruoju metu tampa vis aktualesnis kolektyvinių subjektų reikalavimų pateikimo ir identiškų reikalavimų masiniuose procesuose greitas ir visapusiškas nagrinėjimas⁵⁸. Deja, ABTĮ nepritaikytas kolektyviniams reikalavimams nagrinėti; jis nenustato klasikinio procesinio bendrininkavimo instituto, ką jau kalbėti apie grupės kreipimosi įtvirtinimą. ABTĮ 69 str. 1 d. nustatyta byla posėdžiui rengiančio administracinio teismo teisėjo teisė esant skirtingų pareiškėjų skundams dėl to paties atsakovo to paties akto ar veiksmo (neveikimo) pareikštus reikalavimus sujungti į viena byla, tačiau tokie sujungti reikalavimai nagrinėjami be jokių ypatumų, nors bylos dalyvių gali būti dešimtys ir netgi šimtai, jokių procesinio nagrinėjimo ypatumų tokiu atveju iki šiol nenumatyta. ABTĮ galėtų būti papildytas normomis dėl kolektyvinių reikalavimų pateikimo ir nagrinėjimo ypatumų.

Įvedus grupės ieškinį, kaip supaprastinto suinteresuoto asmens kreipimosi teisminės gynybos į administracinį teismą variantus, kompleksiskai reikėtų spręsti ir kitus klausimus, pavyzdžiui, taikos sutarties, proceso išlaidų, apeliacijos ir kasacijos teisės suteikimo, skundo senaties termino skaičiavimo

⁵⁵ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2004 m. kovo 31 d. nutartis administracinėje byloje Nr.: TK-2004-25.

⁵⁶ Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas. *Valstybės žinios*, 1999, Nr. VIII-1316.

⁵⁷ Lietuvos Respublikos savivaldybių administracinės priežiūros įstatymas. *Valstybės žinios*, 1998, Nr. VIII-730.

⁵⁸ Paužaitė-Kulvinskienė, J. *Administracinė justicija: teorija ir praktika*. Vilnius: Justitia, 2005. p. 178-181.

ir kt. Tačiau dabar aktualiausia problema – priimti principinį sprendimą dėl minėtų institutų taikymo Lietuvos administracinėje justicijoje perspektyvos.

2.2.2. Įstatymų nustatytų institucijų, įstaigų ar jų tarnautojų kreipimosi dėl kitų asmenų teisių gynimo probleminiai aspektai

ABTĮ 5 str. 3 d. 2-5 punktuose nustatytos išimtys, pagal kurias teismas imasi nagrinėti administracinę bylą ne tik pagal asmens arba jo atstovo, kuris kreipiasi, kad būtų apginta jo teisė arba įstatymų saugomas interesas, skundą ar prašymą, bet ir pagal kitų subjektų kreipimąsi. To paties įstatymo 56 str. 1 d. taip pat nustato, kad tik įstatymų nustatytais atvejais prokuroras, administravimo subjektai, valstybės institucijos, įstaigos, organizacijos, tarnybos ar fiziniai asmenys gali kreiptis į teismą su pareiškimu, kad būtų apgintas viešasis interesas arba apgintos valstybės, savivaldybės ir asmenų teisės bei įstatymų saugomi interesai. Taigi, pagal visas šias nuostatas:

✓ Kreiptis į teismą dėl kitų asmenų teisių gynimo gali tik tokie subjektai, kuriems tokią teisę deleguoja įstatymai.

✓ Atitinkami subjektai privalo ginti valstybės ar kitus viešuosius interesus, jei jiems toks įpareigojimas ir atvejai dėl tokių interesų gynimo numatyti įstatymuose.

✓ Viešojo administravimo subjektas gali kreiptis į teismą tik įstatymo nustatytais atvejais ir tik kilus administraciniam ginčui.

Įvertinti kiekvieną atvejį individualiai, ar asmuo, prašantis teisminės gynybos administraciniame teisme, savo reikalavimą kildina iš jam priklausančiųjų viešųjų – administracinių subjektinių teisių, yra gana sudėtinga ir kiekvienu atveju analizuotina, ar pozityvioji viešosios teisės norma suponuoja subjektinę teisę. Štai pavyzdžiui pareiškėjai, kaip **fiziniai asmenys**, administracinėje byloje Nr. A-39-1-07 teismui suformulavo vieną iš reikalavimų įpareigoti Lietuvos Respublikos finansų ministeriją pervesti Klaipėdos apygardos teismui lėšas, reikalingas išmokėti negauto atlyginimo dalį per laikotarpį nuo 2000 m. sausio 1 d. iki teismo sprendimo priėmimo. ABTĮ 5 str. 1 d. įtvirtina kiekvieno suinteresuoto asmens teisę įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą, kad būtų apginta pažeista ar ginčijama *jo teisė arba įstatymų saugomas interesas*. Tuo tarpu kreipimasis dėl kitų asmenų teisių ar viešojo intereso gynimo administraciniame teisme gali būti nagrinėjamas tik tais atvejais, kai įstatymas suteikia asmeniui specialią teisę kreiptis į teismą ginant kitų asmenų teises ar viešąjį interesą. Kiekvienas teismas yra juridinis asmuo⁵⁹. Reikalavimu įpareigoti Lietuvos Respublikos finansų ministeriją pervesti Klaipėdos apygardos teismui lėšas yra siekiama apginti Klaipėdos apygardos teismo teises. Tik pats Klaipėdos apygardos teismas gali

⁵⁹ Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 12 str. 11 d. (2002 m. sausio 24 d. įstatymo Nr. IX-732 redakcija); Teismų įstatymo 9 str. 6 d. (1999 m. sausio 14 d. įstatymo Nr. VIII-1032 redakcija).

nuspręsti, ar jam papildomas finansavimas yra reikalingas, ir ar jam siekti ginti savo teises teismine tvarka. Įstatymai nesuteikia pareiškėjams teisės kreiptis į teismą Klaipėdos apygardos teismo vardu ginant šio teismo interesus ir prašant įpareigoti pervesti jam papildomas lėšas. Todėl toks pareiškėjų, kaip fizinių asmenų, reikalavimas ginant kito subjekto teises nepriskirtinas administracinių teismų kompetencijai.⁶⁰

Seimo kontrolierių įstatymo⁶¹ 19 str. 1 d. 10 ir 13 p. įtvirtinta **Seimo kontrolierių** teisė kreiptis į administracinį teismą prašant iširti, ar norminis administracinis aktas (ar jo dalis) atitinka įstatymą ar Vyriausybės nutarimą ir dėl kaltų piktnaudžiavimu ar biurokratizmu pareigūnų atleidimo iš einamų pareigų. Tačiau praktikoje Seimo kontrolieriai nelinekę naudotis Seimo kontrolierių įstatymo numatyta galimybe kreiptis į teismus. Tikėtina, kad tai sąlygoja Seimo kontrolierių įstatymo nuostatos, numatančios galimybę Seimo kontrolieriui vykdant pareigas tik dviem atvejais kreiptis į teismą. Nors ABTĮ 56 str. 1 d. numato, kad „įstatymų nustatytais atvejais prokuroras, administravimo subjektai, valstybės institucijos, įstaigos, organizacijos, tarnybos ar fiziniai asmenys gali kreiptis į teismą su pareiškimu, kad būtų apgintas viešasis interesas arba apgintos valstybės, savivaldybės ir asmenų teisės bei įstatymų saugomi interesai“, deja, Seimo kontrolierių įstatymas nenumato galimybės Seimo kontrolieriams kreiptis į administracinius teismus su pareiškimu, kad būtų apgintas viešasis interesas ar asmenų teisės bei įstatymų saugomi interesai. Manychiau, kad akivaizdus tokio reglamentavimo stokos pavyzdys galėtų būti žmonėse žinomos „žemgrobų bylos“, t.y. tie atvejai, kai Seimo kontrolierių atliktų tyrimų metu nustačius neteisėtus nuosavybės teisių į žemę atkūrimą vykdančių valstybės institucijų darbuotojų veiksmus bei jų pasėkoje priimtus neteisėtus sprendimus, Seimo kontrolieriai, kad apginti viešą interesą, o tuo pačiu ir daugelio žmonių įstatymų saugomus interesus ar net pažeistas teises, negalėjo kreiptis į administracinius teismus dėl tokių sprendimų panaikinimo. Todėl pagal dabartinį teisinį reglamentavimą dėl tokių sprendimų panaikinimo į administracinius teismus gali kreiptis ir kreipiasi tik prokurorai, kurių pagrindinė veiklos sritis, deja, nepalyginamai mažiau, nei Seimo kontrolierių, susijusi su nuosavybės teisių atkūrimą reglamentuojančių teisės normų taikymu. Iš Seimo kontrolierių metinių ataskaitų matyti, kad labai didelę jų nagrinėjamų skundų dalį sudaro skundai būtent dėl nuosavybės teisių atkūrimo.

Nors labai dažni, tačiau praktikoje pasitaikė atvejai, kai asmenys Seimo kontrolierius skundė administraciniams teismams. Vertinant tokią situaciją pažymėtina, kad ABTĮ 16 str. 2 d., kurioje išvardinti subjektai, kurie negali būti skundžiami administraciniams teismams, nenurodyti Seimo kontrolieriai. Todėl darytina išvada, kad Seimo kontrolieriai gali būti atsakovais administracinėse bylose. Tačiau atsižvelgiant į tai kad Seimo kontrolierių priimami sprendimai yra

⁶⁰ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. sausio 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-39-1-07.

⁶¹ Lietuvos Respublikos seimo kontrolierių įstatymas. *Valstybės žinios*, 1998, Nr. 110-3024.

rekomendacinio pobūdžio ir dėl to jais negali būti pažeidžiamos asmenų teisės, o pagal ABTĮ 5 str. subjektai gali kreiptis į administracinę teisą tik siekdami apginti pažeistą ar ginčijamą jų teisę arba įstatymų saugomą interesą, administraciniams teismams negali būti paduodami skundai dėl Seimo kontrolierių sprendimų. Tačiau administraciniams teismams gali būti skundžiami Seimo kontrolierių veiksmai (neveikimas) vykdant jų pareigas, jeigu jie pažeidžia asmenų teises. Pavyzdžiui, administraciniam teismui gali būti skundžiamas nepagrįstas Seimo kontrolieriaus atsisakymas priimti skundą ar jo tyrimo vilkinimas.⁶²

Lietuvos Respublikos savivaldybių administracinės priežiūros įstatymo⁶³ 4 str. 1 d. 2 p. numato, kad **Vyriausybės atstovas**, atlikdamas savivaldybių administracinę priežiūrą, gali paduoti administraciniam teismui pareiškimus dėl savivaldybės institucijų ir savivaldybės pareigūnų teisės aktų, neatitinkančių Konstitucijos ir įstatymų, dėl įstatymų ir Vyriausybės sprendimų ar kitų teisės aktų (kuriais įgyvendinamos valstybinės (perduotos savivaldybėms) funkcijos) nevykdymo, dėl savivaldybės viešojo administravimo subjektų aktų ir veiksmų (neveikimo), pažeidžiančių viešąjį interesą ar gyventojų ir organizacijų teises, teisėtumo.

Štai pavyzdžiui, Vyriausybės atstovas Vilniaus apskrityje kreipėsi į teisą, kad būtų apginta fizinio asmens teisė. Tokį reikalavimą, kaip nustatyta ABTĮ 56 str. 1 d., valstybės institucija gali pareikšti tik įstatymų nustatytais atvejais. Savivaldybių administracinės priežiūros įstatymo 4 str. 7 d. nustatyta, kad Vyriausybės atstovas nenagrinėja fizinių ir juridinių asmenų skundų dėl savivaldybių administravimo subjektų priimamų individualių teisės aktų, kurių sprendimo specialią tvarką nustato konkrečią sritį reglamentuojantys įstatymai.

Minėtoje byloje nustatyta, kad tretysis suinteresuotasis asmuo J. V. kreipėsi į Vilniaus rajono savivaldybės administraciją su prašymu padalinti žemės sklypą ir pakeisti pagrindinę tikslinę žemės naudojimo paskirtį. Vilniaus rajono savivaldybės administracija 2005 m. gegužės 16 d. raštu ir 2005 m. birželio 16 d. raštu atsisakė tenkinti trečiojo suinteresuotojo asmens prašymą. Lietuvos Respublikos teritorijų planavimą, planavimo organizatorių, planų rengėjų, fizinių, juridinių asmenų, valstybės ir savivaldybių institucijų teises ir pareigas šiame procese reglamentuoja Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymas⁶⁴.

Nei Savivaldybių administracinės priežiūros įstatymas, nei Teritorijų planavimo įstatymas nenumato Vyriausybės atstovui apskrityje teisės kreiptis į teisą, kad būtų apginta fizinio asmens teisė ar įstatymo saugomas interesas, kylantis iš teritorijų planavimo. Tokia teisė kyla pačiam suinteresuotajam subjektui ar jo įgaliotam asmeniui. Taigi, Vyriausybės atstovui nebuvo teisinio pagrindo kreiptis į teisą savivaldybių administracinės priežiūros įstatymo 5 str. 2 d. 2 p. pagrindu,

⁶² Taminskas, A. Administracinių teismų įkūrimo Lietuvoje įtaka Seimo kontrolierių institucijos raidai: dabartis ir perspektyvos [interaktyvus]. Vilnius, 2006 [žiūrėta 2008 m. balandžio 13 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.lrski.lt/index.php?p=126&l=LT&n=138>

⁶³ Lietuvos Respublikos savivaldybių administracinės priežiūros įstatymas. *Valstybės žinios*, 1998, Nr. 51-1392.

⁶⁴ Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 107-2391; 2004, Nr. 21-617.

nes šiuo atveju fizinis asmuo J. V. pati galėjo nustatyta tvarka ginčyti jos atžvilgiu priimtus Vilniaus rajono savivaldybės administracijos aktus. Pareiškėjas nagrinėjamoje byloje tokios reikalavimo teisės neturi.⁶⁵

Vadovaujantis ABTĮ 15 str. ir 18 str. nuostatomis, bylos pagal Vyriausybės atstovo pareiškimus dėl vietos savivaldos institucijų ir jų pareigūnų aktų, prieštaraujančių Konstitucijai ir įstatymams, dėl įstatymų ir Vyriausybės sprendimų nevykdymo, dėl aktų ar veiksmų, pažeidžiančių gyventojų ir organizacijų teises, teisėtumo priskirtos administracinių teismų kompetencijai.

Apskrities viršininko uždavinius, įgalinimus ir teises, vykdam tuos įgalinimus, apibrėžia Apskrities valdymo įstatymo⁶⁶ 5-13 straipsniai. Apskrities viršininko administracijos veiklą reglamentuoja Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. kovo 27 d. nutarimu Nr. 401 „Dėl Tipinių apskrities viršininko administracijos nuostatų patvirtinimo“ patvirtinti Tipiniai apskrities viršininko administracijos nuostatai. Nei Apskrities valdymo įstatyme, nei minėtuose nuostatuose nėra tiesioginių įgalinimų kreiptis apskrities viršininkui ar jo vadovaujamai administracijai į teismą su reikalavimais, ginant kitų asmenų, valstybės ar kitus viešuosius interesus, tačiau šio įstatymo 12 straipsnio 2 dalis nurodo, kad apskrities viršininkas atlieka ir kitus Lietuvos Respublikos įstatymuose ir Vyriausybės nutarimuose numatytus įgaliojimus. Taigi, jeigu ginčijamas aktas tiesiogiai susijęs su žemės reforma, su nuosavybės teisių į nekilnojamąjį turtą (žemę) atkūrimu, svarbi pareiškėjo kompetencija būtent įgyvendinant žemės reformą, veikiant nuosavybės teisių atkūrimo srityje. Apskrities valdymo įstatymo 10 str. apibrėžia apskrities viršininko įgalinimus žemėtvarkos ir žemės ūkio klausimų, prie kurių priskiriamas ir žemės reformos įgyvendinimas, srityje. Pagal Tipinių apskrities viršininko administracijos nuostatų 10.4.2 punktą apskrities viršininko administracija įgaliota padėti apskrities viršininkui įgyvendinti šią reformą. Kitokių savarankiškų įgalinimų šiai institucijai nesuteikta.

Žemės reformos ir žemės privatizavimo tvarką reglamentuoja Žemės reformos įstatymas⁶⁷, o nuosavybės teisių į žemę atkūrimą – Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymas⁶⁸. Štai pavyzdžiui Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nagrinėtoje byloje⁶⁹ ginčijamas aktas – sprendimas, kuriuo atkurta nuosavybės teisė į žemę. Pagal Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 19 str. tokį sprendimą turi teisę apskusti piliečiai. Nei valstybės, nei savivaldybės institucijoms teisė apskusti minėtus sprendimus nenumatyta. Žemės reformos įstatymo 18 str. 1 d. nurodo, kad „sprendimus dėl žemės įsigijimo teismui gali apskusti asmenys“, tačiau to paties straipsnio 3 d. nurodo, kad „nustačius, kad

⁶⁵ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. gegužės 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-39-532-07.

⁶⁶ Lietuvos Respublikos apskrities valdymo įstatymas. *Valstybės žinios*, 1994, Nr. 101-2015.

⁶⁷ Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymas. *Valstybės žinios*, 1991, Nr. 24-635; 1997, Nr. 69-1735.

⁶⁸ Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 1997, Nr. 65-1558.

⁶⁹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2004 m. kovo 31 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-07-346-04.

sprendimas dėl žemės išsigijimo priimtas pažeidžiant įstatymus ir kilus dėl to ginčui, sprendimą priėmusios ar žemės reformą kontroliuojančios institucijos privalo inicijuoti priimto sprendimo panaikinimą teismine tvarka“. Kadangi Vilniaus apskrities viršininko administracija yra ginčijamą sprendimą priėmusi institucija, pagal minėtą nuostatą ji privalėtų inicijuoti tokio sprendimo panaikinimą įstatymų nustatyta tvarka (taip pat ir teisme). Įstatymo leidėjas vartoja terminą „inicijuoti“. Inicijavimas kaip subjekto teisė kreiptis į teismą dėl atitinkamo akto panaikinimo galimas tik tada, jei tam subjektui tokią teisę nustato specialus įstatymas. Jei specialiame įstatyme tokios teisės nėra, o sprendimas turi būti panaikintas teismine tvarka, tokio sprendimo nugincijimo inicijavimas pasireiškia informacijos pateikimu subjektui, turinčiam teisę kreiptis į teismą dėl tokio sprendimo panaikinimo. Analizuojant Žemės reformos įstatymo 18 str. 3 d. nuostatą, matyti, kad prievolė inicijuoti sprendimo panaikinimą teismine tvarka privaloma tik kilus dėl to ginčui. Pareiškėjas skundžia sprendimą, kaip priimtą pažeidžiant atitinkamus teisės aktus, teigdamas, kad tokiu sprendimu trečiajam suinteresuotam asmeniui R. J. neteisėtai atkurtos nuosavybės teisės. Pareiškėjas nurodo, kad sprendimas ginčijamas *Seimo kontrolieriaus pasiūlymu*. Šioje byloje pareiškėjas ir atsakovas yra tas pats viešojo administravimo subjektas, todėl ginčo jo kaip teisinės kategorijos įprastiniu suvokimu nėra. Iš pareiškėjo pateiktų teismui reikalavimų turinio ir iš to, kad ginčijamas sprendimas susijęs su nuosavybės teisių į žemę atkūrimu, kuriuo suinteresuota visuomenė, bei valstybės nuosavybės (žemės) praradimu dėl numanomai padarytų įstatymų pažeidimų, darytina išvada, kad reikalavimas panaikinti skundžiamą sprendimą siejamas ne su konkrečios valstybinės institucijos (apskrities viršininko ar administracijos) teisių ar teisėtų interesų pažeidimu, o su valstybės ir viešojo intereso gynimu. Nė vienas iš minėtų įstatymų (Apskrities valdymo įstatymas, Žemės reformos įstatymas, Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymas) nenustato pareiškėjo teisės ginti valstybės, viešąjį interesus ar kitų asmenų teises.

Lietuvos Respublikos Seimas, svarstydamas problemas, susijusias su nuosavybės teisių atkūrimu, atsižvelgdamas į esančius požymius dėl valstybės tarnautojų galimo piktnaudžiavimo, dalyvaujant nuosavybės teisių atkūrime, 2003 m. liepos 4 d. priėmė nutarimą „Dėl problemų, susijusių su nuosavybės teisių į žemę, mišką ir vandens telkinius atkūrimo, sprendimo“. Šio nutarimo 2 straipsnis kaip tik ir nustato vienintelį subjektą, turintį teisę ginti viešuosius interesus, imtis priemonių, kad priimti sprendimai dėl nuosavybės teisių į žemę, mišką ir vandens telkinius atkūrimo bei jų pagrindu sudaryti sandoriai įstatymų nustatyta tvarka būtų panaikinti, ir tas subjektas – *Generalinė prokuratūra* (teritorinės prokuratūros pagal nustatytą kompetenciją). Taigi, apibendrinant galima teigti, jog nei apskrities viršininko administracija, nei jos viršininkas negalioja įstatymo ginti teisme valstybės ir viešąjį interesus ir kitų asmenų teises, susijusias su nuosavybės teisių į nekilnojamąjį turtą atkūrimu.

Taip pat pasakytina, jog sprendimo panaikinimo inicijavimas tiesioginio kreipimosi būdu galimas tik tada, kai subjekto teisę kreiptis į teismą dėl sprendimo panaikinimo nustato specialus įstatymas. Jeigu įstatymas tokios subjekto teisės nenustato, sprendimo panaikinimo inicijavimas ribojamas tik atitinkamu informacijos pateikimu subjektui, turinčiam teisę kreiptis į teismą dėl tokio sprendimo panaikinimo. Taigi, vadovaujantis Prokuratūros įstatymo, ABTĮ bei Žemės reformos įstatymo nuostatomis, darytina išvada, jog apskrities viršininko administracija dėl viešojo intereso pažeidimo nuosavybės teisių į žemę, mišką ar vandens telkinius atkūrimo procese privalo informuoti prokuratūrą, kuri turi teisę kreiptis į teismą gindama tokius interesus.⁷⁰

Nuosavybės teisių atkūrimo kontekste analizuojant apskrities viršininko administracijos teisę ginti viešąjį interesą pažymėtina, jog administracinėje byloje Nr. A-4-65-2004⁷¹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija pasisakė dėl procesinių teisės normų, reglamentuojančių bylos šalis, taikymo.

Anksčiau nagrinėtose bylose buvo pastebėta ydinga praktika, kai institucija kreipdavosi į teismą dėl jos pačios priimto akto panaikinimo, t.y. ta pati institucija toje pačioje byloje būdavo ir pareiškėja, ir atsakovė. Vyriausiasis administracinis teismas išaiškino, kad tokia situacija yra teisiškai ydinga, nes administracinėje byloje privalo būti dvi skirtingos bylos šalys – pareiškėjas ir atsakovas. ABTĮ nenumatyta, kad pareiškėjas ir atsakovas gali sutapti. Pasak teismo, tokių šalių būtinumą lemia ir ABTĮ 3 straipsnis, nustatantis, kad administracinis teismas sprendžia ginčus dėl teisės viešojo ar vidaus administravimo srityje. Tai reiškia, kad bylose tarp šalių dėl tikro ar tariamo teisės pažeidimo turi kilti ginčas, o nagrinėjant tokį ginčą teisme, procese dalyvaujančios šalys turi priešingus interesus. Teismo pareiga tą ginčą išspręsti. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija padarė išvadą, kad teisės ginčijimas lemia ir šalių buvimą, todėl pareiškėjas ir atsakovas negali sutapti. Tai lemia ir šalių (pareiškėjo ir atsakovo) procesinių teisių teisme specifika, atsižvelgiant į kiekvienos šalies skirtingą interesą.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nustatė, kad nagrinėjamu atveju, apskrities viršininko administracijai skundžiant savo sprendimą, atsakovas ir pareiškėjas byloje sutapatinti. Apskrities viršininko administracija ginčijo savo sprendimą, taip tarsi pripažindama, kad jos darbuotojai veikė neteisėtai, pažeisdami teisės aktų reikalavimus, tačiau kaip atsakovė ji kartu suinteresuota, kad tokių pažeidimų būtų nustatyta kuo mažiau ar visai nenustatyta. Tai – akivaizdus interesų konfliktas.

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nagrinėtoje byloje⁷² reikalavimus panaikinti Šiaulių rajono savivaldybės tarybos sprendimus pateikė grupė šios **tarybos narių**, tačiau iš

⁷⁰ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. rugsėjo 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-07-585-05. Aprobuita Nr.: 1.3.4.1. Dėl teisės gauti vandens telkinį už valstybės išperkama žemę; dėl termino, per kurį prokuroras, gindamas viešąjį interesą, turi teisę kreiptis į teismą. *Administracinių teismų praktika*, 2006, Nr. 8.

⁷¹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2004 m. sausio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-4-65-2004.

⁷² Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. rugsėjo 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-469-786-07.

skundžiamų aktų turinio matyti, kad jie (dalis jų) įtakojo tik pareiškėjų A. G. , A. U. , J. N. ir K. L. subjektines teises ir teisėtus interesus, kadangi šie pareiškėjai skundžiamai atsakovo sprendimais buvo atleisti iš užimamų pareigų. Pareiškėjų B. A. , E. G. , Ž. G., A. J. , B. J. , G. J. , L. L. , A. M. , A. J. S., V. P. Z. subjektinėms teisėms ir teisėtiems interesams ginčijami savivaldybės tarybos sprendimai įtakos neturėjo, šie asmenys neturi įgalinimų ginti kitų asmenų ar institucijų, taip pat savivaldybės tarybos interesus. Dėl to teisėjų kolegija vertino, kad pareiškėjų B. A. , E. G. , Ž. G., A. J. , B. J. , G. J. , L. L. , A. M. , A. J. S., V. P. Z. skundą pirmosios instancijos teismas turėjo atmesti, kaip pareikštą reikalavimo teisės neturinčių asmenų.

Iš ABTĮ 5 str. 1 d. teisės normos išplaukia, kad pareiškėjas turi turėti aiškiai identifikuojamą suinteresuotumą apginti materialiosios teisės normų saugomą teisę ar interesą. Teismas, nagrinėdamas administracinę bylą, kurioje yra ginčijamas **profesinės sąjungos** renkamojo organo nesutikimas dėl tarnybinės nuobaudos skyrimo, privalo patikrinti, ar nesutikimas yra grindžiamas dėl pareigūno narystės profesinėse sąjungose, dėl atstovavimo vidaus reikalų įstaigų profesinių sąjungų nariams arba dėl veiklos profesinėse sąjungose, ar dėl kitų priežasčių. Teismas privalo nustatyti, ar profesinės sąjungos renkamojo organo nesutikimas nepažeidžia vidaus reikalų įstaigos interesų, ar nekliudo vidaus reikalų įstaigai vykdyti įstatymais jai priskirtų užduočių bei vidaus administravimo funkcijų, ar nekenkia vidaus tarnybos interesams. Spręsdamas šį ginčą teismas neturi nagrinėti būsimos nuobaudos pagrįstumo klausimų, nesusijusių su pareigūno naryste profesinėje sąjungoje.

Tais atvejais, kai profesinė sąjunga kreipiasi į administracinį teismą gindama konkretaus profesinės sąjungos nario teises, pareiškėju teismo procese turi dalyvauti tas asmuo, kuris turi materialinį teisinį suinteresuotumą teismo procese, t. y. profesinės sąjungos narys. Profesinė sąjunga tokiam teismo procese dalyvauja kaip administracinės bylos proceso dalyvis – pareiškėjo atstovas.

Be to, Profesinių sąjungų įstatymo 10 str. 4 d. nustatyta, kad profesinės sąjungos atstovauja profesinės sąjungos nariams santykiuose su darbdaviu, jo įgaliojant atstovu, profesinės sąjungos gina savo narių darbo ir ekonomines socialines teises bei interesus. ABTĮ 5 str. 3 d. 2 p. teismui nustatyta teisė imtis nagrinėti administracinę bylą pagal įstatymų nustatytą institucijų, įstaigų ar jų tarnautojų kreipimąsi dėl kitų asmenų teisių gynimo. Iš paminėtų teisės normų matyti, kad įstatymas suteikia teisę profesinei sąjungai atstovauti savo narių interesams ir kreiptis į teismą, tačiau tokiu atveju profesinė sąjunga veikia kaip darbuotojo (šios profesinės sąjungos nario) atstovas, o ne kaip administracinės bylos proceso šalis.

Tačiau Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartyje administracinėje byloje pagal pareiškėjo profesinės sąjungos skundą atsakovui Vilniaus m. VPK⁷³, priimtas gana prieštaringas sprendimas. Minėtoje byloje pirmosios instancijos teismas neatsižvelgė į aukščiau minėtas teisės normas ir nesprendė tinkamo pareiškėjo klausimo pagal ABTĮ 54 str. Apeliacinės instancijos teismas, atsižvelgdamas į tai, kad tretysis suinteresuotas asmuo T.J., kurio teises gynė profesinė sąjunga, dalyvavo nagrinėjant bylą teisme, išreiškė savo sutikimą dėl jo teisių gynimo šiame procese, kad paminėtas procesinis pažeidimas neturėjo įtakos bylos teisingam išsprendimui, vertina, kad padarytas procesinis pažeidimas nėra esminis ir nesudaro pagrindo panaikinti skundžiamą sprendimą (ABTĮ 142 str. 1 d.).

Administracinėje byloje⁷⁴ iš skundo dalyko bei pagrindo matyti, kad **profesinė sąjunga** skundu gynė jos nario L. K. subjektyviąją teisę nebūti nepagrįstai ir neteisėtai nubaustam tarnybine nuobauda. Skundo patenkinimas profesinei sąjungai nesukelia teisinių pasekmių – nepakeičia profesinės sąjungos turimų teisių ir pareigų apimties. Skundo reikalavimo patenkinimas sukelia teises pasekmes tik profesinės sąjungos nariui L. K. Tokiu būdu teismas konstatavo, kad šioje byloje profesinė sąjunga neturi savarankiško materialinio – teisinio suinteresuotumo, o ginčijamas atsakovo sprendimas pareiškėjo teisių ir teisėtų interesų nepažeidžia.

Štai kitoje byloje⁷⁵ skundą dėl savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu G. J. paskirtos tarnybinės nuobaudos panaikinimo padavė PS „Sandrauga“, save įvardijusi pareiškėju. Kauno apygardos administracinio teismo 2004 m. rugsėjo 28 d. nutartimi jos skundas buvo priimtas, byloje profesinė sąjunga dalyvavo pareiškėjo procesinėje padėtyje. Pagal ABTĮ 56 str. asmuo turi teisę paduoti savo vardu skundą dėl kitų asmenų teisių gynimo tik tuo atveju, kai tai numato įstatymai. Atvejai, kada profesinės sąjungos turi teisę paduoti teismui skundą savo vardu, gindamos kitų asmenų (savo narių) teises, yra numatyti Profesinių sąjungų įstatymo⁷⁶ 18 str., tačiau PS „Sandrauga“ skundu keliamas ginčas nepatenka į Profesinių sąjungų įstatymo 18 str. numatytą ginčų kategoriją (sprendžiamas konkretaus tarnautojo tarnybinės atsakomybės klausimas), todėl ši profesinė sąjunga aptariamu atveju neturėjo teisės paduoti skundo savo vardu, gindama savo nario teises. Byla šiuo atveju galėjo būti iškelta tik pagal paties profesinės sąjungos nario vardu paduotą skundą, o profesinė sąjunga byloje galėjo būti tik nario atstovu pagal pavedimą. Paduodama skundą savo nario vardu, šiam atstovavimo veiksmui atlikti PS „Sandrauga“ turėjo pateikti specialiai

---

⁷³ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2004 m. balandžio 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-03-170-04. Aprobuita: Dėl profesinės sąjungos renkamojo organo sutikimo skiriant nuobaudas vidaus reikalų įstaigų pareigūnams - profesinių sąjungų nariams. Dėl tarnybinės nuobaudos skyrimo terminų. *Administracinių teismų praktika*, 2004, Nr. 5.

⁷⁴ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. kovo 7 d. sprendimas administracinėje byloje Nr.: A-525-279-08.

⁷⁵ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. gegužės 31 d. nutartis administracinėje byloje Nr.: A-05-660-05.

⁷⁶ Lietuvos Respublikos profesinių sąjungų įstatymas. *Valstybės žinios*, 1991, Nr. 34-933.

išduotą įgaliojimą, patvirtintą notaro⁷⁷. Pirmosios instancijos teismas nesiaiškino, ar buvo pagrindas pradėti administracinės bylos teiseną, t.y., ar PS „Sandrauga“ turėjo specialiai išduotą įgaliojimą G. J. interesais paduoti skundą administraciniam teismui. Nors 2004 m. gruodžio 15 d. protokoline nutartimi teismas nutarė G. J. laikyti pareiškėju, jis pats ABTĮ nustatyta tvarka skundo nepadavė, t.y. skundo pagrindo ir dalyko nustatyta tvarka nesuformulavo. Taigi, panaikinus tokį pirmosios instancijos teismo sprendimą panaikinus, bylą nagrinėjant iš naujo, pirmosios instancijos teismas turėtų nustatyti profesinės sąjungos įgaliojimų atstovauti G.J. apimtį bei tai, ar profesinė sąjunga buvo tinkamai įgaliota pateikti skundą G. J. interesais, ir, jei būtina, padėti proceso dalyviams įgyvendinti jų procesines teises, pasiūlyti G. J. ar profesinei sąjungai pateikti skundą, atitinkantį proceso reikalavimus, o taip pat spręsti dėl tinkamų bylos šalių nustatymo.

Taigi, analizuojant Vyriausiojo administracinio teismo nutartis, pastebėta, jog gana painus yra kito asmens teisių gynimo institutas administracinėje justicijoje. Siūlytina ABTĮ konkrečiai numatyti kokie subjektai turi teisę ginti kito asmens teises teisme. Iš pateiktų pavyzdžių matyti, jog Lietuvos vyriausiųjų administracinį teismą pasiekia net ir tokios bylos, kuriose pirmosios instancijos teismas net nesuabejojo tinkamu bylos šalių nustatymu.

Apibendrinant galima teigti, jog teleologinis konkrečios teisės normos aiškinimas yra vyraujantis metodas, t.y. kokių tikslų konkrečia teisės norma siekė įstatymų leidėjas: bendrųjų viešųjų tikslų ar reglamentuoti paskirų asmenų teisinę padėtį. Todėl teisės normos, kuri skirta įgyvendinti ne viešąjį, bet išimtinai individualų interesą, pažeidimas arba tam tikrų ekonominių interesų, jeigu jie nėra įstatymo saugomi interesai, pažeidimas nebus pagrindas reikalauti teismines gynybos pagal ABTĮ 5 str. 1 d. Abejojant, ar teisės norma skirta ginti individualias viešąsias subjektines teises, jos turinys turėtų būti aiškinamas naudingesne paskiro individo teisių gynimo linkme⁷⁸.

2.2.3. Viešojo intereso gynimo pagrindiniai aspektai

Teisė į teisminę gynybą yra konstitucinė teisė, o viešasis interesas paprastai yra susijęs ne su konkrečių asmenų teisių ar interesų pažeidimu, o yra susijęs su neindividualizuotu visuomenės, jos dalies ar tam tikrų asmenų grupių teisių bei interesų pažeidimu⁷⁹.

ABTĮ neapibrėžia viešojo intereso sąvokos. Viešasis interesas taip pat nėra apibrėžtas ir kitų teisės šakų normomis. Pažymėtina, kad teisės aktuose vartojamos skirtingos sąvokos, pavyzdžiui, Civiliniame kodekse, Civilinio proceso kodekse vartojama „viešojo intereso“ sąvoka, Konstitucijos 118 str. „asmens, visuomenės ir valstybės teisių bei teisėtų interesų“ sąvoka.

⁷⁷ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. balandžio 19 d. konsultacija Nr. 02-04-06.

⁷⁸ Paužaitė-Kulvinskienė, J. *Administracinė justicija: teorija ir praktika*. Vilnius: Justitia, 2005. p. 165.

⁷⁹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. birželio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. P-403-289-06.

Dabartinės lietuvių kalbos žodyne žodis „viešas“ aiškinamas kaip visiems skirtas, visuomenės naudojamas, atviras, neslaptas; žodis „interesas“ aiškinamas kaip svarbus, rūpimas dalykas, reikalas, nauda, susidomėjimas⁸⁰.

Siekiant nustatyti sąvokos „viešas interesas“ turinį yra svarbu tai, kad tai yra specialiajai teisinei kalbai, o ne bendrinei kalbai būdingas terminas. Todėl yra svarbu, kokia prasme šis terminas naudojamas teisinėje ir, visų pirma, teisminėje praktikoje. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs⁸¹, kad nusikaltimų užkardymas, tyrimas, nustatymas yra viešasis interesas, žmonių sveikatos apsauga yra konstituciškai svarbus tikslas, viešasis interesas, daugiabučių namų tinkamas eksploatavimas bei jų išsaugojimas yra ne tik privatus savininkų, bet ir viešasis interesas, autoriaus teisių ir interesų gynība nuo pažeidimų yra viešas interesas. Taip pat, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs⁸², kad viešojo intereso, kaip valstybės pripažinto ir teisės ginamo visuomeninio intereso, įgyvendinimas yra viena iš svarbiausių pačios visuomenės egzistavimo ir raidos sąlygų. Iš šių nuostatų matyti, kad viešuoju interesu Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo praktikoje yra laikoma tai, kas yra objektyviai reikšminga, reikalinga, vertinga visuomenei.

Civilinio kodekso 2.34 str. 2 d. yra nustatyta, kad viešieji juridiniai asmenys yra valstybės ar savivaldybės, jų institucijų arba kitų asmenų, nesiekiančių naudoti sau, įsteigti juridiniai asmenys, kurių tikslas – tenkinti viešuosius interesus (valstybės ir savivaldybės įmonės, valstybės ir savivaldybės įstaigos, viešosios įstaigos, religinės bendruomenės ir t.t.). Iš šios teisės normos turinio seka, kad įstatymų leidėjas pripažįsta, kad viešasis interesas gali būti kaip apimantis ne tik visuomenės, bet ir visuomenės dalies interesus.

Įvertinus šiuos argumentus, darytina išvada, kad viešais interesais, taikant ABTĮ turėtų būti suvokiamas kaip tai, kas objektyviai yra reikšminga, reikalinga, vertinga visuomenei ar jos daliai, o asmens teisė ginti viešąjį interesą administracinių bylų teisenoje apibrėžiama kaip įstatymu numatytų asmenų teisė, įstatymo numatytais atvejais, kreiptis į administracinę teisumą ginant tai, kas objektyviai yra reikšminga, reikalinga, vertinga visuomenei ar jos daliai.⁸³

Dėl kriterijų atribojant kada ginamas viešasis interesas, o kada pareiškėjas gina savo subjektines teises ar įstatymo saugomus interesus, kyla nemažai problemų. Kadangi įstatymų leidėjas nustato skirtingas taisyklės kreipiantis į teisumą dėl paties pareiškėjo teisės arba įstatymo saugomo intereso gynimo ir kreipiantis į teisumą dėl viešojo intereso gynimo, yra svarbu nustatyti dėl kokių teisių ar interesų gynimo pareiškėjas kreipėsi į teisumą privačių ar viešųjų. Ši aplinkybė reikšminga, nes sprendžiant konkretaus skundo (prašymo) priėmimo klausimą, nustačius, kad

⁸⁰ *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000. p. 215, 931.

⁸¹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. rugsėjo 19 d., 2002 m. kovo 14 d., 2000 m. gruodžio 21 d., 2000 m. liepos 5 d. nutarimai.

⁸² Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. gegužės 6 d. nutarimas.

⁸³ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2004 m. sausio 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A³-11-04.

įstatymai nesuteikia pareiškėjui teisės kreiptis į teismą dėl skunde (prašyme) nurodomo viešojo intereso gynimo, teisėjas privalo atsisakyti priimti tokį skundą (prašymą) vadovaudamasis ABTĮ 4 str. 5 d. 37 str. 2 d. 7 p. O tais atvejais, kada skundas jau priimtas nagrinėti, byloje konstatavus, kad pareiškėjas gina visuomeninį interesą, o ne savo teises ar interesus, bei, tai, kad tokio atvejo nenustato įstatymai, teismas vadovaudamasis ABTĮ 4 str. 5 d., 103 str. 3 p., skundą (prašymą) privalo palikti nenagrinėtu.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas sistemiškai vertindamas ABTĮ 5 str. 1 d., 3 d. 1 p. ir 3 p., 56 str. 1 d. ne kartą konstatavo⁸⁴, kad tada, kai pareiškėjas savo reikalavimą grindžia savo privačių subjektyvių teisių ar interesų pažeidimu, vertintina, kad pareiškėjas kreipėsi ABTĮ 5 str. 1 d. tvarka gindamas savo paties pažeistą ar ginčijamą teisę arba įstatymų saugomas interesą. O tais atvejais, kai pareiškėjas savo skundą grindžia tuo, kas yra reikšminga, reikalinga, vertinga visuomenei ar jos daliai, vertintina, kad pareiškėjas kreipėsi į teismą ABTĮ 5 str. 3 d. 3 p. ir 56 str. 1 d. pagrindu gindamas viešąjį interesą.

ABTĮ 5 str. 3 d. 1 p. ir 3 p. numatyta, kad teismas imasi nagrinėti administracinę bylą: 1) pagal asmens arba jo atstovo, kuris kreipiasi, kad būtų apginta jo teisė arba įstatymų saugomas interesas, skundą ar prašymą; 2) pagal prokuroro, administravimo subjektų, valstybės kontrolės pareigūnų, kitų valstybės institucijų, įstaigų, organizacijų, tarnybų ar fizinių asmenų kreipimąsi įstatymų nustatytais atvejais dėl valstybės ar kitų viešųjų interesų gynimo. To paties įstatymo 56 str. 1 d. numato, kad įstatymų nustatytais atvejais prokuroras, administravimo subjektai, valstybės institucijos, įstaigos, organizacijos, tarnybos ar fiziniai asmenys gali kreiptis į teismą su pareiškimu, kad būtų apgintas viešasis interesas arba apgintos valstybės, savivaldybės ir asmenų teisės bei įstatymų saugomi interesai.

Tai, kad ABTĮ du kartus yra akcentuojama, jog viešieji interesai ginami tik įstatymų nustatytais atvejais ir tik įstatymuose numatytiems subjektams kreipiantis į teismą, patvirtina, kad šios nuostatos nėra įstatymo leidėjo teisinės kalbos netikslumas, bet speciali, sąmoninga ir tikslinga reglamentacija. Taigi, ginant viešąjį interesą ir asmens subjektinę teisę ar įstatymų saugomą interesą, administracinių bylų teisenos taisyklės skiriasi. Todėl konkrečioje byloje yra svarbu nustatyti, dėl ko pareiškėjas kreipėsi į administracinį teismą – gindamas viešąjį interesą ar subjektinę teisę, ar įstatymų saugomą interesą.

Asmens subjektinė teisė ar įstatymo saugomas interesas yra visų pirma konkretaus asmens vertybė, ji yra reikšminga, reikalinga, vertinga konkrečiam teisės subjektui. Galima situacija, kad asmens subjektinė teisė ar įstatymo saugomas interesas bus akumuliuota tam tikru mastu su tuo, kas reikšminga, reikalinga, vertinga ne tik konkrečiam subjektui, bet ir visuomenei ir jos daliai; o

---

⁸⁴ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2004 m. sausio 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-03-11-04, 2007 m. sausio 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A³-64-07, 2007 m. kovo 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-556-316-07, 2008 m. balandžio 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-502-627-08.

asmuo, teisme apgindamas savo subjekcinę teisę ar įstatymo saugomą interesą, tuo pačiu tam tikru mastu turėtų įtakos viešojo intereso apsaugai. Šiuo atveju negalima teigti, kad esant tokioms aplinkybėms asmuo praranda teisę kreiptis į teismą gindamas savo subjekcinę teisę ar įstatymo saugomą interesą, kadangi tai nėra nustatyta įstatymu.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2006 m. vasario 20 d. sprendime⁸⁵ nurodė, kad „pareiškėjų (*aut. pastaba – fizinių asmenų*) nurodyti argumentai ir faktinės aplinkybės, kurios, pagal pareiškėjus, yra pagrindas panaikinti skundžiamus teisės aktus, paliečia ne tik jų nurodytas, kaip siekiamas apginti, subjekcines teises, bet ir viešąjį interesą, kuriam apginti ABTĮ nustatyta specialioji (turint omenyje konkrečiai apibrėžtą, turinčių teisę ginti tokį interesą teismine tvarka, subjektų ratą) tvarka. Pareiškėjai nepriklauso turinčių teisę ginti viešąjį interesą subjektų kategorijai (ABTĮ 5 str. 3 d. 3 p., 56 str. 1 d.). Todėl šiai bylai išspręsti yra aktualu nustatyti, kiek pareiškėjų pateikti reikalavimai ir argumentai priklauso viešojo intereso gynimo institutui, kiek jie tiesiogiai paliečia konkrečias pareiškėjų įstatymo nustatytas teises ir ginamus interesus. Pirmuoju atveju (nustačius, kad iš esmės yra ginamas viešasis interesas) skundas, kaip paduotas neįgalinto ginti viešąjį interesą asmens, turi būti atmestas“; „konstatuotina, kad <...> pareiškėjų nurodytos aplinkybės (skundo pagrindas) iš esmės skirtos ir gali būti vertinamos siekiant ginti viešąjį, o ne (ABTĮ taikymo požiūriu) asmeninį interesą“.

2006 m. vasario 20 d. sprendime teismas iš esmės konstatavo, jog pareiškėjų nurodytos materialinės subjekcinės teisės paliečia ne tik jų nurodytas teises, bet ir viešąjį interesą, šis viešasis interesas akumuliuoja ir pareiškėjų subjekcines teises ir interesus, todėl jie turi būti ginami specialia viešajam interesui ginti nustatyta tvarka, t.y. tų asmenų, kuriuos tai daryti įgalina administracinio proceso normos, konkrečiai ABTĮ 5 str. 3 d.

Jau minėta, kad vadovaudamasis ABTĮ 5, 56 straipsnių nuostatomis, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2006 m. vasario 20 d. nutartyje konstatavo, kad nustačius, jog viešąjį interesą teisme ginti ėmėsi tie asmenys, kurie nėra įgalinti tai daryti, skundas, kaip paduotas neįgalinto ginti viešąjį interesą asmens, turi būti atmestas. Teismas nustatė, kad pareiškėjų skundu iš esmės siekiama ginti viešąjį interesą ir, atsižvelgdamas į paminėtas aplinkybes, panaikino pirmosios instancijos teismo sprendimą bei pareiškėjų skundą atmetė. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas savo sprendime kategoriškai nepaneigė iš Generalinio prokuroro prašyme nurodytų teisės aktų (Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymo, Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo, Visuomenės dalyvavimo teritorijų planavimo procese nuostatų ir kt.) kylančių pareiškėjų materialinių subjekcinių teisių ir interesų bei nekonstatavo, kad pareiškėjai šių teisių ir interesų neturi, todėl nėra pakankamo pagrindo teigti, kad Generalinio prokuroro prašyme nurodytos

---

⁸⁵ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. vasario 20 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-143-792-06 (Pap. Nr.: A-11-792).

materialinės teisės normos buvo teismo akivaizdžiai netinkamai išaiškintos ar pažeistos priimant 2006 m. vasario 20 d. sprendimą. Be to, asmenų ratas, pagal kurių kreipimąsi dėl viešojo intereso gynimo administracinis teismas gali pradėti administracinę bylą ir apginti viešąjį interesą, nustatytas administracinio proceso įstatyme (ABTĮ 5 str. 3 d. 3 p., 56 str. 1 d.), šių asmenų procesines teises apibrėžia taip pat proceso įstatymas (ABTĮ 56 str. 2 d.).

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas yra konstatavęs, kad administracinis teismas gali apginti besikreipiančio asmens pažeistas teises ar įstatymo saugomus interesus vienu iš ABTĮ 88 str. numatytų būdų tik tuo atveju, kai tokių pažeidimų faktai yra nustatyti (šio asmens įrodyti) ir pažeidimo faktas yra siejamas tik (būtent) su šio asmens teisėmis ar įstatymo saugomais interesais.

Teismas administracinėje byloje⁸⁶ nustatė, kad pareiškėjai (*aut. pastaba – fiziniai asmenys*) yra esančių gretimame su ginčo sklypu (sklypu, kuris yra suformuotas pareiškėjų skundžiamu 2001-06-07 sprendimu dėl detaliojo plano tvirtinimo ir kuriame vykdyti statybos darbus yra išduotas pareiškėjų skundžiamas 2005-03-01 statybos leidimas) namų (Žirmūnų g. 111 ir 113) gyventojai. Teismas pažymėjo, jog iš pareiškėjų skundų matyti, kad jie savo subjektinę teisę reikalauti skundžiamų sprendimų panaikinimo grindžia aplinkybėmis, jog siekia apginti pažeistas savo, kaip suinteresuotos visuomenės atstovų, teisę į sveiką ir harmoningą gyvenamąją, darbo ir poilsio aplinką bei teisę dalyvauti rengiant skundžiamą detalųjį planą. Skunduose taip pat nurodyta, kad suprojektuotas (pradėtas statyti) namas yra esančioje viešojo vaikų žaidimų aikštelėje ir yra per didelis, būsimieji šio namo gyventojai naudosis bendra gyvenamąja erdve ir infrastruktūra, statant namą ir jį pastačius iškyla grėsmė jų (pareiškėjų) galimybėms patekti į valstybės ir vietinės reikšmės kelius bei gatves, taip pat apsaugai nuo keliamo triukšmo ir vibracijos.

Teismas nurodė, kad pareiškėjų nurodyti argumentai ir faktinės aplinkybės paliečia ne tik jų nurodytas, kaip siekiamas apginti, subjektyvias teises, bet ir viešąjį interesą, kuriam apginti ABTĮ nustatyta specialioji (turint omenyje konkrečiai apibrėžtą, turinčių teisę ginti tokį interesą teismine tvarka, subjektų ratą) tvarka. Pareiškėjai nepriklauso turinčių teisę ginti viešąjį interesą subjektų kategorijai (ABTĮ 5 str. 3 d. 3 p., 56 str. 1 d.). Todėl teismas padarė išvadą, kad šios bylos išsprendimui yra aktualu nustatyti, kiek pareiškėjų pateikti reikalavimai ir argumentai priklauso viešojo intereso gynimo institutui, ir kiek jie tiesiogiai paliečia konkrečias pareiškėjų įstatymo nustatytas teises bei ginamus interesus. Pirmuoju atveju (nustačius, kad iš esmės yra ginamas viešasis interesas) skundas, kaip paduotas neįgalinto ginti viešąjį interesą asmens, turi būti atmestas. Antruoju (nustačius, kad yra pažeistos konkrečiai apibrėžtos ir tik su pačiais pareiškėjais siejamos

---

⁸⁶ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. sausio 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr.: A-575-64-07. Aprobauta Nr.: 1.3.6.3 Dėl kriterijų skiriant, kada ginamas viešasis interesas, o kada pareiškėjas gina savo subjektyvias teises ar įstatymo saugomus interesus; dėl asmenų subjektyvių teisių detaliojo planavimo procese. *Administracinių teismų praktika*, 2007. Nr. 11.

teisės ar įstatymo saugomi interesai) – pažeistos teisės ar įstatymo saugomi interesai gali (turi) būti ginami vienu iš ABTĮ 88 straipsnyje nustatytų būdų.

Teisėjų kolegija minėtoje byloje pažymėjo, kad pareiškėjų nurodyti atsakovo padaryti pažeidimai (pasireiškę prieštaravimais aukštesnės galios teisės aktams bei pagrindinių jų priėmimą reglamentuojančių procedūrų nesilaikymu) ABTĮ taikymo požiūriu yra skundžiamo administracinio akto panaikinimo pagrindai (ABTĮ 89 str. 1 d. 1 ir 3 p.). Tačiau vien nuoroda besikreipiančio į administracinę teisumą asmens į tokius pažeidimus (ir patys tokie pažeidimai) savaime negali būti pagrindas tenkinti skundo reikalavimus ir panaikinti skundžiamus sprendimus, nes (skirtingai nuo atvejų, kai yra ginamas valstybės ar kitas viešasis interesas) tai teismo gali būti padaryta tik nustačius, kad skundžiamais sprendimais (administraciniais aktais) pažeidė būtent šio asmens teises ar įstatymo saugumus interesus (ABTĮ 5 str. 3 d. 1 p., 22 str. 1 d.). Teisėjų kolegija pastebėjo, kad viešasis interesas yra skirtas įvairiais teisių gynimo aspektais akumuliuoti ir subalansuoti visų bendruomenės (ar jos dalies) narių atitinkamus interesus, t. y. jis tiesiogiai nėra siejamas tik su konkrečiu visuomenės (ar jos dalies) nariu.

Teismas taip pat padarė išvadą, kad pareiškėjų skunde nurodyti argumentai, jog suprojektuotas (pradėtas statyti) namas yra esančioje viešojo vaikų žaidimų aikštelėje ir yra per didelis, būsimieji šio namo gyventojai naudosis bendra gyvenamąja erdve ir infrastruktūra, sietini su viešuoju interesu, o ne pareiškėjų asmeniniais interesais, todėl taip pat negali būti pripažinti pagrindu tenkinti skundo reikalavimus. Teismas taip pat pažymėjo, kad Vilniaus miesto 2-osios apylinkės teismui 2005 m. rugsėjo 13 d. yra pareikštas Vilniaus miesto apylinkės vyriausiojo prokuroro ieškinys, kuriuo, ginant viešąjį interesą, reikalaujama pakeisti to paties namo statybos projektą. Tai reiškia, kad pareiškėjų šioje byloje nurodyti interesai gali būti apginti tinkamu, t. y. viešojo intereso gynimo būdu. Todėl dėl paminėtų aplinkybių Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas konstatavo, kad pirmosios instancijos teismo priimtas sprendimas negali būti pripažintas pagrįstu ir yra naikintinas, o pareiškėjų skundas atmestinas (ABTĮ 86 str., 88 str. 1 p., 142 str. 1 d.).

Tačiau Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2006 m. birželio 8 d. nutartimi nutarė atnaujinti procesą Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo administracinėje byloje Nr. A¹¹-792/2006 ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti apeliacine tvarka Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui. Teisėjų kolegija nurodė, kad ABTĮ 153 straipsnio 2 dalies 12 punktą numato, kad procesas gali būti atnaujintas tada, kai būtina užtikrinti vienodos administracinių teismų praktikos formavimą. Vienodos administracinių teismų praktikos formavimas ir užtikrinimas ypač reikšmingas atsižvelgiant į iš Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintų teisinės valstybės, teisingumo, asmenų lygybės teismui principų kylančią maksimą, kad tokios pat (analogiškos) bylos turi būti sprendžiamos taip pat, t. y. jos turi būti sprendžiamos ne sukuriant naujus teismo precedentes, konkuruojančius su esamais, bet paisant jau įtvirtintų. Šia maksima grindžiamas ir iš

Konstitucijos kylantis reikalavimas formuoti vienodą teismų praktiką ir iš to kylantis teismų sprendimų prognozuojamumas, jurisprudencijos tęstinumas. Todėl nuo esamų precedentų galėtų būti nukrypstama ir nauji precedentai galėtų būti kuriami tik tais atvejais, kai tai yra neišvengiamai, objektyviai būtina, konstituciškai pagrindžiama ir pateisinama, ir tik deramai (aiškiai ir racionaliai) argumentuojant⁸⁷.

Teisėjų kolegija pažymėjo, kad būtinybė užtikrinti vienodą administracinių teismų praktiką gali kilti ne tik tais atvejais, kai būtina užtikrinti vienodą materialinių teisės normų aiškinimą teismuose, bet ir tais atvejais, kai būtina tinkamai ir vienodai taikyti bei aiškinti proceso teisės normas. Ši būtinybė tampa dar aktualesnė bylose, kuriose nagrinėjami su asmens teise teismo keliu apginti savo tikrai ar tariamai pažeistas teises ir interesus susiję klausimai, su viešojo intereso teismine gynyba susiję klausimai. Tai sąlygoja aplinkybės, kad teisė į teisminę gynybą yra konstitucinė teisė, o viešasis interesas paprastai yra susijęs ne su konkrečių asmenų teisių ar interesų pažeidimu, o su neindividualizuotu visuomenės, jos dalies ar tam tikrų asmenų grupių teisių bei interesų pažeidimu.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas administracinėje byloje Nr. A⁷-1638/2005⁸⁸, nagrinėdamas privataus asmens skundą dėl Vilniaus miesto savivaldybės sprendimo patvirtinti atitinkamų sklypų detalų planą bei vertindamas, ar pareiškėjas turi teisę kreiptis į teismą pagal ABTĮ 5 str., konstatavo, kad „teisė gintis nuo pažeidimų pirmiausia kildinama iš nuosavybės teisės į nekilnojamąjį daiktą, kurio naudojimo sąlygoms tiesioginė įtaka daroma planuojamos teritorijos sprendiniais. Tokia įtaka nėra draudžiama, tačiau ji (sprendiniai) turi atitikti teisės aktų, užtikrinančių siekiamų tikslų ir kylančių neigiamų pasekmių proporcingumą, reikalavimus. Tik tokiu atveju yra pagrindas konstatuoti, jog planuojamoje teritorijoje nekilnojamąjį daiktą turinčio savininko teisių įgyvendinimo sąlygos keičiamos teisėtai“. Teisėjų kolegija nurodė, kad pareiškėjo, kuris turi nuosavybės teisę į butą gyvenamajame name, patenkančiame į planuojamos teritorijos ribas, teisėms ginčijamas sprendimas dėl detaliojo plano patvirtinimo turi įtakos, taigi jis turi teisę tokį sprendimą ginčyti manydamas, jog šiuo teisės aktu be teisėto pagrindo keičiamos ar panaikinamos jo įstatymu saugomos teisės bei teisėti interesai.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas administracinėje byloje Nr. A²-1372/2005⁸⁹, nagrinėdamas statybos leidimo panaikinimo klausimą pagal *inter alia* ir privačių asmenų skundus, konstatavo, kad „apelianto Klaipėdos rajono savivaldybės administracijos argumentas, kad pareiškėjai <...> neturėjo teisės kreiptis į teismą, nes pagal Statybos įstatymo 20 str. 10 d., 23 str.

---

⁸⁷ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas „Dėl Konstitucinio Teismo įgaliojimų peržiūrėti savo nutarimą ir nutraukti pradėtą teiseną, taip pat dėl teismų finansavimo peržiūrėjimo“. *Valstybės žinios*, 2006, Nr. 36-1292.

⁸⁸ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. lapkričio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-07-1638-05.

⁸⁹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. spalio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-02-1372-05.

18 d. 2 p. ir 19 d. tik apskrities viršininko administracija, Vyriausybės atstovas, arba Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija gali kreiptis į teismą dėl statybos leidimo panaikinimo, nepagrįstas. Kaip teisingai nurodė pirmosios instancijos teismas, asmuo, manydamas, kad jo teisės ar teisėti interesai pažeisti, turi teisę juos ginti teisme (. Konstitucijos 30 str. 1 d., ABTĮ 5 str. 1 d.). Šios teisės absoliutumą ir svarbą ne kartą savo nutarimuose pabrėžė Konstitucinis Teismas. Pavyzdžiui, 2000 m. birželio 30 d. nutarime⁹⁰ pažymėta, kad „asmens teisių ir laisvių teismo gynimo garantija – esminis asmens teisių ir laisvių konstitucinio instituto elementas.“ Šios piliečių teisės negali eliminuoti viešojo administravimo institucijai suteikta teisė kreiptis į teismą dėl pažeidimų, nustatytų atliekant kontrolės ar priežiūros funkcijas. Be to, teisėjų kolegija nurodė, kad „kadangi statyba vyksta žemės sklype, besiribojančiame su pareiškėjų sklypais, vadinasi, pastatyti objektai turės įtakos pareiškėjų teisėms ir teisėtiems interesams”.

Kaip matyti iš išdėstyto, yra pakankamas pagrindas manyti, kad Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo sprendimų (nutarčių) aukščiau paminėtose bylose bei teismo sprendimo administracinėje byloje Nr. A¹¹-792/2006, kurioje prašoma atnaujinti procesą, *ratio decidendi* bei ABTĮ 5 str. aiškinimas bei taikymas skiriasi. Administracinėje byloje Nr. A¹¹-792/2006 teismas iš esmės konstatavo, kad pareiškėjų nurodomos teisės ir interesai paliečia viešąjį interesą, šias teises ir interesus akumuliuoja (apima) viešasis interesas, todėl jie turėtų būti ginami (ir atitinkami viešojo administravimo institucijų sprendimai turėtų būti ginčijami) teisme viešajam interesui ginti nustatyta tvarka. Tačiau kitose administracinėse bylose Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas sprendė dėl pareiškėjų nurodytų panašių (analogiškų) teisių ir interesų pažeidimų, nagrinėjo atitinkamų viešojo administravimo institucijų sprendimo teisėtumo klausimą, vertino šių sprendimų įtaką privačių asmenų, kurių gyvenamoji ar komercinės veiklos vieta yra tiesiogiai susijusi su ginčijamuose aktuose suplanuotomis teritorijomis ir suprojektuotais statiniais, teisėtiems interesams, nereikalaudamas, kad šios teisės ir interesai būtų ginami bei sprendimai būtų ginčijami tik viešajam interesui ginti nustatyta tvarka specialiai tam įgaliotų asmenų.

Pagal ABTĮ 22 str. 1 d., asmuo turi teisę paduoti skundą dėl viešojo ar vidaus administravimo subjekto priimto administracinio akto ar veiksmo (neveikimo), kai jis mano, kad jo teisės ar įstatymų saugomi interesai yra pažeisti. Taigi asmens teisę paduoti skundą administraciniam teismui suponuoja aplinkybės, kad jis gina (nurodo skunde, kad gina) būtent savo (o ne kitų asmenų ar viešąjį interesą) asmenines teises ar įstatymų saugomus interesus ir (subjektyvus faktorius) kad jis mano, jog šie (tariamai pažeisti) jo teisės ar įstatymų saugomi interesai yra pažeisti. Pažymėtina, kad besikreipiančio į teismą asmens nurodyti kaip (tariamai) pažeisti teisės ar įstatymų saugomi interesai tam tikrais atvejais gali visiškai arba iš dalies sutapti su

---

⁹⁰ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. birželio 30 d. nutarimas “Dėl teisės į žalos, padarytos neteisėtais kvotos, tardymo, prokuratūros ir teismo veiksmais, atlyginimą”. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 54-1588.

viešuoju interesu, kurį pagal ABTĮ 5 str. 3 d. 3 p. ir 56 str. 1 d. gali ginti (įstatymų nustatytais atvejais) tik kiti šiose normose nurodyti subjektai. Tačiau toks interesų sutapimas negali paneigti asmens teisės pačiam kreiptis į teismą dėl savo (tariamai) pažeistų teisių gynimo, nes priešingai nėra nustatyta įstatymų.

Štai pavyzdžiui, Administracinių bylų teisenos įstatymo 5, 37, 40, 44, 56, 103 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projekte⁹¹ yra siūloma įtvirtinti nuostatą, jog „teismas imasi nagrinėti administracinę bylą įstatymų nustatytais atvejais pagal fizinių ar juridinių asmenų kreipimąsi dėl viešojo intereso gynimo“. Projektas parengtas, patikslinant galiojančias šio įstatymo nuostatas, susijusias su viešojo intereso gynimu, bei papildant įstatymą naujomis nuostatomis dėl viešojo intereso gynimo. Projekto tikslas – tobulinti viešojo intereso gynimo administraciniame procese reglamentavimą, numatant didesnes galimybes visuomenei ginti viešąjį interesą, sudarant prielaidas valstybės ir savivaldybių institucijoms efektyviau ginti viešąjį interesą, užtikrinant, kad nebūtų piktnaudžiaujama įstatymo suteiktomis viešojo intereso gynimo teisėmis; <...>. Projekte patikslinamas subjektų, turinčių teisę kreiptis į administracinį teismą dėl viešojo intereso gynimo, ratas. Kadangi išskiriamas prokurorų, valstybės ir savivaldybių institucijų vykdomas viešojo intereso gynimas bei fizinių ir juridinių asmenų vykdomas viešojo intereso gynimas, o fiziniams ir juridiniams asmenims suteikiamos platesnės teisės kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo, todėl atitinkamai yra siūloma pakeisti ABTĮ 5 str. 2 d. 3 p. bei šią dalį papildyti nauju 4 p.⁹²

Pažymėtina, jog yra įregistruotas ir šiuo metu svarstomas bei tobulinamas ir Lietuvos Respublikos viešojo intereso gynimo civiliniame ir administraciniame procese įstatymo projektas Nr. XP-1963. Įstatymo projekte iš esmės nenustatomas naujas teisinis reguliavimas. Šiuo metu galiojantys įstatymai jau numato pareigą valstybės valdžios ir valdymo institucijoms rūpintis viešojo intereso gynimu, o Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas⁹³ įtvirtina prokurorų pareigą ginti viešąjį interesą pagal asmens, valstybės ar savivaldybių institucijos arba įstaigos pranešimą, pasiūlymą, pareiškimą, skundą arba savo iniciatyva, taip pat ir tais atvejais, kai kitų institucijų pareigūnai, tarnautojai ar jiems prilyginti asmenys, privalantys ginti šį interesą, nesiėmė priemonių pažeidimams pašalinti, o įstatymo projekte siūloma naujovė – juridinių ir fizinių asmenų teisė kreiptis su ieškiniu, skundu ar pareiškimu į bendrosios kompetencijos ar administracinį teismą,

---

⁹¹ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 5, 37, 40, 44, 56, 103 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XP-1966. 2006-12-22 pateikė Paulauskas Artūras, Darbo grupė, Lietuvos Respublikos Seimas ir kt.

⁹² Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 5, 37, 40, 44, 56, 103 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo, aplinkos apsaugos įstatymo 7 straipsnio papildymo įstatymo, asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo 17, 32 straipsnių pakeitimo bei įstatymo papildymo 31¹ straipsniu įstatymo, civilinio proceso kodekso 5, 27, 49, 83, 274, 275, 296 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei kodekso papildymo 96¹ straipsniu įstatymo, prokuratūros įstatymo 19 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo, viešojo intereso gynimo civiliniame ir administraciniame procese įstatymo, žemės reformos įstatymo 18 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo projektų aiškinamasis raštas. Nr. XP-1963. 2006-12-22 pateikė Paulauskas Artūras, Darbo grupė, Lietuvos Respublikos Seimas ir kt.

⁹³ Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas. *Valstybės žinios*, 1994, Nr. 81-1514; 2003, Nr. 42-1919.

ginant viešąjį interesą vartotojų teisių gynimo, aplinkos apsaugos, teritorijų planavimo, kultūros paveldo apsaugos, asmens duomenų teisinės apsaugos ir kitose srityse (įstatymo projekto Nr. XP-1963 4 straipsnis), – galėtų būti numatyta specialiuose įstatymuose, reguliuojančiuose atitinkamą sritį.⁹⁴

Tiek ABTĮ, tiek Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse nurodyta, kad pirmasis subjektas, turintis teisę ginti viešąjį interesą, – būtent **prokuroras**. Kiti subjektai, turintys teisę ginti viešąjį interesą, neturi tiek procesinių teisių kaip prokuroras (kviesti asmenis ir gauti jų paaiškinimus, reikalauti dokumentų ir informacijos). Teismų praktikoje prokuroro teisė paduoti skundą teismui ginant viešąjį interesą pripažįstama remiantis Konstitucija ir Prokuratūros įstatymu. Tačiau prokurorai nėra subjektai, dalyvaujantys teritorijų planavimo procese, kurį reglamentuoja Teritorijų planavimo įstatymas ir su jo įgyvendinimu susiję norminiai teisės aktai.

Prokuratūros įstatymo 19 str. 1 d. nustatyta, kad prokurorai, nustatę asmens, visuomenės, valstybės teisių ir teisėtų interesų pažeidimą, viešąjį interesą gina įstatymų nustatytais atvejais ir tvarka pagal asmens, valstybės ar savivaldybių institucijos arba įstaigos pranešimą, pasiūlymą, pareiškimą, skundą arba savo iniciatyva, taip pat ir tais atvejais, kai kitų institucijų pareigūnai, tarnautojai ar jiems prilyginti asmenys, privalantys ginti šį interesą, nesiėmė priemonių pažeidimams pašalinti. Šio įstatymo 19 str. 2 d. 1 p. suteikia prokurorams įgaliojimus, ginant viešąjį interesą, kreiptis į teismą su ieškiniu, pareiškimu ar prašymu. Prokuratūros įstatymo 8 str. 7 p. viešojo intereso gynimą priskiria Generalinės prokuratūros funkcijoms. Tačiau šio įstatymo 9 str., apibrėžiančio teritorinių prokuratūrų funkcijas, 3 dalies 8 p. bei 4 d. 7 p. teisę ginti viešąjį interesą pagal savo kompetenciją taip pat suteikia apygardų ir apylinkių prokuratūroms. Pagal šias įstatymo nuostatas, kreiptis į teismą ginant viešąjį interesą gali tiek Generalinės prokuratūros prokurorai, tiek pagal savo kompetenciją ir teritorinių prokuratūrų prokurorai. Vadovaujantis ABTĮ 56 str. 2 d., tokiu atveju prokuroras turi bylos šalies procesines teises ir pareigas. Prokuratūros įstatymo 13 str. 2 d. nustato, kad generalinės prokuratūros prokurorai turi įgaliojimus veikti visuose teismuose. Šio straipsnio 3 dalis nustato, kad teritorinės prokuratūros prokurorai turi įgaliojimus veikti teismuose pagal generalinio prokuroro ar jo pavaduotojo nustatytą kompetenciją. Pagal Prokuratūros įstatymo 9 str. 1 d., generalinis prokuroras teritorines prokuratūras steigia, reorganizuoja ir likviduoja, jų statusą, struktūrą, kompetenciją ir veiklos teritorijas nustato atsižvelgdamas į įstatymų nustatytas apygardų ir apylinkių teismų veiklos teritorijas. Nurodytų Prokuratūros įstatymo nuostatų pagrindu darytina išvada, kad prokuroras, įgyvendindamas jam įstatymu suteiktus įgaliojimus teisme ginti viešąjį interesą, veikia kaip valstybės įgaliotas pareigūnas pagal kompetenciją, t.y. be atskiro generalinio prokuroro įgaliojimo generalinės prokuratūros prokurorai turi teisę veikti visuose

---

⁹⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Išvada Administracinių bylų teisenos įstatymo 5, 37, 40, 44, 56, 103 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektui. 2007-11-28, Nr. XP-1966.

Lietuvos Respublikos teismuose, apygardų prokuratūrų prokurorai – atitinkamos apygardos teismuose, o apylinkės prokuratūros prokurorai – atitinkamos apylinkės teisme.

Pavyzdžiui, **Nacionalinė žemės tarnyba** turi įgalinimus ginti valstybės interesus žemės nuosavybės teisinių santykių srityje. Tačiau ABTĮ nesuteikia Nacionalinei žemės tarnybai įgalinimų ginti viešąjį interesą ar privačių asmenų interesus. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. balandžio 28 d. nutarimu Nr.486 Nacionalinė žemės tarnyba įgaliota „atstovauti valstybei bylose dėl sprendimų, susijusių su valstybinės žemės perleidimu, mainais, nuoma ar perdavimu naudotis neatlygintinai, priimtų pažeidžiant įstatymų ir kitų teisės aktų reikalavimus, panaikinimo, ginčyti šių sprendimų pagrindu sudarytus žemės sandorius, taip pat atstovauti bylose dėl valstybinės žemės sandorių pripažinimo negaliojančiais ir sandorių dėl valstybinės žemės, kai šalys nevykdo sandorio sąlygų, nutraukimo, jeigu institucija, atstovaujanti valstybei šiuose sandoriuose, nesiima veiksmų sandoriui nutraukti.“ Iš esmės šiuo teisės aktu Nacionalinei žemės tarnybai suteikti įgalinimai ginti valstybės, kaip nuosavybės teisės į žemę subjekto, teises.

Tačiau administracinėje byloje Nr. A-469-133-07⁹⁵, prašyme teismui pareiškėja Nacionalinė žemės tarnyba nenurodė, kaip skundžiamas atsakovo sprendimas pažeidžia valstybės, kaip žemės savininkės, interesus ir ginčijo jį grįsdama tik trečiųjų suinteresuotų asmenų privačių interesų pažeidimu. Iš bylos medžiagos matyti, kad dėl netinkamo namų valdos dalių padalijimo tarp trečiųjų suinteresuotų asmenų valstybei likusios sklypo dalies dydis niekaip nepasikeitė. Todėl dėl nurodytų priežasčių teisėjų kolegija pripažino, kad pareiškėjos pateiktas prašymas apginti valstybės interesus yra nepagrįstas iš esmės.

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nagrinėtoje byloje⁹⁶ pareiškėjai, kurie yra **Seimo nariai**, į teismą dėl atsakovo sprendimo, kuriuo patvirtintas detalusis planas, kreipėsi, kaip nurodyta jų skunde, gindami viešąjį interesą ir vykdydami Seimo narių pareigas. Pagal ABTĮ 5 str. 3 d. 3 p. ir 56 str. 1 d. normų prasmę, siekdami apginti viešąjį interesą, į teismą gali kreiptis tik tam tikri asmenys ir tik tada, kai tai tiesiogiai nurodyta įstatyme.

Seimo nario statusą reglamentuojantys Konstitucijos V skirsnis, Lietuvos Respublikos Seimo statuto⁹⁷ I, II, IV skirsniai nesuteikia Seimo nariui teisės kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo. Tokia teisė Seimo nariui nesuteikta ir Teritorijų planavimo įstatyme (Teritorijų planavimo įstatymo 32 str. 6 d. tik suinteresuotai visuomenei suteikia teisę kreiptis į teismą dėl patvirtintų teritorijų planavimo dokumentų sprendinių ginant viešąjį interesą; Seimo narys nepatenka į Teritorijų planavimo įstatymo 2 str. 31 d. pateiktą suinteresuotos visuomenės apibūdinimą). Šiuo atveju negalima vadovautis ir ABTĮ 110 str. 1 d., suteikiančia Seimo nariui teisę kreiptis su

⁹⁵ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. vasario 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-469-133-07.

⁹⁶ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. rugsėjo 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-143-379-07.

⁹⁷ Lietuvos Respublikos Seimo statutas. *Valstybės žinios*, 1994, Nr. 15-249; 1999, Nr. 5-97.

pareiškimu į administracinę teisą dėl norminio administracinio akto (jo dalies) teisėtumo, kadangi sprendimas, kuriuo patvirtinamas detalusis planas, negali būti laikomas norminiu teisės aktu⁹⁸.

Esant išdėstytoms aplinkybėms, galima daryti išvadą, kad įstatymas nenumato Seimo nario teisės kreiptis į teisą dėl patvirtinto teritorijos detaliojo plano teisėtumo ginant viešąjį interesą, todėl toks skundas nenagrinėtinas teismų ir jis atsisakytinas priimti vadovaujantis ABTĮ 37 str. 2 d. 1 p.⁹⁹

Lietuvos Respublikos Seimas 2001 m. liepos 10 d. įstatymu ratifikavo Orhuso konvenciją dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais¹⁰⁰ (toliau darbe – Konvencija). Minėtos konvencijos 9 str. 2 d. yra įtvirtinta suinteresuotos visuomenės teisė kreiptis į teismus dėl priimtų sprendimų tais aplinkos apsaugos klausimais, kurie yra konkrečiai nurodyti Konvencijoje, tarp jų dėl aplinkos elementų: oro, atmosferos, vandens, dirvožemio, žemės, kraštovaizdžio, gamtos objektų būklės, biologinės įvairovės bei šių elementų sąveikos (Konvencijos 3 straipsnio a) punktas), taip pat dėl žmonių sveikatos ir saugos būklės, gyvenimo sąlygų (Konvencijos 3 straipsnio c) punktas). Pagal Orhuso konvencijos 2 str. 5 d. pateiktą apibrėžimą suinteresuota visuomenė – tai visuomenė, kuriai daro įtaką arba gali daryti įtaką aplinkosaugos srityje priimami sprendimai arba kuri yra suinteresuota sprendimų priėmimo procesu; pagal šį apibrėžimą **nevyriausybinės organizacijos**, padedančios spręsti aplinkosaugos problemas ir veikiančios pagal nacionalinius įstatymus, laikomos suinteresuotomis organizacijomis. Pagal Teritorijų planavimo įstatymo 2 str. 31 d. pateiktą sąvoką šio įstatymo taikymo prasme suinteresuota visuomenė – visuomenė, kuriai daro įtaką arba gali daryti įtaką rengiamo teritorijų planavimo dokumento sprendiniai ar kuri yra suinteresuota tų sprendinių įgyvendinimu; pagal šį apibrėžimą nevyriausybinės organizacijos, padedančios spręsti kraštotvarkos problemas ir veikiančios pagal Lietuvos Respublikos įstatymų reikalavimus, laikomos suinteresuotomis organizacijomis.

Analizuojant Konvencijos 9 str., 2 str. 4 d. ir 5 d. galima išskirti atvejus, kai pagal Konvenciją garantuojama teisė kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais:

1) asmuo mano, kad jo prašymas suteikti informaciją pagal Konvencijos 4 straipsnį (jame reglamentuota teisė gauti informaciją apie aplinką) nebuvo nagrinėtas, buvo neteisėtai atmestas, buvo iš dalies ar visiškai atsisakyta pateikti informaciją arba kitais atvejais, kai į prašymą nebuvo deramai atsižvelgta pagal nurodyto straipsnio nuostatas,

2) vienas arba daugiau fizinių ar juridinių asmenų ir pagal nacionalinius įstatymus ar praktiką jų asociacijos, organizacijos arba grupės manantys, kad buvo pažeista kokio nors jų teisė,

⁹⁸ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2003 m. kovo 24 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁵-63/2003.

⁹⁹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. rugsėjo 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-143-379-07.

¹⁰⁰ Lietuvos Respublikos įstatymas Dėl konvencijos “Dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais” ratifikavimo. *Valstybės žinios*, 2001, Nr. 73-2565.

turi teisę kreiptis dėl priimtų sprendimų siekiant teisiniu ir procesiniu požiūriu užginčyti bet kokio sprendimo teisėtumą, veiksmus arba neveikimą,

3) vienas arba daugiau fizinių ar juridinių asmenų ir pagal nacionalinius įstatymus ar praktiką jų asociacijos, organizacijos arba grupės, kuriems daro įtaką arba gali daryti įtaką aplinkosaugos srityje priimami sprendimai arba kurie yra suinteresuoti sprendimų priėmimo procesu, turi teisę kreiptis dėl priimtų sprendimų siekiant teisiniu ir procesiniu požiūriu užginčyti bet kokio sprendimo teisėtumą, veiksmus arba neveikimą,

4) nevyriausybinės organizacijos, padedančios spręsti aplinkosaugos problemas ir veikiančios pagal nacionalinių įstatymų reikalavimus rodančios suinteresuotumą turi teisę kreiptis dėl priimtų sprendimų siekiant teisiniu ir procesiniu požiūriu užginčyti bet kokio sprendimo teisėtumą,

5) vienas arba daugiau fizinių ar juridinių asmenų ir pagal nacionalinius įstatymus ar praktiką jų asociacijos, organizacijos arba grupės, atitinkantys nacionaliniuose įstatymuose numatytus kriterijus, jeigu tokie yra, turi teisę kreiptis dėl privačių asmenų arba valstybės institucijų, pažeidžiančių nacionalinių įstatymų nuostatas, susijusias su aplinkosauga, veiksmų arba neveikimo užginčijimo.

Sistemiškai analizuojant Konvencijos 2 str. 5 d., 9 str. 2 d. normas ir ABTĮ 5 str. 3 d. 3 p. ir 56 str. 1 d. nurodytas teisės normas yra akivaizdu, kad suinteresuotos visuomeninės organizacijos, padedančios spręsti aplinkosaugos problemas, veikiančios pagal nacionalinių įstatymų reikalavimus, turi teisę ginti viešąjį interesą kreipiantis į administracinę teisumą aplinkosaugos srityje.

Siekiant paminėtą teisės normą taikyti, yra būtina nustatyti, kokie viešieji interesai patenka į „aplinkosaugos“ sritį, šioje Konvencijoje įtvirtintos teisės kreiptis į teismą realizavimo prasme. Teismas įvertinęs Konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais 2 str. 3 d. a) punkto nustatą, kad aplinkos elementai yra: oras, atmosfera, vanduo, dirvožemis, žemė, kraštovaizdis, gamtos objektai, biologinė įvairovė, genetiškai modifikuoti organizmai; tai, kad šioje teisės normoje yra pateiktas baigtinis aplinkos elementų sąrašas; tai, kad kitose šios Konvencijos nuostatose bei Konvencijos preambulėje nurodytuose tarptautinės teisės aktuose nėra nuorodų, kad Konvencijoje įtvirtinta teisė kreiptis į teismą aplinkosaugos srityje apimtų platesnius aplinkos elementus negu nurodytus Konvencijos 2 str. 3 d. a) punkte, daro išvadą, kad visuomeninės organizacijos, padedančios spręsti aplinkosaugos problemas, veikiančios pagal nacionalinių įstatymų reikalavimus, turi teisę ginti viešąjį interesą kreipiantis į administracinę teisumą srityje susijusioje su aplinkos elementais: oru, atmosfera, vandeniu, dirvožemiu, žeme, kraštovaizdžiu, gamtos objektais, biologine įvairove. Iš to

taip pat seka išvada, kad Konvencija visuomeninėms organizacijoms nesuteikia teisės ginti viešąjį interesą kitose srityse, pvz. kultūros paveldo.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas administracinėje byloje Nr. A-03-11-04¹⁰¹ išaiškino **asociacijų** teisę kreiptis į administracinį teismą dėl viešojo intereso gynimo. Minėtoje administracinėje byloje pareiškėjos visuomeninės organizacijos „Žvėryno bendruomenė“ skundas yra grindžiamas tuo, kas yra reikšminga, reikalinga, vertinga visuomenei, jos daliai Žvėryno gyventojams, taip pat yra nurodoma, kad yra pažeistos visuomeninės organizacijos ir jos narių teisės ir interesai. Todėl teismas vertina, kad pareiškėja šioje byloje gina viešąjį interesą, o taip pat savo ir organizaciją sudarančių narių subjektines teises ir interesus. Dėl to, teismas priimdamas sprendimą turi nustatyti, ar yra pažeistas ne tik viešasis interesas, bet ir privačios pareiškėjos ir ją sudarančių narių teisės.

Pareiškėjos skundo turinys patvirtina, kad, kai kurie pareiškėjos keliami teisiniai klausimai, Konvencijos aplinkosaugos klausimais prasme patenka į aplinkosaugos sritį. Kaip jau nurodyta aukščiau, visuomeninė organizacija turi teisę ginti viešąjį interesą kreipiantis į administracinį teismą aplinkosaugos srityje. Kaip matyti iš pareiškėjos įstatų, ji yra visuomeninė organizacija įsteigta įstatymų nustatyta tvarka. Organizacija faktiškai veikia ir ginant aplinkosaugos interesus ir tokia pareiškėjos veikla neprieštarauja jos įstatams. Taigi teismas vertino, kad pareiškėja visuomeninė organizacija „Žvėryno bendruomenė“, Konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais prasme, yra suinteresuota organizacija, padedanti spręsti aplinkosaugos problemas.

Pareiškėjos reikalavimai yra grindžiami kai kuriais argumentais, kurie nepatenka į aplinkosaugos sritį (pvz. kaip turi būti sutvarkytas statinio, kaip kultūros vertybės, vidus). Kadangi kiekvienas pareiškėjos iškeltas reikalavimas yra grindžiamas tiek argumentais susijusiais su aplinkosauga, tiek su kitomis visuomeninių santykių sritimis, teismas negali išskirti bylos dalies, kurią galima būtų palikti nenagrinėtą aukščiau paminėtais pagrindais konstatavus, kad pareiškėjas gina visuomeninį interesą, bei, tai, kad tokio atvejo nenustato įstatymai. Taigi, teismas priėmė nagrinėti pareiškėjos skundą, tačiau teismas turi atsisakyti nagrinėti tuos pareiškėjos argumentus, kurie nėra susiję su aplinkosauga paminėtos Konvencijos taikymo prasme.

ABTĮ 56 str. 1 d. nustato, kad tik įstatymų nustatytais atvejais prokuroras, administravimo subjektai, valstybės institucijos, įstaigos, organizacijos, tarnybos ar fiziniai asmenys gali kreiptis į teismą su pareiškimu, kad būtų apgintas viešasis interesas arba apgintos valstybės, savivaldybės ir asmenų teisės bei įstatymų saugomi interesai. Taigi pagal šias nuostatas kreiptis į teismą dėl kitų asmenų teisių gynimo gali tik tokie subjektai, kuriems tokią teisę deleguoja įstatymai. Štai

---

¹⁰¹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2004 m. sausio 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-03-11-04.

pavyzdžiui, pareiškėjas¹⁰² su skundu į teismą kreipėsi kaip **viešojo administravimo teises turintis asmuo**, su prašymu iširti individualių teisės aktų teisėtumą bei ginti valstybės ar viešąjį interesą, t.y. prašė teismo iširti ar Valstybinės lošimų priežiūros komisijos trečiųjų suinteresuotųjų asmenų UAB „Olympic Casino Group Baltija“, UAB „Omnibetas“, UAB „Televizijos loterijos“ atžvilgiu priimti individualūs administraciniai aktai yra teisėti ir pagrįsti. Taigi pareiškėjo skundas (prašymas) pirmosios instancijos teismui yra susijęs su kitų asmenų teisių bei valstybės ar viešojo intereso gynimu azartinių lošimų bei loterijų teisinio reguliavimo ir priežiūros srityje.

Pareiškėjas yra narys Valstybinės lošimų priežiūros komisijos, t. y. institucijos, kuriai pagal Azartinių lošimų įstatymo¹⁰³ 26-29 straipsnius ir Loterijų įstatymo¹⁰⁴ 23-25 straipsnius yra priskirta kompetencija prižiūrėti ir kontroliuoti didžiųjų loterijų organizatorių bei lošimus organizuojančių subjektų veiklą. Tačiau nurodyti Valstybinės lošimų priežiūros komisijos ir jos narių teisinį statusą bei kompetenciją reglamentuojantys įstatymai nenumato, jog Valstybinės lošimų priežiūros komisijos nariui suteikiama teisė vienasmeniškai kreiptis į teismą dėl kitų asmenų teisių bei valstybės ar viešojo intereso gynimo. Tokių minėtų įstatymų nuostatų tiesiogiai jam suteikiančių teisę kreiptis į teismą šiais atvejais nenurodė ir pareiškėjas. Todėl pagal ABTĮ 101 str. 1 p. teismas nutraukia bylą, jeigu ji nepriskirtina administracinių teismų kompetencijai.

Apibendrinant galima teigti, kad ginti viešąjį interesą gali tik tie subjektai, kuriems įstatymai tiesiogiai tokią teisę suteikia. Apžvelgus teismų praktiką dėl viešojo intereso gynimo, konstatuotina, jog neretai tampa problemiška nustatyti grupę subjektų, kurie gali reikšti reikalavimus dėl viešojo intereso. Be to, konkrečiais atvejais pirmiausia reikėtų vadovautis specialiųjų įstatymų normomis dėl įgaliotų subjektų. Todėl institucijos, įstaigos, visuomeninės organizacijos, fiziniai asmenys administraciniame teisme viešuosius interesus galės ginti tik įstatymuose numatytais atvejais. Šis klausimas yra ypač aktualus aplinkosaugos, nevyriausybiinių organizacijų veiklos srityse, kai minėtos organizacijos kreipiasi dėl savo narių teisių gynimo, esant jų atžvilgiu taikytų administravimo priemonių neteisėtumui.

Darbo autorės nuomone, kritikuotinas yra prokuroro įgalinimas ginti kito asmens teises arba viešąjį interesą. Manychiau, jog pirmiausia prokuroro funkcijos (kaip dažniausiai yra Europos valstybėse), kurių pagrindinė veiklos sritis, deja, nepalyginamai mažiau, nei pavyzdžiui Seimo kontrolierių, susijusi su nuosavybės teisių atkūrimą reglamentuojančių teisės normų taikymu, turėtų būti sietinos su baudžiamąja, o ne su administracine justicija. Taip pat, apibendrinant tai, kas išdėstyta, darytina išvada, jog nuostata, kad prokurorams suteikiamos visos bylos šalies teisės ir pareigos, yra labai ginčytina. Administracinėse ginčo bylose prokuroras ar besikreipianti institucija negali pakeisti administracinės bylos šalies, ypač kai kreipimasis paduodamas ginti kito asmens

¹⁰² Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. kovo 1 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-438-71-07.

¹⁰³ Lietuvos Respublikos azartinių lošimų įstatymas. *Valstybės žinios*, 2001, Nr. 43-1495.

¹⁰⁴ Lietuvos Respublikos loterijų įstatymas. *Valstybės žinios*, 2003, Nr. 73-3341.

teisės ar interesus, nes teismas nagrinėja ginčą tarp ginčo šalių, o ne tarp prokuroro ir atsakovo. Ir sprendimą priima suinteresuoto asmens, o ne prokuroro vardu.

2.3. Teisės kreiptis į teismą įgyvendinimo procesinė tvarka

2.3.1. Kreipimosi į administracinį teismą forma

Lietuvos pozityviojoje teisėje naudojama keletas kreipimosi formų, išskyrus administracinį ieškinį¹⁰⁵. Pagal ginčo byloms taikytiną ABTĮ 5 str. 3 d., atsižvelgiant į besikreipiančio asmens teisminės gynybos subjekto statusą ir kreipimosi tikslą, skiriama – skundas, prašymas ir kreipimasis. Pagal ABTĮ 5 str. 3 d. 1 p. asmuo arba jo atstovas, kreipdamasis ginti teisę ar įstatymų saugomą interesą, paduoda skundą arba prašymą., o to pačio straipsnio 3 dalies 2-5 punktus viešojo ar vidaus administravimo subjektai siekdami ginti savo teises ar interesus ir institucijos gindamos viešąjį interesą paduoda kreipimąsi. Palyginimui pavyzdžiui, norminių administracinių aktų teisėtumo bylose numatytos dar papildomai skirtingos kreipimosi formos – subjektams, įgaliotiems pradėti norminių administracinių aktų teisėtumo patikrinimą, numatyta forma – pareiškimas ištirti norminio administracinio akto teisėtumą (ABTĮ 110 str., 111 str.), o tokiu procesu suinteresuotas teismas kreipiasi teismo nutartimi (112 str. 1 d.).¹⁰⁶

Apygardų administracinių teismų sprendimai, priimti nagrinėjant bylas pirmąja instancija, apeliacine tvarka per keturiolika dienų nuo sprendimo paskelbimo gali būti skundžiami Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui paduodant apeliacinį skundą. Apeliaciniai skundai paduodami arba tiesiog apeliacinės instancijos teismui, arba per teismą, kurio sprendimas, nutarimas ar nutartis yra skundžiamas. Vadovaujantis ABTĮ 130 str. 1 d. apeliacinį skundą gali paduoti visi proceso dalyviai.

Pirmosios instancijos teismo (teisėjo) nutartis proceso šalys gali apskųsti atskiruoju skundu apeliacinės instancijos teismui: 1) ABTĮ nustatytais atvejais; 2) kai teismo nutartis užkerta galimybę tolesnei bylos eigai. Atskirieji skundai paduodami per tą teismą, kurio nutartis yra skundžiama, ne vėliau kaip per septynias dienas nuo nutarties paskelbimo. Tačiau ABTĮ daro išimtį, jeigu skundžiama nutartis, įstatymo nustatyta tvarka priimta nagrinėjant bylą šalims nedalyvaujant, atskiras skundas gali būti paduodamas per septynias dienas nuo nutarties nuorašo įteikimo dienos.

---

¹⁰⁵ Kontinentinės Europos administracinėje justicijoje į teismą kreipiamasi teikiant administracinį ieškinį. Siekiant ginti žmogaus teises nuo viešosios administracijos į Europos teisingumo institucijas kreipiamasi pateikiant ieškinį.

¹⁰⁶ Paužaitė-Kulvinskienė, J. *Administracinė justicija: teorija ir praktika*. Vilnius: Justitia, 2005. p. 188.

2.3.2. Pagrindinės skundų (prašymų) padavimo administraciniam teismui taisyklės

ABTĮ 33 str. 1 d. numato, kad jeigu specialus įstatymas nenustato kitaip, skundas (prašymas) administraciniam teismui paduodamas per vieną mėnesį nuo skundžiamo akto paskelbimo arba individualaus akto ar pranešimo apie veiksmą (neveikimą) įteikimą suinteresuotai šaliai dienos. Administracinių teismų praktikoje pripažįstama, kad skundo padavimo termino eiga prasideda nuo tos dienos, kai suinteresuotas asmuo sužino apie skundžiamą aktą ar veiksmą (neveikimą). Tokiu būdu akto apskundimo termino pradžia yra skaičiuojama dvejopai, tai yra nuo akto paskelbimo arba jo įteikimo. Sprendžiant šio termino skaičiavimo pradžią, būtina nustatyti kaip konkrečiu atveju turi būti skaičiuojamas terminas. Jeigu byloje nėra duomenų, kad pagal teisinį ginčo reguliavimą pareiškėjui skundžiamas aktas privalėjo būti įteiktas. Todėl terminas skundui paduoti dėl ginčijamo akto turi būti skaičiuojamas nuo šio akto paskelbimo. Šių terminų egzistavimo prasmė yra ta, kad būtų operatyviai reaguojama į pažeidimus viešosios teisės srityje, kad būtų užtikrinamas stabilumas greitai kintančiuose administraciniuose santykiuose.

Nutarimą administracinio teisės pažeidimo byloje gali apskūsti asmuo, dėl kurio jis priimtas, institucija, kurios pareigūnas surašė administracinio teisės pažeidimo protokolą, taip pat nukentėjęs asmuo. Jeigu įstatymai nenumato kitaip, skundas gali būti paduotas per dešimt dienų nuo nutarimo priėmimo dienos.

ABTĮ 56 str. 1 d., numatanti prokuroro teisę ginant viešąjį interesą įstatymų nustatytais atvejais kreiptis su pareiškimu į teismą, nenumato termino, per kurį prokuroras galėtų kreiptis į teismą su tokiu pareiškimu.

O štai pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 19 str. 1 d. nustato, kad institucijų sprendimai dėl nuosavybės teisių atkūrimo gali būti apskūsti teismui per 30 dienų nuo šių sprendimų įteikimo piliečiams dienos. Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 19 str. 1 d. nustatytos teisės normos yra specialios teisės normų, nustatytų Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 33 straipsnio 1 dalyje, atžvilgiu. Tačiau jos taikomos tik piliečiams, kurių atžvilgiu priimtas sprendimas dėl nuosavybės teisių atkūrimo, ir kitiems asmenims, kurių teisės ar įstatymų saugomus interesus šis sprendimas pažeidžia ir kurie kreipiasi į teismą gindami savo teisės ir įstatymų saugomus interesus. Prokurorai nėra subjektai, dalyvaujantys nuosavybės teisių atkūrimo procese. Jų teisę kreiptis į teismą su pareiškimu, kad būtų apgintas viešasis interesas, reglamentuoja ABTĮ. Vyriausiasis administracinis teismas nutartyse yra pažymėjęs, jog tais atvejais, kai prokuroras, siekdamas apginti viešąjį interesą, kreipiasi į teismą ir prašo panaikinti sprendimą dėl nuosavybės teisių atkūrimo, taikomas ABTĮ 33 str. 1 d. nustatytas vieno mėnesio terminas. Priešingu atveju būtų sukurtas nestabilumas susiformavusiuose teisiniuose

santykiuose. Prokurorai nepagrįstai įgytų daugiau galimybių ginčyti administracinius aktus, nei kiti asmenys, o tai nesiderintų su administracinių bylų teisenos principais (administracinės bylos Nr. AS⁵-381/2004, Nr. AS¹¹-511/2004, Nr. AS¹⁴-477-04).

Sprendžiant dėl termino kreiptis į teismą, svarbus momentas, nuo kurio turi būti skaičiuojamas terminas, nustatymas. Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo 19 str. 1 d. numato, kad prokurorai, nustatę asmens, visuomenės, valstybės teisių ir teisėtų interesų pažeidimą, viešąjį interesą gina įstatymų nustatytais atvejais ir tvarka pagal asmens, valstybės ar savivaldybių institucijos arba įstaigos pranešimą, pasiūlymą, pareiškimą, skundą arba savo iniciatyva, taip pat ir tais atvejais, kai kitų institucijų pareigūnai, tarnautojai ar jiems prilyginti asmenys, privalantys ginti šį interesą, nesiėmė priemonių pažeidimams pašalinti. Šios nuostatos leidžia daryti išvadą, kad prokuroras, gindamas viešąjį interesą, įstatymų nustatytais atvejais gali kreiptis į teismą tik nustatęs, kad šis interesas yra pažeistas, t.y. turėdamas pakankamai duomenų, leidžiančių padaryti tokią išvadą. Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo 19 str. 2 d. numato priemones, kurių prokuroras gali imtis esant pagrindui manyti, kad pažeisti teisės aktų reikalavimai (prašyti iš asmenų dokumentų ir informacijos, pavesti valstybės institucijų, įstaigų vadovams ir pareigūnams atlikti patikrinimus ir revizijas, kviesti asmenis ir gauti jų paaiškinimus ir kt.), tokiu būdu rinkdamas papildomą informaciją, kad būtų nustatyta, ar yra pažeistas viešasis interesas, ir ar yra pagrindas, ginant šį interesą, kreiptis į teismą. Todėl vieno mėnesio terminas, per kurį prokuroras, gindamas viešąjį interesą, gali kreiptis į teismą su pareiškimu ir prašyti panaikinti sprendimą dėl nuosavybės teisių atkūrimo, skaičiuotinas nuo to momento, kai yra surinkta pakankamai duomenų, leidžiančių daryti išvadą, kad šis sprendimas pažeidžia viešąjį interesą.

ABTĮ yra įtvirtinta išimtis dėl vieno mėnesio termino – jeigu viešojo administravimo subjektas vilkina atitinkamo klausimo nagrinėjimą ir nustatytu laiku jo neišsprendžia, toks neveikimas (vilkinimas) gali būti apskūstas per du mėnesius nuo dienos, kai baigiasi įstatymo ar kito teisės akto nustatytas klausimo išsprendimo laikas.

Be to, ABTĮ 34 str. įtvirtina praleisto termino atnaujinimo pagrindą – pripažinus, kad terminas praleistas dėl svarbios priežasties ir nėra aplinkybių, nurodytų ABTĮ 37 str. 2 d. 1–7 p. Tačiau įstatymas nenumato, kokios priežastys gali būti pripažįstamos svarbiomis ir esant kurioms turėtų būti atnaujinamas terminas skundai (prašymui) pateikti. Pagal ABTĮ 4 str. 6 d., jeigu nėra įstatymo, reglamentuojančio ginčo santykį, teismas taiko įstatymą, reglamentuojantį panašius santykius, o jei ir tokio įstatymo nėra, - vadovaujasi bendraisiais įstatymų pradmenimis ir jų prasme, taip pat teisingumo ir protingumo kriterijais. Svarbiomis priežastimis teismas pripažįsta tokias priežastis, kurios objektyviai, nepriklausančiai nuo pareiškėjo valios trukdo jam paduoti skundą, nors pareiškėjas nori tai padaryti ir įgyvendindamas savo teises yra rūpestingas ir atidus. Štai

administracinėje byloje¹⁰⁷ teisėjų kolegija konstatavo, kad pareiškėjos silpna sveikata, teisinio išsilavinimo neturėjimas, pagrįstai nepripažintos svarbiomis termino praleidimo priežastimis. Teisinio išsilavinimo neturėjimas yra subjektyvi aplinkybė. Iš į bylą pareiškėjos pateiktų dokumentų nematyti, kad laikotarpiu nuo skundžiamo akto priėmimo iki skundo teismui padavimo dienos pareiškėja būtų gydyta stacionariai ir dėl to būtų buvęs realiai apsunkintas jo sugebėjimas atlikti kokius nors veiksmus, susijusius su skundo padavimu teismui. Todėl nenustačius svarbių termino praleidimo priežasčių, terminas negali būti atnaujinamas (ABTĮ 34 str. 1 d.).

Aplinkybė, kad asmuo pataisos namuose atlieka laisvės atėmimo bausmę pati savaime taip pat negali būti laikoma svarbia termino paduoti apeliacinį skundą praleidimo priežastimi, kadangi įstatymai nevaržo minėtų asmenų teisės išsiųsti skundus ir kitus dokumentus dėl atitinkamų teismuose nagrinėjamų bylų. Kiekvienu konkrečiu atveju turi būti atsižvelgiama į faktines aplinkybes dėl kurių asmuo praleido terminą paduoti skundą.¹⁰⁸

Pareiškėjų nurodomos priežastys, susijusios su tinkamu šių administracinių aktų apskundimo tvarkos neišaiškinimu, nežinojimu, kuris subjektas privalo paduoti skundą teismui, atsakovų delsimu inicijuoti administracinių aktų vykdymo procedūrą nelaikytinos objektyviomis ir nuo pareiškėjų valios priklausiusiomis aplinkybėmis, kadangi jų buvimas tiesiogiai priklausė nuo pačių pareiškėjų veiksmų (neveikimo).¹⁰⁹

Svarbiomis terminų praleidimo priežastimis gali būti pripažįstamos tokios aplinkybės, kurios asmenims sudaro objektyvias kliūtis nustatytu terminu atlikti reikiamus veiksmus. Teismų praktikoje tokiomis kliūtimis vertinamos tos, kurios atsiranda ir tęsiasi nepriklausomai nuo asmens valios. Pavyzdžiui, fizinio asmens sunki liga, kitų asmenų veikla, ribojanti asmens veiksmų laisvę, valią, neraštingumas ir pan.

Teismų praktikoje sprendžiant termino atnaujinimo klausimą, taip pat yra atsižvelgiama į svarbių aplinkybių atsiradimo momentą, jų egzistavimo trukmę, taip pat ar po to, kai minėtos aplinkybės išnyko, asmuo kreipėsi į teismą per protingą laiko tarpą. Vertintina, ar asmuo buvo pakankamai atidus, sąžiningas, ar, priešingai, savo teises įgyvendino nerūpestingai, aplaidžiai. Šia prasme kiekvienam konkrečiam atvejui taikytini ne vidutiniai, o individualūs sąžiningo, atidaus bei rūpestingo elgesio standartai.

Reikėtų taip pat atkreipti dėmesį į tai, jog administracinėse bylose už kiekvieną skundą (prašymą), nepaisant to, kiek jame keliama reikalavimų, mokamas 100 litų žyminis mokestis, išskyrus išimtis, nurodytas ABTĮ 40 ir 41 str. Tuo tarpu už apeliacinį skundą dėl teismo sprendimo mokamas 50 litų žyminis mokestis.

---

¹⁰⁷ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. balandžio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-556-210-08.

¹⁰⁸ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. balandžio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. TA-146-20-08.

¹⁰⁹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. balandžio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-438-239-08.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

Įkūrusi administracinių teismų sistemą, Lietuva pademonstravo siekį stiprinti viešosios administracijos kontrolę, įgyvendinti konstitucinę nuostatą, kad valdžios įstaigos turi tarnauti žmonėms. Kaip įvardijo pats Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, pagrindinė administracinių teismų paskirtis – ginti asmens teises nuo neteisėtų valdžios institucijų ir pareigūnų veiksmų bei sprendimų. Fiziniam asmeniui administracinis teismas pirmiausia asocijuojasi su jo ir valdžios institucijų (pareigūnų) konfliktus sprendžiančia institucija. Tais atvejais, kai valdžios institucija ar pareigūnas, vykdydami jiems pavestas funkcijas arba neteisėtai jų nevykdydami, pažeidžia fizinio asmens ar asmenų grupės teises, kreipiamasi į administracinį teismą, kuris atlieka ne tik konfliktų sprendimo, bet ir tam tikrą prevencinę funkciją – valdžios institucijos, žinodamos, kad jų veiksmus gali tikrinti teismas, yra priverstos „pasitempti“.

Administracinėse bylose prieš vertinant pareiškėjo skundo argumentus iš esmės, turi būti nustatyta, ar pareiškėjas turi teisę kreiptis į teismą teisminės gynybos (ABTĮ 5 str.). Administraciniams teismams vis dažniau tenka spręsti klausimą dėl įvairių organizacijų ar pavienių asmenų teisės kreiptis į teismą, nes visuomenė vis aktyviau išitraukia į savo teisių ir viešojo intereso gynimą administraciniuose teismuose. Kai kurių kategorijų bylose asmens suinteresuotumo, kaip vienos iš sąlygų įgyvendinant teisę kreiptis teisminės gynybos, reikalavimas nevienodai reglamentuojamas, tad kyla problemų, kai besikreipiantys asmenys nėra tiesiogiai suinteresuoti, ir diskutuotina, ar pateisinamas tokių asmenų kreipimasis kitų asmenų prašymu teisminės gynybos. Nagrinėjant bylas administracinių teisės pažeidimų teiseną ABTĮ 122 str. 1 d. ir Administracinių teisės pažeidimų kodekso 291 str. nurodomas asmenų, galinčių apskųsti nutarimą, sąrašas: asmuo, dėl kurio jis priimtas; institucija, kurios pareigūnas surašė administracinio teisės pažeidimo protokolą; taip pat nukentėjęs asmuo. Nagrinėjant administracines bylas bendraja teiseną ypatingų problemų kelia pareiškimai viešajam, valstybės ar savivaldybės ir kitų asmenų interesams bei teisėms apginti.

Analizuojant Vyriausiojo administracinio teismo nutartis, pastebėta, jog gana painus yra kito asmens teisių gynimo institutas administracinėje justicijoje. Siūlytina ABTĮ konkrečiai numatyti kokie subjektai turi teisę ginti kito asmens teises teisme. Iš darbe analizuotų pavyzdžių matyti, jog Lietuvos vyriausiąjį administracinį teismą pasiekia net ir tokios bylos, kuriose pirmosios instancijos teismas net nesuabejojo tinkamu bylos šalių nustatymu. Abejojant, ar teisės norma skirta ginti individualias viešąsias subjektines teises, jos turinys turėtų būti aiškinamas naudingesne paskiro individo teisių gynimo linkme.

Kadangi viešojo intereso sąvokos įstatymai nepateikia ir kiekvienu konkrečiu atveju šių požymių buvimą privalo nustatyti administracinis teismas, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, formuodamas vieningą teismų praktiką, konkrečiose bylose pasisakė dėl atitinkamų subjektų teisės kreiptis į administracinį teismą ginant viešąjį interesą. Įvertinus minėto teismo išdėstytus argumentus, darytina išvada, kad viešais interesais, taikant ABTĮ turėtų būti suvokiamas kaip tai, kas objektyviai yra reikšminga, reikalinga, vertinga visuomenei ar jos daliai, o asmens teisė ginti viešąjį interesą administracinių bylų teismoje apibrėžiama kaip įstatymu numatytų asmenų teisė, įstatymo numatytais atvejais, kreiptis į administracinį teismą ginant tai, kas objektyviai yra reikšminga, reikalinga, vertinga visuomenei ar jos daliai.

Išanalizavus eilę Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutarčių galima teigti, kad ginti viešąjį interesą gali tik tie subjektai, kuriems įstatymai tiesiogiai tokią teisę suteikia. Apžvelgus teismų praktiką dėl viešojo intereso gynimo, konstatuotina, jog neretai tampa problemiška nustatyti grupę subjektų, kurie gali reikšti reikalavimus dėl viešojo intereso. Be to, konkrečiais atvejais pirmiausia reikėtų vadovautis specialiųjų įstatymų normomis dėl įgaliotų subjektų. Todėl institucijos, įstaigos, visuomeninės organizacijos, fiziniai asmenys administraciniame teisme viešuosius interesus galės ginti tik įstatymuose numatytais atvejais. Šis klausimas yra ypač aktualus aplinkosaugos, nevyriausybių organizacijų veiklos srityse, kai minėtos organizacijos kreipiasi dėl savo narių teisių gynimo, esant jų atžvilgiu taikytų administravimo priemonių neteisėtumui.

Kritikuotinas yra prokuroro įgalinimas ginti kito asmens teises arba viešąjį interesą. Manychiau, jog pirmiausia prokuroro funkcijos, kurių pagrindinė veiklos sritis, deja, nepalyginamai mažiau, nei pavyzdžiui Seimo kontrolierių, susijusi su nuosavybės teisių atkūrimą reglamentuojančių teisės normų taikymu, turėtų būti sietinos su baudžiamąja, o ne su administracine justicija. Taip pat galima teigti, jog nuostata, kad prokurorams suteikiamos visos bylos šalies teisės ir pareigos, yra labai ginčytina. Administracinėse ginčo bylose prokuroras ar besikreipianti institucija negali pakeisti administracinės bylos šalies, ypač kai kreipimasis paduodamas ginti kito asmens teises ar interesus, nes teismas nagrinėja ginčą tarp ginčo šalių, o ne tarp prokuroro ir atsakovo. Ir sprendimą priima suinteresuoto asmens, o ne prokuroro vardu.

ABTĮ 49 str. numato, kad proceso šalys savo interesus teisme gali ginti pačios arba per atstovus. Pastarasis įstatymas nenumato jokių ribojimų atstovui pagal pavedimą, todėl kitais atstovais, be advokatų ar advokatų padėjėjų, administracinėse bylose gali būti visi asmenys, kurių įgaliojimai nurodyti įgaliojime, išduotame ir įformintame Civilinio kodekso ir Civilinio proceso kodekso nustatyta tvarka. Tuo tarpu administracinių teisės pažeidimų bylose Administracinių teisės pažeidimų kodekso 275 str. įtvirtina atstovavimo ribojimo galimybes – įgaliotą atstovu nagrinėjant administracinio teisės pažeidimo bylą gali būti tik advokatas ar asmuo, turintis aukštąjį teisinį

universitetinį arba jam prilyginamą išsilavinimą. Manychiau, jog atstovų administracinėse bylose ribojimas, t.y., kad atstovais turėtų teisę būti tik advokatas ar asmuo, turintis aukštąjį teisinį universitetinį arba jam prilyginamą išsilavinimą, galėtų būti viena iš priemonių, skatinančių proceso operatyvumą.

ABTĮ įtvirtina, jog kreiptis į teismą galima skundu, prašymu arba pareiškimu. Administracinio ieškinio neigimas, kai pagrindinė administracinės justicijos funkcija yra asmens subjektinių teisių ir interesų gynimas, yra kritikuotinas. Nelygiateisė šalių padėtis esant materialiniams administraciniams santykiams, kuriuose dalyvauja viešojo ar vidaus administravimo subjektas, nedaro automatiškai negalimo kreipimosi pateikiant administracinį ieškinį. Asmuo teismo procese su viešąja administracija visada turėtų būti lygiateisės ginčo šalies – ieškovo – statuso, o ne dalyvauti turėdamas pareiškėjo ar skundą padavusio asmens teisinį statusą, kaip yra viešojo administravimo procedūrų metu.

SANTRAUKA

Teisė kreiptis teisminės gynybos į administracinį teismą

Anot Konstitucinio Teismo teisė į teisminę gynybą yra fundamentali, absoliuti, universali. Tačiau egzistuojant skirtingoms institucinėms teismų sistemoms (bendrajai, konstitucinei ir administracinei) bei skiriantis jų funkcijoms, skiriasi ir teisės kreiptis teisminės gynybos instituto samprata kiekvienoje justicijoje. Veiksmingos teisminės gynybos administraciniuose teismuose modelis užtikrina darnią žmogaus ir valstybės interesų pusiausvyrą, o jos siekiama kiekvienoje teisinėje demokratinėje pilietinėje visuomenėje. Šiame magistro darbe analizuojama žmogaus teisių ir laisvių teisminės gynybos Lietuvos administraciniuose teismuose procedūros, kurių metu sprendžiami tiek privačių asmenų ir viešųjų valstybės interesų konfliktai, tiek atskirų viešosios administracijos subjektų ginčai. Pateikiama savarankiškų administracinių teismų, kaip vieno iš pagrindinių administracinės justicijos komponentų, kūrimosi eiga ir šių specializuotų teismų sistemos reformos etapai. Pagrindinė darbo ašis yra subjektų teisės į teisminę gynybą įgyvendinimo problemos administraciniuose teismuose.

Magistro darbo tikslas – kompleksiškai teoriniu ir praktiniu aspektais nustatyti administracinių teismų būtinybės tendencijas ir išanalizuoti subjektų, turinčių teisę kreiptis į administracinį teismą, įvairovę bei pasiūlyti galimą aiškesnį reglamentavimą asmens suinteresuotumo reikalavimui, kaip vienai iš specialių prielaidų kreipiantis teisminės gynybos į administracinį teismą.

Įstatymų leidėjas yra atriojęs bylas, kuriose yra ginami asmens subjekcinė teisė ar įstatymų saugomas interesas nuo bylų, kuriose yra ginami viešieji interesai. Todėl magistro darbe, naudojantis teismų praktika bei moksline literatūra, yra pabandyta atskirti ir paanalizuoti subjektų teisės ginti savo ir įstatymų saugomo intereso bei viešojo intereso įgyvendinimo ypatumus.

Teisminės gynybos liberalizavimas administraciniame procese viešojo intereso atžvilgiu suponuoja, kad, ginant jį kaip konstituciškai svarbų tikslą, netiesiogiai ginamos ir kitų asmenų bei valstybės / savivaldos institucijų teisės ir interesai, o ne viešojo intereso fikcija. Remiantis ABTĮ normų visetu – 3 str. 3 d. 2-3 p. ir 56 str. 1 d. – viešojo intereso gynimas galimas tik tam tikriems subjektams įstatymų numatytais atvejais. Tai vertintina kaip suinteresuotumo kreipiantis teisminės gynybos į administracinį teismą išimtis. Siekiant išvengti *actio popularis*, teisė kreiptis teisminės gynybos dėl kitų asmenų ar valstybės / savivaldos institucijų teisių ar interesų gynimo, nesiejant tokio kreipimo su viešojo intereso gynimu, neturėtų būti pripažįstama.

SUMMARY

The Right to Apply to an Administrative Court for Defence

The Constitutional Court of the Republic of Lithuania is said that the right to apply is fundamental, absolute and universal. But there are different systems of institution courts (general, constitutional and administrative) and their different functions. So there are different institution conception of the right to apply in each justice, too. The model of the right to apply in the administrative courts safeguards regular balance between person and polity interests. This balance is important in every law democracy civil society. In this doing postgraduate there is analysed the procedurals of the person's liberties and rights into the right to apply in the administrative court of the Respublic of Lithuania. In these procedurals there is tackled the conflicts between private people and public state interests and several public administrative subject litigations, too. There is subjected a course for creation of the independent administrative court and their stages of specialize court systems reform. The main idea of this doing is to implement the problems of subjects' right to the rights to apply in the administrative courts.

The main point of this doing postgraduate is to measure the tendencies of necessity administrative court and to analyze the subjects which have the right to appeal to administrative court and to propose clearer regulation of the person interest for the requisition which is one of the special presumption for the right to apply to administrative court.

Lawmaker is demarcated the cases in which are defended the person's subject right or the laws protected interests from the cases in which are defended public interests. In this doing postgraduate there were put to use the practice of the courts and nonfiction. There were tried to separate and to analyze singularities of the subjects' rights to safeguard interests which are kept the laws and public interests.

Liberality of the judicial applies in the administrative process supposes when the court safeguards the public interests it safeguards implicitly interests for other people, state, self-government institutions of their rights and interests. The safeguard of the public interest can be for special subjects in some cases which are project in the laws. It is exception for the concernment to appeal the right to apply to the administrative court.

If we want to escape *actio populiaris* we wouldn't have to rank the right to appeal the right to apply for the other people, republic/self government institutions rights protection.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Teisės norminiai aktai:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*, 1992, Nr. 31-953.
2. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 40-987.
3. Lietuvos Respublikos Administracinių bylų teisenos įstatymas. *Valstybės žinios*, 1999, Nr. 13-308; 2000, Nr. 85-2566.
4. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas. *Valstybės žinios*, 1985, Nr. 1-1.
5. Lietuvos Respublikos apskrities valdymo įstatymas. *Valstybės žinios*, 1994, Nr. 101-2015.
6. Lietuvos Respublikos azartinių lošimų įstatymas. *Valstybės žinios*, 2001, Nr. 43-1495.
7. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas. *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 36-1340.
8. Lietuvos Respublikos įstatymas Dėl konvencijos “Dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimančiam sprendimui ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais” ratifikavimo. *Valstybės žinios*, 2001, Nr. 73-2565.
9. Lietuvos Respublikos loterijų įstatymas. *Valstybės žinios*, 2003, Nr. 73-3341.
10. Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 1997, Nr. 65-1558.
11. Lietuvos Respublikos profesinių sąjungų įstatymas. *Valstybės žinios*, 1991, Nr. 34-933.
12. Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas. *Valstybės žinios*, 1994, Nr. 81-1514; 2003, Nr. 42-1919.
13. Lietuvos Respublikos savivaldybių administracinės priežiūros įstatymas. *Valstybės žinios*, 1998, Nr. VIII-730.
14. Lietuvos Respublikos seimo kontrolierių įstatymas. *Valstybės žinios*, 1998, Nr. 110-3024.
15. Lietuvos Respublikos Seimo statutas. *Valstybės žinios*, 1994, Nr. 15-249; 1999, Nr. 5-97.
16. Lietuvos Respublikos teismų įstatymas. *Valstybės žinios*, 1992, Nr. 8-208.
17. Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 107-2391; 2004, Nr. 21-617 .
18. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas. *Valstybės žinios*, 1999, Nr. VIII-1316.
19. Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymas. *Valstybės žinios*, 1991, Nr. 24-635; 1997, Nr.69-1735.
20. Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas. *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 77-3288.

Specialioji literatūra:

21. *Administracinė justicija Lietuvoje*. Parengė Bilak, D., A. Jungtinių Tautų vystymo programa, 2003 m. lapkritis.
22. Andriuškevičius, A. *Administracinės teisės principai ir normų ribos*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004.
23. Bilak, A. D. *Administrative Justice in Lithuania*. Vilnius: UNDP, 2003.
24. Kūris, P. *Teismų reformos eiga Lietuvoje*. Teisminės valdžios problemos Lietuvoje. Konferencija, skirta teismų reformos Lietuvoje įgyvendinimo analizei. Vilnius, 1996.
25. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. *Ukrainos teisėjus domina Lietuvos administracinių teismų patirtis* [interaktyvus]. Vilnius, 2006. [žiūrėta 2008 m. balandžio 2 d.] Prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/portal/start.asp?act=news&Tema=49&str=17493>
26. Mikelėnas, V. *Civilinis procesas, II dalis*. Vilnius: Justitia, 1995.
27. Paužaitė-Kulvinskienė, J. *Administracinė justicija: teorija ir praktika*. Vilnius: Justitia, 2005.
28. Petkevičius, P. *Administracinė atsakomybė*. Vilnius: Justitia, 1996.
29. Poška, D. Administracinių bylų šalių atstovavimo išlaidų atlyginimo probleminiai aspektai. *Teisė*, 2006, Nr. 60.
30. Pranevičienė, B. *Kvaziteismai administracijos kontrolės sistemoje*. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2003.
31. Recommendation No. (91)1 of the Committee of Ministers to Member States on Administrative Sanctions, adopted by the Committee of Ministers on 13 February 1991, at the 452nd meeting of the Ministers Deputies.
32. Römeris, M. *Administracinis teismas*. Kaunas: Lietuvos universitetas, Teisių fakultetas, 1928.
33. Römeris, M. *Konstitucinės ir teismo teisės pasieniuose*. Vilnius: Pozicija, 1994.
34. Taminskas, A. Administracinių teismų įkūrimo Lietuvoje įtaka Seimo kontrolierių institucijos raidai: dabartis ir perspektyvos [interaktyvus]. Vilnius, 2006 [žiūrėta 2008 m. balandžio 13 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.lrski.lt/index.php?p=126&l=LT&n=138>
35. Teisingumo ministerija. Teisingumo ministras su teisėjais ieško būdų teismams atsiverti visuomenei [interaktyvus], 2005. [žiūrėta 2008 m. balandžio 10 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.tm.lt/default.aspx?item=prsp&id=10048>.
36. Valančius, K. L. *Lietuvos valstybės konstitucijos*. Vilnius: Ekonomikos mokymo centras, 2001.

Paktinė medžiaga:

37. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2000 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-989/2000.
38. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1996 m. balandžio 18 d. nutarimas „Dėl Komercinių bankų įstatymo“. *Valstybės žinios*, 1996, Nr. 36-915.
39. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. gegužės 6 d. nutarimas „Dėl valdininkų teisės į nuosavybę“. *Valstybės žinios*, 1997, Nr. 40-977.
40. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. lapkričio 13 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 50 straipsnio atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*, 1997, Nr. 104-2644.
41. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. spalio 1 d. nutarimas „Dėl teisės kreiptis į teismą“. *Valstybės žinios*, 1997, Nr. 91-2289.
42. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. birželio 30 d. nutarimas „Dėl teisės į žalos, padarytos neteisėtais kvotos, tardymo, prokuratūros ir teismo veiksmais, atlyginimą“. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 54-1588.
43. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. gegužės 8 d. nutarimas „Dėl operatyvinės veiklos“. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 39-1105;
44. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2001 m. liepos 12 d. nutarimas „Dėl teisėjų darbo apmokėjimo įstatymo normų“. *Valstybės žinios*, 2001, Nr. 62-2276; atitaisymas – 2001-10-10, Nr. 86.
45. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. liepos 2 d. nutarimas „Dėl karių galimybės kreiptis į teismą“. *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 69-2832.;
46. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 kovo 4 d. nutarimas „Dėl nuosavybės teisių atkūrimo“. *Valstybės žinios*, 2003, Nr. 24-1004.;
47. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 29 d. nutarimas „Dėl organizuoto nusikalstamumo užkardymo“. *Valstybės žinios*, 2005, Nr. 1-7;
48. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. rugpjūčio 17 d. nutarimas „Dėl teisės kreiptis į teismą“. *Valstybės žinios*, 2004, Nr. 146-5311.
49. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas „Dėl Konstitucinio Teismo įgaliojimų peržiūrėti savo nutarimą ir nutraukti pradėtą teiseną, taip pat dėl teismų finansavimo peržiūrėjimo“. *Valstybės žinios*, 2006, Nr. 36-1292.
50. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 27 d. nutarimas „Dėl teisėjų teisės kreiptis į teismą“. *Valstybės žinios*, 2006, Nr. 130-4910.
51. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2003 m. kovo 24 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁵-63/2003.
52. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2004 m. balandžio 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-03-170-04. Aprobuita: Dėl profesinės sąjungos renkamojo organo sutikimo skiriant nuobaudas vidaus reikalų įstaigų pareigūnams - profesinių sąjungų nariams. Dėl tarnybinės nuobaudos skyrimo terminų. *Administracinių teismų praktika*, 2004, Nr. 5.
53. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2004 m. kovo 31 d. nutartis administracinėje byloje Nr.: TK-2004-25.
54. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2004 m. kovo 31 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-07-346-04.
55. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2004 m. sausio 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-03-11-04.
56. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2004 m. sausio 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A³-11-04.
57. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2004 m. sausio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-4-65-2004.
58. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. gegužės 31 d. nutartis administracinėje byloje Nr.: A-05-660-05.
59. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. lapkričio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-07-1638-05.
60. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. rugsėjo 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-07-585-05. Aprobuita Nr.: 1.3.4.1. Dėl teisės gauti vandens telkinį už valstybės išperkama žemę; dėl termino, per kurį prokuroras, gindamas viešąjį interesą, turi teisę kreiptis į teismą. *Administracinių teismų praktika*, 2006, Nr. 8.
61. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. spalio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-02-1372-05.
62. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. birželio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr.: P-403-289-06.

63. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. birželio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. P-403-289-06.
64. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. liepos 3 d. administracinių bylų dėl tarnybinių ginčų nagrinėjimo teismuose praktikos apibendrinimas. *Administracinių teismų praktika*, 2007, Nr. 9.
65. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. vasario 20 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-143-792-06 (Pap. Nr.: A-11-792).
66. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. gegužės 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-39-532-07.
67. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. kovo 1 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-438-71-07.
68. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. kovo 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-556-316-07.
69. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. rugsėjo 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-143-379-07.
70. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. rugsėjo 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-556-399-07.
71. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. rugsėjo 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-469-786-07.
72. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. sausio 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-415-38-07.
73. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. sausio 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-39-1-07.
74. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. sausio 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr.: A-575-64-07. Aprobuita Nr.: 1.3.6.3 Dėl kriterijų skiriant, kada ginamas viešasis interesas, o kada pareiškėjas gina savo subjektines teises ar įstatymo saugomus interesus; dėl asmenų subjektinių teisių detaliojo planavimo procese. *Administracinių teismų praktika*, 2007, Nr. 11.
75. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. spalio 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS¹¹ – 296/2007.
76. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. vasario 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-469-133-07.
77. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. balandžio 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-502-627-08.
78. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. balandžio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. TA-146-20-08.
79. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. balandžio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-438-239-08.
80. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. balandžio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-556-210-08.
81. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. kovo 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-146-244-08.
82. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. kovo 7 d. sprendimas administracinėje byloje Nr.: A-525-279-08.
83. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. vasario 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-502-235-08.

Kita medžiaga:

84. *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000. p. 215, 931.
85. Vokietijos Federacijos Administracinis Teismas (vok. *Bundesverwaltungsgericht, BVerwG*). Prieiga per internetą:
http://www.bundesverwaltungsgericht.de/enid/d466b0bc5f4435232762c2ef94c0a4b1.51519f6d6f6465092d09/BESONDERE_SEITEN/Startseite_2.html
86. Teismų informacinė sistema "Liteko" [duomenys viešai neprieinami].
87. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2001 m. liepos 3 d. administracinė konsultacija Nr. 93. *Administracinių teismų praktika*, 2002, Nr. 2.
88. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2003 m. gegužės 15 d. konsultacija Nr. 02-04-10. *Teismų praktikos biuletenis* Nr. 4, p. 437.
89. Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Išvada Administracinių bylų teisenos įstatymo 5, 37, 40, 44, 56, 103 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektui. 2007-11-28, Nr. XP-1966.
90. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. *Administracinių teismų praktika*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004. Nr. 4, p. 9.
91. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. *Metinis pranešimas 2006*. Vilnius, 2007.

92. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. *Metinis pranešimas 2007*. Vilnius, 2008.
93. 2008-04-22 Seimo posėdžių darbotvarkė [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. balandžio 23 d.] Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_sale.darbotvarke?p_data=20080422.
94. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 5, 37, 40, 44, 56, 103 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo, aplinkos apsaugos įstatymo 7 straipsnio papildymo įstatymo, asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo 17, 32 straipsnių pakeitimo bei įstatymo papildymo 31¹ straipsniu įstatymo, civilinio proceso kodekso 5, 27, 49, 83, 274, 275, 296 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei kodekso papildymo 96¹ straipsniu įstatymo, prokuratūros įstatymo 19 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo, viešojo intereso gynimo civiliniame ir administraciniame procese įstatymo, žemės reformos įstatymo 18 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo projektų aiškinamasis raštas. Nr. XP-1963. 2006-12-22 pateikė Paulauskas Artūras, Darbo grupė, Lietuvos Respublikos Seimas ir kt.